

Instituti i Kosovës për Drejtësi
Kosovo Law Institute
Kosovski Institut Pravde

12/2020

DREJTËSIA NË SYTË E QYTETARËVE

Raport i monitorimit të seancave gjyqësore nga qytetarët

PRAVDA U OČIMA GRAĐANA

Izveštaj sa praćenja sudskih rasprava od strane građana

JUSTICE IN THE EYES OF CITIZENS

Report on Monitoring of Court Hearings by Citizens

Instituti i Kosovës për Drejtësi
Kosovo Law Institute
Kosovski Institut Pravde

12/2020

Drejtësia në sytë e qytetarëve

Raport i monitorimit të seancave
gjyqësore nga qytetarët

Autor: Instituti i Kosovës për Drejtësi

Asnjë pjesë e këtij materiali nuk mund të printohet, kopjohet, shumëfishohet në çdo formë elektronike ose të shtypur, ose në çdo formë të shumëfishimit tjetër pa pajtimin e Institutit të Kosovës për Drejtësi.

Përbajtja e këtij publikimi është përgjegjësi ekskluzive e Institutit të Kosovës për Drejtësi - IKD dhe ajo nuk pasqyron pikëpamjet e donatorit - Misionit të Bashkimit Evropian për Sundimin e Ligjit në Kosovë (EULEX).

RRETH IKD

IKD, Instituti i Kosovës për Drejtësi, është organizatë jo-qeveritare dhe jo-fitimprurëse e politikave publike, fabrikë e mendimeve e specializuar në sektorin e drejtësisë.

IKD

Rr. Rrustem Statovci

Prishtinë

E: info@kli-ks.org

Faqja: www.kli-ks.org

Përkrahur nga:

Maj 2020

Prishtinë, Kosovë

PARATHËNIE

Në tetor të vitit 2019, Misioni i Bashkimit Evropian për Sundimin e Ligjit në Kosovë (EULEX), së bashku me Institutin e Kosovës për Drejtësi (IKD), e filluan një projekt të veçantë dhe inovativ për monitorim në drejtësi të emërtuar ***"Ndërtimi i besimit në sistemin e drejtësisë dhe përmirësimi i realizimit të drejtave të njeriut përmes monitoruesve laikë të gjykimeve".***

E reja e këtij projekti është përqendrimi i tij në nxitjen e pjesëmarrjes së qytetarëve të Kosovës, të cilët nuk kanë ose kanë përgatitje të kufizuar juridike, në monitorimin e seancave gjyqësore në mbarë Kosovën dhe për vlerësimin e të drejtës për gjykim të drejtë. Që prej nisjes së këtij projekti, 18 monitorues laikë janë përfshirë në monitorimin e gjykimeve. Monitoruesit e IKD-së u zgjodhën në bazë të disa kriterieve të ndryshme, përfshirë gjininë, përkatesinë etnike, moshën, shkollimin dhe profesionin. Ata u trajnuan nga ekspertët e IKD-së dhe gjatë një periudhe prej gjashtë muajsh i monitoruan 360 seanca dëgjimore penale.

Ky Raport e vë në spikamë rëndësinë e pjesëmarrjes së qytetarëve në sistemin e drejtësisë penale. Mundësia e dhënë qytetarëve të zakonshëm të Kosovës pér ta vlerësuar se si funksionon sistemi i tyre i drejtësisë penale, si ndërveprojnë aktorët kryesorë, dhe si e ndajnë drejtësinë institucionet kompetente qëndron në zemrën e kësaj iniciative. Duke i fuqizuar qytetarët e zakonshëm pér ta vlerësuar respektimin e standardeve të aplikueshme të drejtave të njeriut, ky projekt gjithashtu synoi forcimin e llogaridhënieς dhe ndërtimin e besimit në sistemin e drejtësisë të Kosovës.

Unë dëshiroj t'i falënderoj Institutin e Kosovës për Drejtësi dhe monitoruesit laikë për bashkëpunimin dhe angazhimin e tyre. Falë punës së tyre, raporti vlerësues ***"Drejtësia në sytë e qytetarëve"*** paraqet një vështrim unik në sistemin ligjor të Kosovës nga këndvështrimi i qytetarëve të zakonshëm.

Po ashtu, dua t'i përgëzoj edhe Monitoruesin Tematik Kryesor për Krimet e Urrejtjes, Luis Carnasa Berga, dhe Monitoruesin e Drejtësisë, Ioannis Psimopoulos, nga EULEX-i për përgatitjen dhe realizimin e kësaj iniciative. Në veçanti jam i kënaqur me këtë projekt origjinal dhe produktiv, meqë gjatë tij EULEX-i bashkëpunoj me shoqërinë civile për ta nxitur një qasje nga poshtë-lartë për të siguruar më shumë transparencë dhe llogaridhënie në sistemin e drejtësisë të Kosovës.

Lars-Gunnar Wigemark

*Shefi Misionit të Bashkimit Evropian
për Sundimin e Ligjit në Kosovë*

PËRMBAJTJA

1. Përbledhje ekzekutive.....	7
2. Hyrje	11
3. Metodologjia.....	12
4. Struktura e monitoruesve – qytetarëve laik në fushën e drejtësisë	13
5.Përshtypjet e monitoruesve për monitorimin dhe sistemin e drejtësisë.....	15
6. Gjetjet e monitorimit nga qytetarët laik.....	20
6.1. Veprat penale në të cilat janë përfshirë të akuzuarit në rastet e monitoruara	21
6.2. Transparenca e sistemit të drejtësisë.....	26
6.2.1. Transparenca në Gjykatën Themelore në Prishtinë.....	27
6.2.2. Transparenca në Gjykatën Themelore në Mitrovicë.....	29
6.2.3. Transparenca në Gjykatën Themelore në Gjilan.....	30
6.2.4. Transparenca në Gjykatën Themelore në Pejë.....	31
6.2.5. Transparenca në Gjykatën Themelore në Prizren	32
6.2.6. Transparenca në Gjykatën Themelore në Prishtinë – Dega Gllogovcit.....	33
6.2.7. Transparenca në Gjykatën Themelore në Mitrovicë – Dega e Vushtrrisë.....	34
6.3.Respektimi i të drejtave të njeriut dhe gjykimi i drejtë	35
6.3.1.Gjykimi i drejtë në Gjykatën Themelore në Prishtinë	39
6.3.2.Gjykimi i drejtë në Gjykatën Themelore në Mitrovicë.....	43
6.3.3.Gjykimi i drejtë në Gjykata Themelore në Gjilan	46
6.3.4.Gjykimi i drejtë në Gjykata Themelore në Pejë	50
6.3.5.Gjykimi i drejtë në Gjykata Themelore në Prizren.....	54
6.3.6.Gjykimi i drejtë në Gjykata Themelore në Prishtinë – Dega Gllogovcit.....	58
6.3.7. Gjykimi i drejtë në Gjykata Themelore në Mitrovicë – Dega e Vushtrrisë.....	61
7.Gjetjet kryesore.....	63
8.Rekomandime.....	69

1. PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Duke e vazhduar përvojën e gjatë në monitorimin dhe hulumtimin sistematik të sistemit të drejtësisë, Institutit i Kosovës për Drejtësi (IKD) së bashku me përfaqësuesit e Misionit për Sundimin e Ligjit në Kosovë (EULEX) e kanë zbatuar projektin për monitorimin e sistemit të drejtësisë drejtpërdrejtë nga qytetarët, të cilët janë laikë në fushën e drejtësisë dhe që vijnë nga kategoritë ndryshme gjinore, grupmoshash, përkatësive etnike dhe rajoneve Kosovës.

Monitorimi për herë të parë i sistemit të drejtësisë penale në Kosovë nga qytetarët laik ka sjellë një perspektiv të drejtpërdrejtë të qytetarit se si e sheh transparencën dhe performancën e sistemit të drejtësisë në respektimin e standardeve për të drejtat e njeriut dhe gjykimin e drejtë. Gjetjet e monitorimit tregojnë se 18 monitoruesit kanë monitoruar gjithsej 360 seanca gjyqësore në pesë Gjykata Themelore (*Prishtinë, Prizren, Pejë, Gjilan dhe Mitrovicë*) dhe dy Degë të Gjykatave Themelore (*Gllogovc, Vushtrri*).

“Ideja e këtij projekti është që t’i japim një zë popullit të Kosovës, mundësinë për ta parë dhe vlerësuar se si funksionon sistemi i tyre i drejtësisë penale, si është i organizuar ai, si bashkëveprojnë aktorët kryesorë të tyre dhe në fund si ofrojnë drejtësi institucionet kompetente”. Zbatimi i këtij projekti dhe zbatimi në praktikë i një ideje tejet original sepse njerëzit që nuk kanë përgatitur juridike ose përvojë juridike kanë pasur mundësinë që për herë të parë ta shohin dhe perceptojnë se si funksionojnë institucionet kosovare të drejtësisë.

Në këto 360 seanca të monitoruara të gjykimeve penale, përfshihen 878 persona, të cilët në tërësi janë akuzuar për 400 vepra të ndryshme penale. Vepra penale më e shprehur në këto seanca të monitoruara ka qenë vepra e korruptionit “Keqpërdorimi i pozitës apo autoritetit zyrtar”, e cila prin në 64 raste. Pasohet nga vepra penale “Tentim vrasje” në 24 raste, pastaj vepra penale “Blerja, posedimi apo shpërndarja e narkotikëve” në 22 raste, vepra penale “Lëndim i lehtë trupor” në 19 raste, pastaj veprat penale “Vjedhje e rëndë” dhe “Vjedhje rryme” me nga 18 raste, etj.

Një ndër parimet më të rëndësishme në bërjen e drejtësisë është parimi i transparencës, përmes së cilit, duke hapur procedurat gjyqësore për publikun, mundësohet publiciteti i nevojshëm për tu bindur palët në procedurë dhe publiku për drejtësinë që ndahet në gjykatë. Për këtë arsy, një prej çështjeve të adresuara përmes anketës së përgatitur për këtë eksperiment monitorimi nga qytetarët, i është kushtuar rëndësi transparencës së sistemit të drejtësisë dhe qasjes së qytetarëve në seancat gjyqësore.

Gjetjet e monitorimit tregojnë se gjykatat në fushën penale, pothuajse në tërësi janë transparente. Nga **360 seanca të monitoruara**, rezulton se **347 apo 97%** prej tyre **kanë qenë të hapura për publikun**, ndërsa **311 apo 86%** seanca janë mbajtur në salla të gjykimit, ndërsa **49 apo 14%** prej tyre janë mbajtur në zyra të gjykatësve. Në **358 apo 99.5%** prej këtyre seancave qytetarët **kanë pasur qasje të lehtë për hyrje në gjykatë**, ndërsa në **300 apo 84%** seanca të monitoruara, **gjykatësit kanë pasur qasje të mirë ndaj monitoruesve dhe publikut**, në **54 apo 15.5%** prej tyre **gjykatësit kanë pasur qasje miqësore**, kurse në **3 apo 0.5%** prej tyre **gjykatësit kanë pasur qasje jo të mirë ndaj monitoruesve dhe publikut**.

Respektimi i të drejtave dhe lirive themelore në një procedurë penale është parakusht për një gjykim të drejtë, të paanshëm dhe profesional, të bazuar në standartet më të avancuara të drejtësisë penale. Në këtë drejtim, perceptimi i qytetarëve për mënyrën se si zhvillohen procedurat penale gjyqësore është jetike për krijimin e besimit të qytetarëve në sistemin gjyqësor.

Gjetjet e monitorimit në këtë drejtim, tregojnë se **në 360 seanca të monitoruara**, në **357 apo 99.8%** të tyre, **qytetarët kanë arritur të identifikojnë** qartë **palët në procedurë** si gjykatësin, prokurorin, avokatin mbrojtës etj.

Nga 360 seanca të monitoruara, **në 297 apo 82%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se i kanë kuptuar** qartë **akuzat** kundër të akuzuarve, **në 47 apo 13%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk i kanë kuptuar** qartë **akuzat** kundër të akuzuarve, ndërsa **në 16 apo 5%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë a i kanë kuptuar** qartë **akuzat** kundër të akuzuarve.

Nga 360 seanca të monitoruara, **në 311 apo 87%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se gjykata e ka pyetur të pandehurin nëse ai/ajo i kupton akuzat, në 30 apo 8% të tyre qytetarët kanë deklaruar se gjykata nuk e ka pyetur të pandehurin nëse ai/ajo i kupton akuzat, ndërsa në 19 apo 5% të tyre qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë nëse gjykata e ka pyetur të pandehurin nëse ai/ajo i kupton akuzat.**

Nga 360 seanca të monitoruara, **në 254 apo 71%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se gjykata e ka udhëzuar të pandehurin për të drejtat e tij/saj, në 48 apo 13% të tyre qytetarët kanë deklaruar se gjykata e ka udhëzuar pjesërisht të pandehurin për të drejtat e tij/saj, në 32 apo 8% të tyre qytetarët kanë deklaruar se gjykata nuk e ka udhëzuar të pandehurin për të drejtat e tij/saj, ndërsa në 32 apo 8% të tyre qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë nëse gjykata e ka udhëzuar të pandehurin për të drejtat e tij/saj.**

Nga 360 seanca të monitoruara, **në 265 apo 74%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se të akuzuarit kanë pasur avokat mbrojtës, ndërsa në 95 apo 26% të tyre qytetarët kanë deklaruar se të akuzuarit nuk kanë pasur avokat mbrojtës.**

Nga 360 seanca të monitoruara, **në 244 apo 68%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura, në 40 apo 11% të tyre qytetarët kanë deklaruar se nuk e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura, ndërsa në 76 apo 21% të tyre qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë nëse e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura.**

Nga 360 seanca të monitoruara, **në 330 apo 92%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se gjykatësi i ka kryer procedurat në mënyrë të quartë për tu kuptuar, në 9 apo 2% të tyre qytetarët kanë deklaruar se gjykatësi nuk i ka kryer procedurat në mënyrë të quartë për tu kuptuar, ndërsa në 21 apo 6% të tyre qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë nëse gjykatësi i ka kryer procedurat në mënyrë të quartë për tu kuptuar.**

Nga 360 seanca të monitoruara, **në 309 apo 86%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se kryetari i trupit gjyques i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin, në 11 apo 3%**

të tyre **qytetarët** kanë dekluaruar se kryetari i trupit gjykues nuk i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin, ndërsa në **40 apo 11%** të tyre **qytetarët** kanë dekluaruar se nuk e dinë nëse kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin.

Nga **360 seanca** të monitoruara, në **7 apo 2%** të tyre, **qytetarët** kanë dekluaruar se **gjykatësi** **është sjellë** në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese në **drejtim** të **ndonjë pale**, në **346 apo 96%** të tyre **qytetarët** kanë dekluaruar se **gjykatësi** **nuk** **është sjellë** në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese në **drejtim** të **ndonjë pale**, ndërsa në **7 apo 2%** të tyre **qytetarët** kanë dekluaruar se **nuk e dinë** nëse **gjykatësi** **është sjellë** në mënyrë frikësuese ose **mosrespektuese** në **drejtim** të **ndonjë pale**.

Nga **360 seanca** të monitoruara, në **177 apo 49%** të tyre, **qytetarët** kanë dekluaruar se **gjykatësi** **bëri komente diskriminuese** **ndaj palëve**, në **176 apo 49%** të tyre **qytetarët** kanë dekluaruar se **gjykatësi** **nuk bëri komente diskriminuese** **ndaj palëve**, ndërsa në **7 apo 1%** të tyre **qytetarët** kanë dekluaruar se **nuk e dinë** nëse **gjykatësi** **bëri komente diskriminuese** **ndaj palëve**.

Nga **360 seanca** të monitoruara, në **7 apo 1%** të tyre, **qytetarët** kanë dekluaruar se **gjykatësi** **ka** **dështuar** të jetë i vëmendshëm gjatë seancës, në **345 apo 97%** të tyre **qytetarët** kanë dekluaruar se **gjykatësi** **nuk** **ka** **dështuar** të jetë i vëmendshëm gjatë seancës, ndërsa në **8 apo 2%** të tyre **qytetarët** kanë dekluaruar se **nuk e dinë** nëse **gjykatësi** **ka** **dështuar** të jetë i vëmendshëm gjatë seancës.

Nga **360 seanca** të monitoruara, në **234 apo 65%** të tyre, **qytetarët** kanë dekluaruar se **performanca** e **avokatëve** **mbrojtës** **ka qenë e përshtatshme**, në **49 apo 14%** të tyre **qytetarët** kanë dekluaruar se **performanca** e **avokatëve** **mbrojtës** **ka qenë e papërshtatshme**, në **8 apo 3%** të tyre **qytetarët** kanë dekluaruar se **nuk e dinë** nëse **performanca** e **avokatëve** **mbrojtës** **ka qenë e përshtatshme**, ndërsa në **32 apo 8%** të rasteve të akuzuarit **nuk** **kanë pasur fare** **avokat** **mbrojtës**.

2. HYRJE

Instituti i Kosovës për Drejtësi (IKD) ka hyrë në vitin e tetë (8) të monitorimit të sistemit të drejtësisë, i cili bëhet përmes monitoruesve profesionistë ku përfshihen juristët e trajnuar për të monitoruar të gjitha fushat si penale, civile, administrative dhe ekonomike.

Pas përvojës së gjatë të IKD-së në monitorim dhe hulumtim sistematik të sistemit të drejtësisë, bashkërisht me përfaqësuesit e Misionit për Sundimin e Ligjit në Kosovë (EULEX) e kemi hartuar një projekt, i cili mbështetet nga EULEX-i dhe zbatohet nga IKD-ja, për ta monitoruar sistemin e drejtësisë drejtpërdrejtë nga qytetarët, të cilët janë laikë (pa njohuri) në fushën e drejtësisë dhe që janë përgjedhur nga kategori të ndryshme gjinore, grupmoshash, përkatësive etnike dhe rajoneve.

Përmes këtij projekti synohet që vetë qytetarët ta shohin me sytë e tyre zhvillimin e procedurave gjyqësore në fushën penale për ta kuptuar se si funksionon sistemi i drejtësisë sipas bindjes së tyre, pa ua interpretuar të tjerët.

Për këtë qëllim, IKD dhe EULEX kanë përgjedhur 18 monitorues në të gjithë territorin e Kosovës, të cilët i kanë trajnuar për metodologjinë e monitorimit. Pas kësaj,është përgatitur pyetësori dhe qytetarët në rolin e monitoruesit, i kanë përgjedhur rastet penale me akuza të ndryshme, të cilat i kanë monitoruar dhe i kanë raportuar në bazën e të dhënave në IKD.

Pas rezultateve të gjetjeve të monitorimit nga monitoruesit qytetarë laik në fushën e drejtësisë, IKD ka zhvilluar intervista me monitoruesit qytetarë, të cilët janë përgjigjur për njohuritë që kanë pasur para monitorimit, përvojat e tyre në monitorim si dhe përshtypjet e tyre për sistemin e drejtësisë në Kosovë, për transparencën e sistemit të drejtësisë, për gjykimin e drejtë, etj.

3. METODOLOGJIA

IKD ka hyrë në vitin e tetë (8) të monitorimit të sistemit të drejtësisë, përkatësisht të KGJK-së, KPK-së, të gjitha nivelet e gjykatave dhe prokurorive.

Gjetjet e monitorimit në këtë raport, janë si rezultat i monitorimit që për herë të parë është bërë nga qytetarët, të cilët janë laik (pa njojuri) në fushën e drejtësisë. IKD dhe EULEX për të zbuluar drejtpërdrejtë se si vëtë qytetarët e shohin funksionimin e drejtësisë penale në Kosovë, kanë vendosur që monitorimin ta bëjnë përmes qytetarëve, që do të thotë monitoruesit laikë. Përzgjedhja e monitoruesve laikë është bërë në bazë të kategorive të ndryshme të gjinive, grupmoshave, përkatësive etnike dhe rajoneve.

Pas përzgjedhjes, qytetarët janë trajnuar nga IKD dhe EULEX për metodologjinë e monitorimit në sistemin gjyqësor. Pas kësaj, është përgatitur pyetësori dhe qytetarët në rolin e monitoruesit, kanë përzgjedhur rastet penale me akuza të ndryshme, të cilat i kanë monitoruar dhe i kanë raportuar në bazën e të dhënave në IKD.

Monitorimi është zhvilluar gjatë muajve katër (4) muajve përfshi nëntor, dhjetor 2019 dhe janar, shkurt 2020, ku janë monitoruar 360 seanca gjyqësore në pesë (5) Gjykata Themelore, përkatësisht në Prishtinë, Prizren, Pejë, Gjilan dhe Mitrovicë, si dhe dy (2) degë, përkatësisht në Gllogovc dhe Vushtrri.

Pas rezultateve të gjetjeve të monitorimit nga monitoruesit laikë, IKD ka zhvilluar intervista me monitoruesit qytetarë, të cilët janë përgjigjur për njojuritë që kanë pasur para monitorimit, përvojat e tyre në monitorim si dhe përshtypjet e tyre për sistemin e drejtësisë në Kosovë, për transparencën e sistemit të drejtësisë, për gjykimin e drejtë, etj.

Të gjitha gjetjet e monitorimit nga qytetarët laik dhe intervistat e IKD-së me këta qytetarë janë mbledhur në bazën e të dhënave në IKD. Gjetjet janë ndarë në ato kuantitative dhe kualitative, të cilat janë analizuar dhe janë paraqitur në raport.

4. STRUKTURA E MONITORUESVE – QYTETARËVE LAIK NË FUSHËN E DREJTËSISË

IKD dhe EULEX kanë përgjedhur 18 qytetarë laik për të monitoruar seancat gjyqësorë në fushën penale. Siç është theksuar në metodologjinë e hulumtimit të këtij raporti, qytetarët janë përgjedhur në bazë të disa kritereve për ta arritur llojlojshmérinë nga të gjitha kategoritë e gjinive, grupmoshave, përkatësive etnike dhe rajoneve.

Prej 18 monitoruesve të angazhuar në monitorim, trembëdhjetë (13) prej tyre kanë qenë femra, ndërsa shtatë (7) kanë qenë meshkuj.

Burra	Gra
7 apo 32 %	13 apo 68%

Tabela 1 – Pjesëmarrja gjinore.

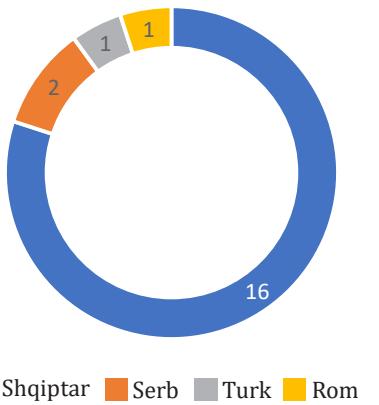
Mosha e tyre përfshinë: një (1) 19 vjeçar; një (1) 20 vjeçar; një (1) 24 vjeçar, një (1) 25 vjeçar; dy (2) 26 vjeçar, dy (2) 27 vjeçar; një (1) 34 vjeçar, një (1) 35 vjeçar; dy (2) 54 vjeçar; dy (2) 68 vjeçar; një (1) 70 vjeçar dhe një (1) 71 vjeçar.

Mosha 19 vjeçar	Mosha 20 vjeçar	Mosha 24 vjeçar	Mosha 25 vjeçar	Mosha 26 vjeçar	Mosha 27 vjeçar	Mosha 34 vjeçar	Mosha 35 vjeçar	Mosha 54 vjeçar	Mosha 68 vjeçar	Mosha 70 vjeçar	Mosha 71 vjeçar
1	1	1	1	2	2	1	1	2	2	1	1

Tabela 2 – Mosha e monitoruesve laik.

Sa i përket shkollimit të tyre, asnjë prej tyre nuk janë nga fusha juridike. Një (1) prej tyre ka pasur shkollim të ulët, katër (4) prej tyre kanë pasur shkollim të mesëm dhe 13 prej tyre kanë pasur shkollim të lartë.

Sa i përket strukturës së etnisë, një (1) prej tyre ka qenë nga komuniteti rom, një (1) nga komuniteti turk, (2) dy nga komuniteti serb dhe gjashtëmbëdhjetë (16) nga komuniteti shqiptarë.

Struktura e etnisë së monitoruesve

Grafika 1 - Struktura e etnisë së monitoruesve laik të përfshirë në monitorim të gjykatave.

Monitorimi është bërë në pesë Gjykata Themelore, përkatësisht në Prishtinë, Prizren, Pejë, Gjilan dhe Mitrovicë, si dhe dy degë, përkatësisht në Glogovc dhe Vushtrri.

5. PËRSHTYPJET E MONITORUESVE PËR MONITORIMIN DHE SISTEMIN E DREJTËSISË

Në shumë raporte të organizatave të ndryshme në lidhje me perceptimin e qytetarëve për sistemin e drejtësisë, qytetarët kanë shprehur pakënaqësi dhe besim të ulët në sistemin e drejtësisë.¹ IKD pas përfundimit të procesit të monitorimit nga qytetarët laik, ka zhvilluar intervista me ta për të kuptuar se si ata e shohin sistemin e drejtësisë pas përvojave të tyre personale.

- Përvuja në monitorimin e seancave gjyqësore, siç shihet nga përgjigjet e qytetarëve monitorues, në përgjithësi ka qenë shumë e mirë. Prej **18 qytetarëve** të angazhuar në monitorim, **13 apo 72%** e tyre kanë deklaruar se **përvuja në monitorimin** e seancave gjyqësore ka qenë **shumë e mirë**, ndërsa **5 apo 28 %** e tyre kanë deklaruar se **përvuja në monitorimin** e seancave gjyqësore ka qenë **e mirë**.

Çfarë përvoje ka qenë për Ju monitorimi i seancave gjyqësore?			
E mirë	Jo e mirë	Shumë e mirë	Shumë e keqe
5	0	13	0

- Siç edhe është shpjeguar në hyrje dhe metodologjinë e hulumtimit të këtij rapporti, monitoruesit e angazhuar janë qytetarë laik, të cilët në përgjithësi kanë pasur shumë pak njohuri në lidhje me sistemin e drejtësisë, se si funksionojnë prokuroritë, gjykatat dhe avokatia. Sidoqoftë, IKD dhe EULEX para nisjes së procesit të monitorimit, kanë mbajtur trajnime me këta qytetarë laik, në mënyrë që të kuptojnë bazat e funksionimit të sistemit të drejtësisë penale si dhe aspektet e monitorimit të seancave gjyqësore.²

---

¹ “Kënaqshmëria e qytetarëve me gjyqësorin rezulton të jetë e ulët. Kënaqshmëria në gjykata në maj 2019 rezulton të jetë 18.7%, ndërsa në prokurori 16.4%”.Pulsi Publik XVI. Gusht 2019. Faqe 4. (Shikuar për herë të fundit më 4 maj 2020 në linkun https://www.ks.undp.org/content/kosovo/en/home/library/democratic_governance/public-pulse-xvi.html)

² Instituti i Kosovës për Drejtësi dhe EULEX-i organizuan një seminar për monitorimin e gjykimeve për 20 monitorues laikë, 6 nëntor 2019 (Qasur për herë të fundit më 30.04.2020 në linkun <https://kli-ks.org/instituti-i-kosoves-per-drejtesi-dhe-eulex-i-organizuan-nje-seminar-per-monitorimin-e-gjykimeve-per-20-monitorues-laike/>)

- Nga përgjigjet e këtyre **18 qytetarëve të angazhuar në monitorim**, se sa kanë pasur njohuri për sistemin e drejtësisë në Kosovë para se të mbanin trajnimin dhe të monitoronin, rezulton se prej **13 apo 72%** prej tyre kanë deklaruar se **kanë pasur pak njohuri** për sistemin e drejtësisë në Kosovë, **2 apo 11%** prej tyre kanë deklaruar se **aspak nuk kanë pasur njohuri** për sistemin e drejtësisë në Kosovë, ndërsa **3 apo 17%** prej tyre kanë deklaruar se **kanë pasur shumë njohuri** për sistemin e **drejtësisë në Kosovë**.

Sa keni pasur njohuri lidhur sistemin e drejtësisë në Kosovë
(prokuroritë, gjykatat dhe avokatinë)?

Pak	Shumë	Aspak
13	3	2

- Para angazhimit në monitorim të seancave gjyqësore në fushën penale, monitoruesit laik, nuk kanë pasur përvuja personale të qasjes në sistemin e drejtësisë penale në Kosovë. Sidoqoftë, përshtypjet e përgjithshme të këtyre qytetarëve para procesit të monitorimit në lidhje me sistemin e drejtësisë në Kosovë, në përgjithësi kanë qenë të mira. Prej **18 qytetarëve**, rezulton se prej **12 apo 67%** prej tyre kanë deklaruar se para se të monitoronin personalisht, **kanë pasur përshtypje të mirë** për sistemin e drejtësisë në Kosovë, **5 apo 28%** prej tyre kanë deklaruar se **kanë pasur përshtypje jo të mirë** për sistemin e drejtësisë në Kosovë para se të monitoronin personalisht, ndërsa **1 apo 5%** prej tyre ka deklaruar se **ka pasur përshtypje shumë të mirë** për sistemin e **drejtësisë në Kosovë**, para se të monitoronte personalisht seancat gjyqësore.

Cila ka qenë përshtypja juaj lidhur sistemin e drejtësisë para monitorimit?

E mirë	Jo e mirë	Shumë e mirë	Shumë e keqe
12	5	1	0

- Pas trajnimeve dhe monitorimit të drejtpërdrejtë të seancave gjyqësore në fushën penale, shumica e qytetarëve të angazhuar në monitorim kanë ndryshuar përshtypjet e tyre për sistemin e

drejtësisë: disa prej tyre pak për të mirë, ndërsa disa prej tyre shumë për të mirë dhe disa prej tyre pak për të keq. Nga përgjigjet e këtyre **18 qytetarëve të angazhuar në monitorim**, rezulton se prej **11 apo 61%** prej tyre kanë deklaruar se **kanë ndryshuar përshtypjen pak për të mirë** për sistemin e drejtësisë **në Kosovë**, **3 apo 17%** prej tyre kanë deklaruar se **kanë ndryshuar përshtypjen shumë për të mirë** për sistemin e drejtësisë **në Kosovë**, ndërsa **4 apo 22%** prej tyre kanë deklaruar se **kanë ndryshuar përshtypjen pak për të keq** për sistemin e **drejtësisë në Kosovë**.

A ka ndryshuar përshtypja juaj lidhur me sistemin e drejtësise pas monitorimit?

Pak për të mirë	Shumë për të mirë	Aspak	Pak për të keq	Shumë për të keq
11	3	0	4	0

- Një prej parimeve më të rëndësishme në bërjen e drejtësisë është transparenca. Pas monitorimit të drejtpërdrejtë të seancave gjyqësore në fushën penale, gjysma e qytetarëve të angazhuar në monitorim kanë deklaruar se sistemi i drejtësisë është shumë transparentë, ndërsa gjysma tjeter kanë ndarë mendimin se sistemi i drejtësisë është pak transparent. Nga përgjigjet e këtyre **18 qytetarëve të angazhuar në monitorim**, se sa kanë pasur transparencë në gjykatë, rezulton se prej **9 apo 50%** prej tyre kanë deklaruar se **ka pasur shumë transparencë** në gjykatë, **8 apo 45%** prej tyre kanë deklaruar se **ka pasur pak transparencë** në gjykatë, ndërsa **1 apo 5%** prej tyre ka deklaruar se **nuk ka pasur transparencë** në gjykatë.

Cila është përshtypja Juaj pas monitorimit, a ka pasur transparencë në gjykatë?

Pak	Shumë	Aspak
8	9	1

- Qytetarët laik të angazhuar drejtpërdrejtë në monitorim nga përvoja e tyre vlerësojnë se në shumicën e rasteve janë respektuar të drejtat dhe liritë e njeriut nga sistemi i drejtësisë. Nga përgjigjet e këtyre **18 qytetarëve të angazhuar në monitorim**, rezulton se

prej **15 apo 83%** prej tyre kanë deklaruar se janë respektuar të drejtat dhe liritë e njeriut nga sistemi i drejtësisë në Kosovë, ndërsa **3 apo 17%** prej tyre kanë deklaruar se nganjëherë janë respektuar të drejtat dhe liritë e njeriut nga sistemi i drejtësisë në Kosovë.

Cila është përshtypja Juaj, a janë respektuar të drejtat dhe liritë e njeriut?		
Po	Jo	Nganjëherë
15	0	3

- Në bindjen e qytetarëve ka rëndësi të madhe perceptimi se sa gjykimi i zhvilluar është i drejtë. Në përgjithësi, qytetarët e angazhuar në monitorim, vlerësojnë se gjykimet janë të drejta. Nga përgjigjet e këtyre **18 qytetarëve të angazhuar në monitorim**, rezulton se prej **12 apo 67%** prej tyre kanë deklaruar se **gjykimet janë të drejta**, **1 apo 5%** prej tyre kanë deklaruar se **gjykimet nuk janë të drejta**, ndërsa **5 apo 28%** prej tyre kanë deklaruar se **gjykimet nga njëherë janë të drejta**.

Sipas jush, a kanë qenë gjykimet e drejta?		
Po	Jo	Nganjëherë
12	1	5

- Një aspekt i rëndësishëm për të cilin është shfaqur interesim që të kemi përshtypjen e qytetarëve të angazhuar në monitorim është trajtimi i proceseve gjyqësore në rastet e krimeve ndër-etnike. Raste të kësaj natyre, ka shumë pak në sistemin e drejtësisë në Kosovë, prandaj edhe shumica e monitoruesve nuk kanë arritur që të monitorojnë raste të tilla. Sidoqoftë, nga përgjigjet e këtyre **18 qytetarëve të angazhuar në monitorim**, rezulton se prej **6 apo 33%** prej tyre kanë deklaruar se gjykimet e rasteve të krimeve ndër-etnike janë gjykuar drejtë, **1 apo 5%** prej tyre ka deklaruar se nuk ka pasur gjykim të drejtë në këto raste, ndërsa **11 apo 62%** prej tyre kanë deklaruar se **nuk kanë monitoruar raste të kësaj natyre**.

Sipas Jush, si janë gjykuar rastet e krimeve ndër-etnike?		
Drejtë	Jo drejtë	Nuk kam monitoruar raste të tilla
6	1	11

- Nga përvoja e drejtpërdrejtë e monitorimit të qytetarëve del se gjysma e rasteve të gjykimeve ku është përfshirë dhuna në baza gjinore janë gjykuar në mënyrë të drejtë. Nga përgjigjet e këtyre **18 qytetarëve të angazhuar në monitorim**, rezulton se prej **9 apo 50%** prej tyre kanë deklaruar se **gjykimi i rasteve të krimeve mbi bazën e gjinisë ka qenë i drejtë**, **1 apo 5%** prej tyre kanë deklaruar se **gjykimi i rasteve të krimeve mbi bazën e gjinisë ka qenë i drejtë**, ndërsa **8 apo 45%** prej tyre kanë deklaruar se **nuk kanë monitoruar raste të kësaj natyre**.

Sipas jush, si janë gjykuar rastet e krimeve mbi bazën e gjinisë?		
Drejtë	Jo drejtë	Nuk kam monitoruar raste të tilla
9	1	8

- Trajnimet e mbajtura nga IKD dhe EULEX për qytetarët laik në fushën e drejtësisë, sipas qytetarëve kanë shërbyer shumë për ta njojur sistemin e drejtësisë dhe procesin e monitorimit të seancave gjyqësore në fushën penale. Nga përgjigjet e këtyre **18 qytetarëve të angazhuar në monitorim**, rezulton se prej **15 apo 83%** prej tyre kanë deklaruar se trajnimet **ju kanë shërbyer shumë për monitorimin e seancave gjyqësore** dhe **3 apo 17%** prej tyre kanë deklaruar se **ju kanë shërbyer pak për monitorimin e seancave gjyqësore**.

Sa Ju kanë shërbyer trajnimet nga IKD dhe EULEX lidhur me monitorimin e seancave gjyqësore?		
Shumë	Pak	Aspak
15	3	0

6. GJETJET E MONITORIMIT NGA QYTETARËT LAIK

Monitorimi për herë të parë i sistemit të drejtësisë penale në Kosovë nga qytetarët laik ka sjellë një perspektiv të drejtpërdrejtë të qytetarit se si e sheh transparencën dhe performancën e sistemit të drejtësisë në respektimin e të drejtave të njeriut dhe gjykimin e drejtë. Gjetjet e monitorimit tregojnë se 18 monitoruesit kanë monitoruar gjithsej 360 seanca gjyqësore në pesë Gjykata Themelore (*Prishtinë, Prizren, Pejë, Gjilan* dhe *Mitrovicë*) dhe dy Degë të Gjykatave Themelore (*Gllogovc, Vushtrri*).

Seancat e monitoruara nga monitoruesit – qytetarët laik						
Gjykata Themelore në Prishtinë	Gjykata Themelore në Prizren	Gjykata Themelore në Pejë	Gjykata Themelore në Gjilan	Gjykata Themelore në Mitrovicë	Gjykata Themelore në Prishtinë - Dega Gllogovc	Gjykata Themelore në Mitrovicë - Dega Vushtrri
176 seanca	41 seanca	21 seanca	41 seanca	20 seanca	40 seanca	21 seanca
360 seanca të monitoruara						

Tabela 3 – Numri i seancave gjyqësore të monitoruara nga qytetarët laik në fushën e drejtësisë.

Në këto 360 seanca të monitoruara në fushën penale, përfshihen 878 persona, të cilët në tërësi janë akuzuar për 400 vepra të ndryshme penale.

Gjykata/Dega	Seanca të monitoruara	Numri i personave	Numri i veprave
Prishtinë	176	581	216
Mitrovicë	20	44	22
Gjilan	41	62	43
Pejë	21	43	21
Prizren	41	69	43
Gllogovc	40	53	36
Vushtrri	21	26	19
Total:	360	878	400

Tabela 4 – Numri i seancave gjyqësore të monitoruara, numri i personave të akuzar dhe numri i veprave penale për të cilat janë gjykuar.

6.1. Veprat penale në të cilat janë përfshirë të akuzuarit në rastet e monitoruara

Monitoruesit kanë monitoruar 360 seanca gjyqësore në fushën penale, ku janë përfshirë 878 persona, të cilët në tërësi janë akuzuar për 400 vepra të ndryshme penale. Vepra penale më e shprehur në këto seanca të monitoruara ka qenë vepra e korruptionit “Keqpërdorimi i pozitës apo autoritetit zyrtar”, e cila prin në 64 raste. Pasohet nga vepra penale “Tentim vrasje” në 24 raste, pastaj vepra penale “Blerja, posedimi apo shpërndarja e narkotikëve” në 22 raste, vepra penale “Lëndim i lehtë trupor” në 19 raste, pastaj veprat penale “Vjedhje e rëndë” dhe “Vjedhje rryme” me nga 18 raste, etj. Për shkak të numrit të madh të veprale penale të monitoruara në seanca gjyqësore, në vazhdim janë paraqitur të gjitha statistikat për secilën vepër në secilën gjykatë apo degë të monitoruar nga qytetarët.

Gjykatat/Degët	Armënbajtje pa leje	Arratisje e personit të privuar nga liria	Pengim I dëshmisë apo procedurës zyrtare	Frikësim gjatë procedurës zyrtare	Pjesëmarrje në grup kriminal	Lehtësim i arratisjes së personave të privuar nga liria	Ofrim I ndihmës kryesve të veprës penale	Lirim i jashtëshëmi i personave të privuar nga liria	Asgjësim apo dëmtim I pasurisë	Blerja posedimi shperndarja dhe shftja e narkotikeve	Tregëtia e ndaluar	Rrëmbim	Blerja ose pranimi I sendeve të përfituar me vepër penale	Dëmtim I të drejtave pronësore	Dhunë në familje	Dhunim	Tentim vrasje
Prishtinë	2	4				2	2	2		6		1			6	2	9
Prizren									4								3
Pejë									2								1
Mitrovicë	1								7								2
Gjilan	3								2			1		1	1	1	9
Gllogovc	4							2	1				1				
Vushtrri										1							
Total	10	4	2	2	2	2	2	2	2	22	1	1	2	1	7	2	24

Tabela 5 – Numri i veprave penale për secilën gjykatë/degë të monitoruara nga qytetarët.

Gjykatat/Degët	Heqja ose dëmtimi i vullave zyrtareve ose shenjave															
	Trafikim me organe	Trafikim me njerëz	Fajde	Detyrim	Falsifikim i parashë	Falsifikim i dokumentit	Grabitje	Hakmarrje	Kundërvendit kushtetues	Kanosie	Keqpërdorim i pozitës apo autoritetit zyrar	Moslajmërim i veprës penale	Prodhimi dhe shpërndarja e produkteve mjetësore	Mashtrimi	Përfitim nga skemat pensionale të veterantave	Konflikti i interesit
Prishtinë	1		2	1		1	3		1	2	3	41		1	16	1
Prizren			2	2			1				1	13				
Pejë		1				1	1					1			1	1
Mitrovicë						2	1					5				
Gjilan					1	1	1				2	3	1			
Gllogovc											2	1				
Vushtrri								1		3						
Total	1	1	4	3	1	5	7	1	1	2	11	64	1	1	17	1

Tabela 6 – Numri i veprave penale për secilën gjykatë/degë të monitoruara nga qytetarët.

		Gjykatat/Degët																												
		Kontrabandim me malira																												
		Nxejja e kundërligjshme e vendimeve gjyqësore																												
		Kontrabandim me migrantë																												
		Krime lufte kundër popullatës civile	Lajmërim apo kallëzim i rrëmë																											
		Lëndim i lehtë trupor																												
		Marrija e ryshtfetit																												
		Lidhja e kontratës së diëmshme																												
		Lidhja e paautorizuar në shërbime																												
		Mashtrim në votime																												
		Shumangjë nga tatimi																												
		Organizimi dhe pjesëmarrja në grupe terroristë																												
		Organizimi i skemave piramidale																												
		Mosdhënia e ndihmës																												
		Mundësimi ose detyrimi në prostitucion																												
Prishtinë		6	6	1	1	4		9	2	1	1	1	7	12		1														
Prizren						1		2								1														
Pejë																														
Mitrovicë		1																												
Gjilan	1							3	1				1																	
Gllologovc							1	4							1															
Vushtrri								1																						
Total	1	7	6	1	1	5	1	19	3	1	1	1	8	12	1	1														

Tabela 7 – Numri i veprave penale për secilën gjykatë/degë të monitoruara nga qytetarët.

Gjykatat/Degët	Sulm	Mospërfilja e gjykatës															Ngjasje në gjendje të dehur																		
Prishtinë		1	1	3	1	1	1	1	1	5	5	5	5	5	5	Tentim vjedhje		Vrasje		Vrasje e rëndë		Vjedhje e pyllit		Vjedhje rityme		Vjedhje		Vjedhje e rëndë		Nemi 320 Uzurpimi i paligjshëm i pronës së paluajtshme		Veçëgjyqësia			
Prizren				1					11													1								2					
Pejë										11													1												
Mitrovicë										1												1													
Gjilan							1															1	1	2	3							3			
Gllogovc	3																					10		2		1						1	1	1	
Vushtrri	2																				3	1	3	1	1						1	1			
Total	5	1	1	3	2	2	1	17	16	5	18	12	18	3	1	2	9	3	1	2	9	3	1												

Tabela 8 – Numri i veprave penale për secilën gjykatë/degë të monitoruara nga qytetarët.

6.2. *Transparenca e sistemit të drejtësisë*

Një ndër parimet më të rëndësishme në bërjen e drejtësisë është parimi i transparencës, përmes së cilit, duke hapur procedurat gjyqësore për publikun, mundësohet publiciteti i nevojshëm për tu bindur palët në procedurë dhe publiku për drejtësinë që ndahet në gjykatë. Për këtë arsy, një prej çështjeve të adresuara përmes anketës së përgatitur për procesin e monitorimit nga qytetarët, i është kushtuar rëndësi transparencës së sistemit të drejtësisë dhe qasjes së qytetarëve në seancat gjyqësore. Në këtë drejtim janë përgatitur katër pyetje të mbyllura për qytetarin laik, i cili në proces të monitorimit ka pasur mundësinë që drejtpërdrejtë të fitojë përshtypjen personale nga rastet e monitoruara se sa është transparent sistemi i drejtësisë në fushën penale. Pyetjet për monitoruesit janë shtuar prej qasjes në gjykatë, qasjes së gjykatësve ndaj publikut dhe monitoruesve, nëse seanca ka qenë publike dhe nëse seanca është mbajtur në sallë të gjykimit apo në zyra të gjykatësve. Nga përgjigjet e qytetarëve në monitorim janë nxjerrë rezultatet, të cilat pasqyrohen në përgjithësi dhe veç e veç për secilën gjykatë apo degë të monitoruar.

Gjetjet tregojnë se sistemi i drejtësisë në fushën penale, pothuajse në tërësi janë transparente. Nga **360 seanca të monitoruara**, rezulton se **347 apo 97%** prej tyre **kanë qenë të hapura për publikun**, **7 apo 2 %** e seancave **nuk kanë qenë të hapura për publikun**, ndërsa **5 apo 1%** e seancave të monitoruara, qytetarët kanë deklaruar se **nuk e kanë ditur** a janë të **hapura për publikun**.

Nga **360 seanca të monitoruara**, rezulton se **311 apo 86%** prej tyre janë mbajtur në salla të gjykimit, ndërsa **49 apo 14%** prej tyre janë mbajtur në zyra të gjykatësve.

Nga **360 seanca të monitoruara**, rezulton se qytetarët në **358 apo 99.5%** prej tyre **kanë pasur qasje të lehtë për hyrje në gjykatë**, ndërsa në **2 apo 0.5%** të seancave nuk kanë pasur qasje të lehtë për tu qasur në gjykatë.

Nga **360 seanca të monitoruara**, rezulton se në **300 apo 84%** prej tyre **gjykatësit kanë pasur qasje të mirë ndaj monitoruesve dhe publikut**, në **54 apo 15.5%** prej tyre **gjykatësit kanë pasur qasje**

miqësore ndaj monitoruesve dhe publikut, ndërsa në **3 apo 0.5% prej tyre gjykatësit kanë pasur qasje jo të mirë ndaj monitoruesve dhe publikut.**

Të gjitha gjykatat e monitoruara	A ishte seanca e hapur për publikun?	Ku është mbajtur seanca?	A keni pasur qasje të lehtë për hyrje në gjykatë?	Çfarë ka qenë qasja e gjyqtarit/panelit të gjyqtarëve në lidhje me monitoruesit/publikun e seancave gjyqësore?
Po	347		358	
Jo	8		2	
Nuk e di	5			
Në sallë		311		
Në zyre		49		
E mirë				300
Miqësore				54
Jo e mirë				3

Tabela 9 – Rezultatet rreth transparencës së gjykatave në seancat e monitoruara nga qytetarët.

6.2.1. Transparenca në Gjykatën Themelore në Prishtinë

Numri më i madh i seancave të monitoruara nga qytetarët i takojnë Gjykatës Themelore në Prishtinë, me gjithsej 169 seanca gjyqësore.

Gjetjet tregojnë se Gjykata Themelore në Prishtinë në fushën penale, pothuajse në tërësi është transparente. Nga **176 seanca të monitoruara**, rezulton se **169 apo 96%** prej tyre kanë qenë të hapura për publikun, **7 apo 4 %** e seancave **nuk kanë qenë të hapura për publikun**.

Nga **176 seanca të monitoruara**, rezulton se **148 apo 84%** prej tyre janë mbajtur në salla të gjykimit, ndërsa **28 apo 16%** prej tyre janë mbajtur në zyra të gjykatësve.

Nga **176 seanca të monitoruara**, rezulton se qytetarët në **174 apo 99.8%** prej tyre kanë pasur qasje të lehtë për hyrje në gjykatë, ndërsa në **2 apo 0.2%** të seancave nuk kanë pasur qasje të lehtë për tu pasur në gjykatë.

Nga **176 seanca të monitoruara**, rezulton se në **170 apo 97%** prej tyre gjykatësit kanë pasur qasje të mirë ndaj monitoruesve dhe publikut, ndërsa në **6 apo 3%** prej tyre gjykatësit kanë pasur qasje miqësore ndaj monitoruesve dhe publikut.

Komentet e monitoruesit në lidhje me pyetjen se "Çfarë ka qenë qasja e gjyqtarit/panelit të gjyqtarëve në lidhje me monitoruesit/publikun e seancave gjyqësore?"	
Nuk dëgjohet mirë, përqëndrimi i trupit gjykues ka qenë vazhdimisht tek proces-verbalı.	1
Gjykatësja e ka pyetur monitoruesin se në çfarë cilësie po merr pjesë ai/ajo në seance. Ai/ajo e ka informuar atë dhe ka qenë në rregull.	1
Ka pasur shumë kontrolla dhe ka pasur shumë publik dhe media, nuk ka pasur vend për tu ulur.	2

Gjykata Themelore në Prishtinë	A ishte seanca e hapur për publikun?	Ku është mbajtur seanca?	A keni pasur qasje të lehtë për hyrje në gjykatë?	Çfarë ka qenë qasja e gjyqtarit/panelit të gjyqtarëve në lidhje me monitoruesit/publikun e seancave gjyqësore?
Po	169		174	
Jo	7		2	
Nuk e di				
Në sallë		148		
Në zyre		28		
E mirë				170
Miqësore				6
Jo e mirë				

Tabela 10 – Rezultatet rreth transparencës në Gjykatën Themelore në Prishtinë në seancat e monitoruara nga qytetarët.

6.2.2. *Transparenca në Gjykatën Themelore në Mitrovicë*

Gjetjet tregojnë se Gjykata Themelore në Mitrovicë në fushën penale, pothuajse në tërësi është transparente. Nga **20 seanca të monitoruara**, rezulton se **të gjitha kanë qenë të hapura për publikun**.

Nga **20 seanca të monitoruara**, rezulton se **18 apo 90%** prej tyre janë mbajtur në salla të gjykimit, ndërsa **2 apo 10%** prej tyre janë mbajtur në zyra të gjykatësve.

Nga **20 seanca të monitoruara**, rezulton se qytetarët në **të gjitha seancat kanë pasur qasje të lehtë për hyrje në gjykatë**.

Nga **20 seanca të monitoruara**, rezulton se në **15 apo 75%** prej tyre gjykatësit kanë pasur qasje të mirë ndaj monitoruesve dhe publikut, ndërsa në **5 apo 25%** prej tyre gjykatësit kanë pasur qasje miqësore ndaj monitoruesve dhe publikut.

Gjykata Themelore në Mitrovicë	A ishte seanca e hapur për publikun?	Ku është mbajtur seanca?	A keni pasur qasje të lehtë për hyrje në gjykatë?	Çfarë ka qenë qasja e gjyqtarit/panelit të gjyqtarëve në lidhje me monitoruesit/publikun e seancave gjyqësore?
Po	20		20	
Jo				
Nuk e di				
Në sallë		18		
Në zyre		2		
E mirë				15
Miqësore				5
Jo e mirë				

Tabela 11 – Rezultatet rreth transparencës në Gjykatën Themelore në Mitrovicë në seancat e monitoruara nga qytetarët.

6.2.3. *Transparenca në Gjykatën Themelore në Gjilan*

Gjetjet tregojnë se Gjykata Themelore në Gjilan në fushën penale, pothuajse në tërësi është transparente. Nga **41 seanca të monitoruara**, rezulton se **40 apo 99.8%** prej tyre kanë qenë të hapura për publikun, **1 apo 0.2%** e seancave **nuk kanë qenë të hapura për publikun**.

Nga **41 seanca të monitoruara**, rezulton se të gjitha seancat janë mbajtur në **salla të gjykimit**.

Nga **41 seanca të monitoruara**, rezulton se qytetarët në **të gjitha seancat kanë pasur qasje të lehtë për hyrje në gjykatë**.

Nga **41 seanca të monitoruara**, rezulton se në **30 apo 74%** prej tyre gjykatësit kanë pasur qasje të mirë ndaj monitoruesve dhe publikut, në **10 apo 25%** prej tyre gjykatësit kanë pasur qasje miqësore ndaj monitoruesve dhe publikut, ndërsa gjykatësit në **1 apo 1%** të seancave kanë pasur qasje jo të mirë ndaj monitoruesve dhe publikut.

Gjykata Themelore në Gjilan	A ishte seanca e hapur për publikun?	Ku është mbajtur seanca?	A keni pasur qasje të lehtë për hyrje në gjykatë?	Çfarë ka qenë qasja e gjyqtarit/panelit të gjyqtarëve në lidhje me monitoruesit/ publikun e seancave gjyqësore?
Po	40		41	
Jo	1			
Nuk e di				
Në sallë		41		
Në zyre				
E mirë				30
Miqësore				10
Jo e mirë				1

Tabela 12 – Rezultatet rrreth transparencës në Gjykatën Themelore në Gjilan në seancat e monitoruara nga qytetarët.

6.2.4. *Transparenca në Gjykatën Themelore në Pejë*

Gjetjet tregojnë se Gjykata Themelore në Pejë në fushën penale, pothuajse në tërësi është transparente. Nga **21 seanca të monitoruara**, rezulton se **të gjitha kanë qenë të hapura për publikun**.

Nga **21 seanca të monitoruara**, rezulton se **të gjitha seancat janë mbajtur në salla të gjykimit**.

Nga **21 seanca të monitoruara**, rezulton se qytetarët në **të gjitha seancat kanë pasur qasje të lehtë për hyrje në gjykatë**.

Nga **21 seanca të monitoruara**, rezulton se në **19 apo 90%** prej tyre gjykatësit kanë pasur qasje të mirë ndaj monitoruesve dhe publikut, ndërsa në **10 apo 10%** prej tyre gjykatësit kanë pasur qasje miqësore ndaj monitoruesve dhe publikut.

Gjykata Themelore në Pejë	A ishte seanca e hapur për publikun?	Ku është mbajtur seanca?	A keni pasur qasje të lehtë për hyrje në gjykatë?	Çfarë ka qenë qasja e gjyqtarit/panelit të gjyqtarëve në lidhje me monitoruesit/publikun e seancave gjyqësore?
Po	21		21	
Jo				
Nuk e di				
Në sallë		21		
Në zyre				
E mirë				19
Miqësore				2
Jo e mirë				

Tabela 13 – Rezultatet rrith transparencës në Gjykatën Themelore në Pejë në seancat e monitoruara nga qytetarët.

6.2.5. *Transparencë në Gjykatën Themelore në Prizren*

Gjetjet tregojnë se Gjykata Themelore në Prizren në fushën penale, pothuajse në tërësi është transparente. Nga **41 seanca të monitoruara**, rezulton se **të gjitha kanë qenë të hapura për publikun**.

Nga **41 seanca të monitoruara**, rezulton se **34 apo 83%** prej tyre janë mbajtur në salla të gjykimit, ndërsa **7 apo 17%** prej tyre janë mbajtur në zyra të gjykatësve.

Nga **41 seanca të monitoruara**, rezulton se qytetarët në **të gjitha seancat kanë pasur qasje të lehtë për hyrje në gjykatë**.

Nga **41 seanca të monitoruara**, rezulton se në **33 apo 80%** prej tyre gjykatësit kanë pasur qasje **të mirë ndaj monitoruesve dhe publikut**, në **6 apo 15%** prej tyre gjykatësit kanë pasur qasje **miqësore ndaj monitoruesve dhe publikut**, ndërsa **gjykatësit në 2 apo 5% të seancave kanë pasur qasje jo të mirë ndaj monitoruesve dhe publikut**.

Gjykata Themelore në Prizren	A ishte seanca e hapur për publikun?	Ku është mbajtur seanca?	A keni pasur qasje të lehtë për hyrje në gjykatë?	Çfarë ka qenë qasja e gjyqtarit/panelit të gjyqtarëve në lidhje me monitoruesit/publikun e seancave gjyqësore?
Po	41		41	
Jo				
Nuk e di				
Në sallë		34		
Në zyre		7		
E mirë				33
Miqësore				6
Jo e mirë				2

Tabela 14 – Rezultatet rreth transparencës në Gjykatën Themelore në Prizren në seancat e monitoruara nga qytetarët.

6.2.6. *Transparenca në Gjykatën Themelore në Prishtinë – Dega në Gllogovc*

Gjetjet tregojnë se Gjykata Themelore në Prishtinë – Dega në Gllogovc në fushën penale, pothuajse në tërësi është transparente. Nga **40 seanca të monitoruara**, rezulton se **35 apo 87%** e tyre kanë qenë të hapura për publikun, ndërsa **5 apo 13%** e tyre qytetarët kanë dekluaruar se nuk e dinë nëse kanë qenë seancat e hapura për publikun.

Nga **40 seanca të monitoruara**, rezulton se **29 apo 72%** prej tyre janë mbajtur në salla të gjykimit, ndërsa **11 apo 28%** prej tyre janë mbajtur në zyra të gjykatësve.

Nga **40 seanca të monitoruara**, rezulton se qytetarët në **të gjitha seancat kanë pasur qasje të lehtë për hyrje në gjykatë**.

Nga **40 seanca të monitoruara**, rezulton se në **35 apo 87%** prej tyre **gjykatësit kanë pasur qasje të mirë ndaj monitoruesve dhe publikut**, ndërsa në **5 apo 13%** prej tyre **gjykatësit kanë pasur qasje miqësore ndaj monitoruesve dhe publikut**.

Gjykata Themelore në Prishtinë - Dega Gllogovc	A ishte seanca e hapur për publikun?	Ku është mbajtur seanca?	A keni pasur qasje të lehtë për hyrje në gjykatë?	Çfarë ka qenë qasja e gjyqtarit/panelit të gjyqtarëve në lidhje me monitoruesit/publikun e seancave gjyqësore?
Po	35		40	
Jo				
Nuk e di	5			
Në sallë		29		
Në zyre		11		
E mirë				35
Miqësore				5
Jo e mirë				

Tabela 15 – Rezultatet rrreth transparencës në Gjykatën Themelore në Prishtinë – Dega në Gllogovc në seancat e monitoruara nga qytetarët.

6.2.7. *Transparenca në Gjykatën Themelore në Mitrovicë – Dega në Vushtrri*

Gjetjet tregojnë se Gjykata Themelore në Mitrovicë – Dega në Vushtrri në fushën penale, pothuajse në tërsi është transparente. Nga **21 seanca të monitoruara**, rezulton se **të gjitha kanë qenë të hapura për publikun.**

Nga **21 seanca të monitoruara**, rezulton se **20 apo 99.8%** prej tyre janë mbajtur në salla të gjykimit, ndërsa **1 apo 0.2%** prej tyre janë mbajtur në zyra të gjykatësve.

Nga **21 seanca të monitoruara**, rezulton se qytetarët në **të gjitha seancat kanë pasur qasje të lehtë për hyrje në gjykatë.**

Nga **21 seanca të monitoruara**, rezulton se në **1 apo 0.2%** prej tyre **gjykatësit kanë pasur qasje të mirë ndaj monitoruesve dhe publikut**, ndërsa në **20 apo 99.8%** prej tyre **gjykatësit kanë pasur qasje miqësore ndaj monitoruesve dhe publikut.**

Gjykata Themelore në Mitrovicë - Dega Vushtrri	A ishte seanca e hapur për publikun?	Ku është mbajtur seanca?	A keni pasur qasje të lehtë për hyrje në gjykatë?	Çfarë ka qenë qasja e gjyqtarit/panelit të gjyqtarëve në lidhje me monitoruesit/publikun e seancave gjyqësore?
Po	21		21	
Jo				
Nuk e di				
Në sallë		20		
Në zyre		1		
E mirë				1
Miqësore				20
Jo e mirë				

Tabela 16 – Rezultatet rreth transparencës në Gjykatën Themelore në Mitrovicë – Dega në Vushtrri në seancat e monitoruara nga qytetarët.

6.3. Respektimi i të drejtave të njeriut dhe gjykimi i drejtë

Respektimi i të drejtave të njeriut në procedurë penale është ndër parimet themelore të drejtësisë penale, për të cilin duhet të përkujdesen të gjitha palët në procedurë. Respektimi i të drejtave dhe lirive themelore në një procedurë penale është parakusht për një gjykim të drejtë, të paanshëm dhe profesional, të bazuar në standartet më të avancuara të drejtësisë penale. Në këtë drejtim, perceptimi i qytetarëve për mënyrën se si zhvillohen procedurat penale gjyqësore është jetike për krijimin e besimit të qytetarëve në sistemin gjyqësor. Prandaj në vazhdim do të elaborohen gjetjet e monitorimit të qytetarëve laik të fushës së drejtësisë, se si ata e kanë vlerësuar procesin e procedurës penale, se sa janë respektuar të drejtat dhe liritë e njeriut dhe se cila ka qenë përshtypja e tyre për mënyrën e gjykimit nga gjykatesit apo trupat gjykuese.

Gjetjet tregojnë se **nga 360 seanca** të monitoruara, në **357 apo 99.8%** të tyre, **qytetarët kanë arritur të identifikojnë qartë palët në procedurë** si gjykatesin, prokurorin, avokatin mbrojtës etj, në **1 apo 0.1%** të tyre, **qytetarët nuk kanë arritur të identifikojnë qartë palët në procedurë**, ndërsa në **2 apo 0.2%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk e kanë ditur a kanë arritur t'i identifikojnë qartë palët në procedurë**.

Nga 360 seanca të monitoruara, në **297 apo 82%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se i kanë kuptuar qartë akuzat** kundër të akuzuarve, në **47 apo 13%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk i kanë kuptuar qartë akuzat** kundër të akuzuarve, ndërsa në **16 apo 5%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë a i kanë kuptuar qartë akuzat** kundër të akuzuarve.

Nga 360 seanca të monitoruara, në **311 apo 87%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se gjykata e ka pyetur të pandehurin nëse ai/ajo i kupton akuzat**, në **30 apo 8%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se gjykata nuk e ka pyetur të pandehurin nëse ai/ajo i kupton akuzat**, ndërsa në **19 apo 5%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë nëse gjykata e ka pyetur të pandehurin nëse ai/ajo i kupton akuzat**.

Nga 360 seanca të monitoruara, në 254 apo 71% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **gjykata e ka udhëzuar të pandehurin për të drejtat e tij/saj**, në 48 apo 13% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **gjykata e ka udhëzuar pjesërisht të pandehurin për të drejtat e tij/saj**, në 32 apo 8% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **gjykata nuk e ka udhëzuar të pandehurin për të drejtat e tij/saj**, ndërsa në 32 apo 8% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse gjykata e ka udhëzuar të pandehurin për të drejtat e tij/saj**.

Nga 360 seanca të monitoruara, në 265 apo 74% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **të akuzuarit kanë pasur avokat mbrojtës**, ndërsa në 95 apo 26% të tyre qytetarët kanë deklaruar se se **të akuzuarit nuk kanë pasur avokat mbrojtës**.

Nga 360 seanca të monitoruara, në 244 apo 68% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura**, në 40 apo 11% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura**, ndërsa në 76 apo 21% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura**.

Nga 360 seanca të monitoruara, në 330 apo 92% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **gjykatësi i ka kryer procedurat në mënyrë të qartë përtu kuptuar**, në 9 apo 2% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **gjykatësi nuk i ka kryer procedurat në mënyrë të qartë përtu kuptuar**, ndërsa në 21 apo 6% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse gjykatësi i ka kryer procedurat në mënyrë të qartë përtu kuptuar**.

Nga 360 seanca të monitoruara, në 309 apo 86% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin**, në 11 apo 3% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin**, ndërsa në 40 apo 11% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin**.

Nga 360 seanca të monitoruara, në 7 apo 2% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **gjykatësi është sjellë në mënyrë frikësuese**

ose mosrespektuese në drejtim të ndonjë pale, në 346 apo 96% të tyre qytetarët kanë deklaruar se gjykatësi nuk është sjellë në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese në drejtim të ndonjë pale, ndërsa në 7 apo 2% të tyre qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë nëse gjykatësi është sjellë në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese në drejtim të ndonjë pale.

Nga 360 seanca të monitoruara, **në 177 apo 49%** të tyre, **qytetarët** kanë deklaruar se **gjykatësi bëri komente diskriminuese** ndaj palëve, **në 176 apo 49%** të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **gjykatësi bëri komente diskriminuese** ndaj palëve, ndërsa në **7 apo 1%** të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **nuk e dinë** **nëse gjykatësi bëri komente diskriminuese** ndaj palëve.

Nga 360 seanca të monitoruara, **në 7 apo 1%** të tyre, **qytetarët** kanë deklaruar se **gjykatësi ka dështuar** të jetë i vëmendshëm gjatë seancës, **në 345 apo 97%** të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **gjykatësi nuk ka dështuar** të jetë i vëmendshëm gjatë seancës, ndërsa në **8 apo 2%** të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **nuk e dinë** **nëse gjykatësi ka dështuar** të jetë i vëmendshëm gjatë seancës.

Nga 360 seanca të monitoruara, **në 234 apo 65%** të tyre, **qytetarët** kanë deklaruar se **performanca e avokatëve mbrojtës** ka qenë e përshtatshme, **në 49 apo 14%** të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **performanca e avokatëve mbrojtës** ka qenë e papërshtatshme, **në 8 apo 3%** të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **nuk e dinë** **nëse performanca e avokatëve mbrojtës** ka qenë e përshtatshme, ndërsa në **32 apo 8%** të rasteve të akuzuarit **nuk kanë pasur fare avokat** **mbrojtës**.

Gjykata Themelore në Prishtinë												
A mund t'i identifikoni qartë palët në procedurë: gjyqtar/ët, Prokuroria, Mbrojtja?												
Po	357	297	311	254	265	244	330	309	7	177	345	32
Po, pjesër- isht				48								
Jo	1	47	30	32	95	40	9	11	346	176	8	45
Nuk e di	2	16	19	26		76	21	40	7	7		
Përshtat- shëm												234
Papër- shtat- shëm												49
A i keni kuptuar qartë akuzat kundër të alkuzuuarve?												
A pyeti gjyqtaria të pandehurit(it) nëse i kupton/kuptojnë akuzat?												
A e udhëzoi gjyqtari të pandehurit(it) në të drejtat e tij/sai?												
A ka pasur i alkuzuari avokat mbrojtës?												
A e keni kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura?												
A i kreu gjyqtari procedurat në mënyrë të qartë / në një mënyrë që ju e kuptuat?												
A i trajtoi kryetari i trupit gjykuas në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin?												
A bëri gjyqtari sijellje në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese në drejtim të ndonjë pale?												
A bëri gjyqtari komente diskriminuese për ndonjë pale sa i përkërt racës, ngjyrës, gjinisë, gjuhës, religionit, originës politike kombëtare ose shoqërore, prona, etj.												
A cështoi gjyqtari të kushtoi vëmendje gjatë seancës (përgjigja në mobil, u langua nga salia e gjyqt, fjeti etj.)?												
Si do ta renditni performancën e avokatit(ve) mbrojtës?												

Tabela 17 – Rezultatet rreth respektimit të drejtave dhe lirive të njeriut dhe gjykimit të drejtë në gjykatë në seancat e monitoruara nga qytetarët.

6.3.1. Gjykimi i drejtë në Gjykatën Themelore në Prishtinë

Gjetjet tregojnë se **nga 176 seanca** të monitoruara në **Gjykatën Themelore në Prishtinë**, në **174 apo 99.8%** të tyre, qytetarët kanë arritur të **identifikojnë** qartë **palët në procedurë** si gjykatësin, prokurorin, avokatin mbrojtës etj, ndërsa **në 2 apo 0.2%** të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e kanë ditur a kanë arritur t'i identifikojnë** qartë **palët në procedurë**.

Nga 176 seanca të monitoruara, **në 137 apo 78%** të tyre, qytetarët kanë deklaruar se i **kanë kuptuar** qartë **akuzat** kundër të akuzuarve, **në 37 apo 21%** të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **nuk i kanë kuptuar** qartë **akuzat** kundër të akuzuarve, ndërsa **në 2 apo 1%** të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **nuk e dinë a i kanë kuptuar** qartë **akuzat** kundër të akuzuarve.

Komentet e monitoruesit në lidhje me pyetjen se "A i keni kuptuar qartë akuzat kundër të akuzuarve?"

Aktakuza e prokurorit ishte e paqartë.

Nuk është lexuar aktakuza.

Për shkak të zhurmës nuk kam arritur të kuptojë.

Nga 176 seanca të monitoruara, **në 150 apo 86%** të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **gjykata e ka pyetur** të **pandehurin** **nëse ai/ajo i kupton akuzat**, **në 14 apo 8%** të tyre qytetarët kanë deklaruar se **gjykata nuk e ka pyetur** të **pandehurin** **nëse ai/ajo i kupton akuzat**, ndërsa **në 12 apo 6%** të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e dinë** **nëse gjykata e ka pyetur** të **pandehurin** **nëse ai/ajo i kupton akuzat**.

Nga 176 seanca të monitoruara, **në 132 apo 75%** të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **gjykata e ka udhëzuar** të **pandehurin për** të drejtat e tij/saj, **në 10 apo 6%** të tyre qytetarët kanë deklaruar se **gjykata e ka udhëzuar** pjesërisht të **pandehurin për** të drejtat e tij/saj, **në 13 apo 7%** të tyre qytetarët kanë deklaruar se **gjykata nuk e ka udhëzuar** të **pandehurin për** të drejtat e tij/saj, ndërsa **në 21 apo 12%** të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e dinë** **nëse gjykata e ka udhëzuar** të **pandehurin për** të drejtat e tij/saj.

Nga 176 seanca të monitoruara, **në 139 apo 79%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se të akuzuarit kanë pasur avokat mbrojtës, ndërsa në 37 apo 21%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se të akuzuarit nuk kanë pasur avokat mbrojtës.**

Nga 176 seanca të monitoruara, **në 121 apo 69%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura, në 7 apo 4%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura, ndërsa në 48 apo 27%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë nëse e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura.**

Nga 176 seanca të monitoruara, **në 170 apo 97%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se gjykatësi i ka kryer procedurat në mënyrë të qartë për tu kuptuar, në 1 apo 0.5%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se gjykatësi nuk i ka kryer procedurat në mënyrë të qartë për tu kuptuar, ndërsa në 5 apo 2.5%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë nëse gjykatësi i ka kryer procedurat në mënyrë të qartë për tu kuptuar.**

Nga 176 seanca të monitoruara, **në 151 apo 86%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin, në 5 apo 3%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin, ndërsa në 20 apo 11%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë nëse kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin.**

Komentet e monitoruesit në lidhje me pyetjen se "A i trajtoi kryetari i trupit gjykues në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin?"

Prokurorit nuk i jepej fjala barabartë me të tjerët.

Gjykata ka qenë shumë e butë me të akuzuarit, ndërsa prokurorit ja ndërprenjke fjalën.

Nga 176 seanca të monitoruara, **në 1 apo 1%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se gjykatësi është sjellë në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese** në drejtim të ndonjë pale, **në 174 apo 99%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se gjykatësi nuk është sjellë në**

mënyrë frikësuese ose mosrespektuese në drejtim të ndonjë pale, ndërsa në 1 apo 1% të tyre qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë nëse gjykatësi është sjellë në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese në drejtim të ndonjë pale.

Komentet e monitoruesit në lidhje me pyetjen se "A bëri gjyqtari sjellje në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese në drejtim të ndonjë pale?"

Trupi gjykues nuk e ka respektuar të akuzuarin, ishte i ashpër.

Nga 176 seanca të monitoruara, në 175 apo 99.5% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se gjykatësi bëri komente diskriminuese ndaj palëve, ndërsa në 1 apo 0.5% të tyre qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë nëse gjykatësi bëri komente diskriminuese ndaj palëve.

Nga 176 seanca të monitoruara, në 175 apo 99.5% të tyre qytetarët kanë deklaruar se gjykatësi nuk ka dështuar të jetë i vëmendshëm gjatë seancës, ndërsa në 1 apo 0.5% të tyre qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë nëse gjykatësi ka dështuar të jetë i vëmendshëm gjatë seancës.

Nga 176 seanca të monitoruara, në 130 apo 74% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **performanca e avokatëve mbrojtës** ka qenë e përshtatshme, në 18 apo 10% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **performanca e avokatëve mbrojtës** ka qenë e papërshtatshme, në 26 apo 15% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e dinë** nëse **performanca e avokatëve mbrojtës** ka qenë e përshtatshme, ndërsa në 2 apo 1% të rasteve të akuzuarit **nuk kanë pasur fare avokat mbrojtës**.

1. Komentet e monitoruesit në lidhje me pyetjen se "Si do ta renditnit performancën e avokatit (ve) mbrojtës?"

Avokati ka përdorur gjuhë fyeze ndaj prokurorit.

Avokati ishte sikur të ishte prokuror.

Prokurorit si ka dhënë hapësirë.

Nuk kuptohej sepse seanca ishte në gjuhën serbe.

Gjykata Themelore në Prishtinë												
	A mund t'i identifikon qartë palët në procedurë: gjyqtar /ët, Prokuroria, Mbrotitja?											
Po	174	137	150	132	139	121	170	151	1	175		
Po, pjesërisht				10								
Jo		37	14	13	37	7	1	5	174		175	2
Nuk e di	2	2	12	21		48	5	20	1	1	1	26
Përshtat- shëm												130
Papër- shtatshëm												18
	Si do ta renditni performancën e avokatit(ve) mbrojtës?											
	A i kreu gjyqtari procedurat në mënyrë të qartë / në një mënyrë që ju e kuptuat?											
	A i trajtoi kryetari i trupit gjykuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin?											
	A bëri gjyqtari sjellje në mënyrë frikuesue ose mosrespektuese në drejtim të ndonjë pale?											
	A bëri gjyqtari komente diskriminuese për ndonjë palë sa i përket racës, ngjyrës, gjinisë, gjuhës, religionit, origjinës politike kombëtare ose shoqërore, prona, etj.											
	A deshtoi gjyqtari të kushtoj vëmendje gjatë seancës (përgjigja në mobil, u largua nga sala, e gjeti etj.)?											

Tabela 18 – Rezultatet rreth respektimit të drejtave dhe lirive të njeriut dhe gjykimit të drejtë në Gjykatën Themelore në Prishtinë në seancat e monitoruara nga qytetarët.

6.3.2. Gjykimi i drejtë në Gjykatën Themelore në Mitrovicë

Gjetjet tregojnë se **nga 20 seanca** të monitoruara në **Gjykatën Themelore në Mitrovicë**, në **20 apo 100%** të tyre, **qytetarët kanë arritur të identifikojnë qartë palët në procedurë** si gjykatësin, prokurorin, avokatin mbrojtës etj.

Nga 20 seanca të monitoruara, **në 19 apo 99%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se i kanë kuptuar qartë akuzat** kundër të akuzuarve, ndërsa **në 1 apo 1%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk i kanë kuptuar qartë akuzat** kundër të akuzuarve.

Komentet e monitoruesit në lidhje me pyetjen se "A i keni kuptuar qartë akuzat kundër të akuzuarve?"

Për shkak të zhurmës nuk kam arritur të kuptojë.

Nga 20 seanca të monitoruara, **në 20 apo 100%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se gjykata e ka pyetur të pandehurin nëse ai/ajo i kupton akuzat.** Nga **20 seanca** të monitoruara, **në 11 apo 55%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se gjykata e ka udhëzuar të pandehurin për** të drejtat e tij/saj, ndërsa **në 9 apo 45%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se gjykata e ka udhëzuar pjesërisht** të **pandehurin për** të drejtat e tij/saj.

Nga 20 seanca të monitoruara, **në 19 apo 99%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se të akuzuarit kanë pasur avokat mbrojtës,** ndërsa **në 1 apo 1%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se se të akuzuarit nuk kanë pasur avokat mbrojtës.**

Nga 20 seanca të monitoruara, **në 18 apo 98%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit** në **procedura,** ndërsa **në 2 apo 2%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit** në **procedura.**

Nga 20 seanca të monitoruara, **në 19 apo 99%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se gjykatësi i ka kryer procedurat** në mënyrë **të qartë për tu kuptuar,** ndërsa **në 1 apo 1%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se gjykatësi nuk i ka kryer procedurat** në mënyrë **të qartë për tu kuptuar.**

Nga 20 seanca të monitoruara, në **20 apo 100%** të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin.**

Nga 20 seanca të monitoruara, në **4 apo 20%** të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se gjykatësi** **është sjellë** në mënyrë frikësuese ose **mosrespektuese** në **drejtim të ndonjë pale**, ndërsa në **16 apo 80%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se gjykatësi nuk** **është sjellë** në mënyrë frikësuese ose **mosrespektuese** në **drejtim të ndonjë pale**.

Komentet e monitoruesit në lidhje me pyetjen se “A bëri gjyqtari sjellje në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese në drejtim të ndonjë pale?”

Sjellje jo e mirë ndaj prokurorit, frikësuese dhe mosrespektuese.

Sjellje jo e mirë ndaj prokurorit.

Sjellje jo e mirë ndaj të akuzuarit.

Nga 20 seanca të monitoruara, në **20 apo 100%** të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se gjykatësi nuk bëri komente diskriminuese ndaj palëve**.

Nga 20 seanca të monitoruara, në **20 apo 100%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se gjykatësi nuk ka** dështuar të jetë i vëmendshëm gjatë seancës.

Nga 20 seanca të monitoruara, në **14 apo 70%** të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se performanca e avokatëve mbrojtës ka qenë e përshtatshme**, në **2 apo 10%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se performanca e avokatëve mbrojtës ka qenë e papërshtatshme**, në **1 apo 5%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e dinë nëse performanca e avokatëve mbrojtës ka qenë e përshtatshme**, ndërsa në **3 apo 15%** të rasteve të akuzuarit **nuk kanë pasur fare avokat mbrojtës**.

Komentet e monitoruesit në lidhje me pyetjen se “Si do ta renditnit performancën e avokatit (ve) mbrojtës?”

Vërehej që avokati nuk është i përgatitur mjafsheshëm.

Gjykata Themelore në Mitrovicë												
	A mund t'i identifikon i qartë palët në procedurë: gjyqtar/ët, Prokuroria, Mbrojtja?											
	A i keni kuptuar qartë akuzat kundër të akuzuarve?											
	A pyeti gjyqtara të pandehurin(it) nëse ikupton/kuptojnë akuzat?											
	A e udhëzoj gjyqtari të pandehurin(it) në të drejtat e tij/saj?											
Po	20	19	20	11	19	18	19	20	4	16	20	3
Po, pjesërisht				9								14
Jo		1			1	2	1					1
Nuk e di												2
Përshtat- shëm												
Papër- shtat- shëm												

Tabela 19 – Rezultatet rreth respektimit të drejtave dhe lirive të njeriut dhe gjykit të drejtë në Gjykatën Themelore në Mitrovicë në seancat e monitoruara nga qytetarët.

6.3.3. Gjykimi i drejtë në Gjykatën Themelore në Gjilan

Gjetjet tregojnë se **nga 41 seanca** të monitoruara në **Gjykatën Themelore në Gjilan**, në **41 apo 100%** të tyre, **qytetarët kanë arritur të identifikojnë qartë palët në procedurë** si gjykatësin, prokurorin, avokatin mbrojtës etj.

Nga 41 seanca të monitoruara, **në 37 apo 90%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se i kanë kuptuar qartë akuzat** kundër të akuzuarve, ndërsa **në 4 apo 10%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk i kanë kuptuar qartë akuzat** kundër të akuzuarve.

Komentet e monitoruesit në lidhje me pyetjen se "A i keni kuptuar qartë akuzat kundër të akuzuarve?"

Aktakuza ishte e pakuptueshme.

Nga 41 seanca të monitoruara, **në 34 apo 83%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se gjykata e ka pyetur të pandehurin nëse ai/ajo i kupton akuzat**, në **4 apo 10%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se gjykata nuk e ka pyetur të pandehurin** nëse ai/ajo i kupton akuzat, ndërsa **në 3 apo 7%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë** nëse **gjykata e ka pyetur të pandehurin** nëse **ai/ajo i kupton akuzat**.

Nga 41 seanca të monitoruara, **në 25 apo 61%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se gjykata e ka udhëzuar të pandehurin për** të drejtat e tij/saj, **në 11 apo 27%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se gjykata e ka udhëzuar pjesërisht të pandehurin për** të drejtat e tij/saj, **në 4 apo 10%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se gjykata nuk e ka udhëzuar të pandehurin për** të drejtat e tij/saj, ndërsa **në 1 apo 2%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë** nëse **gjykata e ka udhëzuar të pandehurin për** të drejtat e tij/saj.

Nga 41 seanca të monitoruara, **në 33 apo 80%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se të akuzuarit kanë pasur avokat mbrojtës**, ndërsa **në 8 apo 20%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar se të akuzuarit nuk kanë pasur avokat mbrojtës**.

Nga 41 seanca të monitoruara, në 32 apo 78% të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura**, në 6 apo 15% të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura**, ndërsa në 3 apo 7% të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e dinë nëse e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura**.

Nga 41 seanca të monitoruara, në 38 apo 93% të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se gjykatësi i ka kryer procedurat në mënyrë të qartë për tu kuptuar**, në 1 apo 2% të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se gjykatësi nuk i ka kryer procedurat në mënyrë të qartë për tu kuptuar**, ndërsa në 2 apo 5% të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e dinë nëse gjykatësi i ka kryer procedurat në mënyrë të qartë për tu kuptuar**.

Nga 41 seanca të monitoruara, në 32 apo 78% të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin**, në 5 apo 12% të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin**, ndërsa në 4 apo 10% të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e dinë nëse kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin**.

Komentet e monitoruesit në lidhje me pyetjen se "A i trajtoi kryetari i trupit gjykues në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin?"

Gjykatësi ka lejuar shumë ndërhyrje gjatë seancës.

Nga 41 seanca të monitoruara, në 1 apo 1% të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se gjykatësi është sjellë në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese në drejtim të ndonjë pale**, në 37 apo 91% të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se gjykatësi nuk është sjellë në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese në drejtim të ndonjë pale**, ndërsa në 3 apo 8% të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e dinë nëse gjykatësi është sjellë në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese në drejtim të ndonjë pale**.

Nga 41 seanca të monitoruara, në 2 apo 5% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **gjykatësi bëri komente diskriminuese ndaj palëve**, në 36 apo 88% të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **gjykatësi nuk bëri komente diskriminuese ndaj palëve**, ndërsa në 3 apo 7% të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse gjykatësi bëri komente diskriminuese ndaj palëve**.

Komentet e monitoruesit në lidhje me pyetjen se “**bëri gjyqtari komente diskriminuese për ndonjë palë sa i përket racës, ngjyrës, gjinisë, gjuhës, religionit, origjinës politike kombëtare ose shoqërore, prona, etj.**”

Gjykatësi kishte paragjykime ndaj të akuzuarit.

Nga 41 seanca të monitoruara, në 39 apo 95% të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **gjykatësi nuk ka** dështuar të jetë i vëmendshëm gjatë seancës, ndërsa në 2 apo 5% të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse gjykatësi ka** dështuar të jetë i vëmendshëm gjatë seancës.

Nga 41 seanca të monitoruara, në 26 apo 63% të tyre, **qytetarët** kanë deklaruar se **performanca e avokatëve mbrojtës** ka qenë e përshtatshme, në 4 apo 10% të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **performanca e avokatëve mbrojtës** ka qenë e papërshtatshme, në 2 apo 5% të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse performanca e avokatëve mbrojtës** ka qenë e përshtatshme, ndërsa në 9 apo 22% të rasteve të akuzuarit **nuk kanë pasur fare avokat mbrojtës**.

Gjykata Themelore në Gjilan											
	A mund t'i identifikoni qartë palët në procedurë gjyqtar/ët/Prokuroria, Mbrojtja?										
Po	41	37	34	25	33	32	38	32	1	37	36
Po, pjesërisht				11							
Jo		4	4	4	8	6	1	5			
Nuk e di			3	1		3	2	4	3	3	2
Përshtatshëm											26
Papërshtatshëm											4
A i keni kuptuar qartë akuzat kundër të akuzuarve?											
A pyeti gjykata të pamdehurin(it) nëse i kuption/kuptojnë akuzat?											
A e udhëzoi gjyqtari të Pandehurin(it) në të drejtat e tij /sa)?											
A ka pasur i akuzuar avokat mbrojtës?											
A e keni kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura?											
A i kreu gjyqtari procedurat në mënyrë të qartë / në një mënyrë që ju e kuptuat?											
A i trajtoi kryetari i trupit gjykues në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin?											
A bëri gjyqtari sjellje në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese në drejtim të ndonjë pale?											
A bëri gjyqtari komente diskriminuese për ndonjë palë sa i përkërtet racës, ngyrës, gjinisë, gjuhës, religionit, origjinës politike kombëtare ose shoqërore, pronë, etj.											
A dështoi gjyqtari të kushtoj vëmendje gjatë seancës (përgjigja në mobil), u largua nga sala e gjyqit, fjeti etj.)?											
Si do ta renditni performancën e avokatit(ve) mbrojtës?											

Tabela 20 – Rezultatet rrith respektimit të drejtave dhe lirive të njeriut dhe gjykimit të drejtë në Gjykatën Themelore në Gjilan në seancat e monitoruara nga qytetarët.

6.3.4. Gjykimi i drejtë në Gjykatën Themelore në Pejë

Gjetjet tregojnë se **nga 21 seanca** të monitoruara në **Gjykatën Themelore në Pejë**, në **21 apo 100%** të tyre, **qytetarët kanë arritur të identifikojnë qartë palët në procedurë** si gjykatësin, prokurorin, avokatin mbrojtës etj.

Nga 21 seanca të monitoruara, **në 11 apo 52%** të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se i kanë kuptuar qartë akuzat** kundër të akuzuarve, **në 2 apo 10%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk i kanë kuptuar qartë akuzat** kundër të akuzuarve, ndërsa **në 8 apo 38%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e dinë nëse i kanë kuptuar qartë akuzat** kundër të akuzuarve.

Komentet e monitoruesit në lidhje me pyetjen se “A i keni kuptuar qartë akuzat kundër të akuzuarve?”

Prokurori nuk e ka lexuar aktakuzën dhe nuk është kuptuar.

Nga 21 seanca të monitoruara, **në 16 apo 76%** të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se gjykata e ka pyetur të pandehurin nëse ai/ajo i kuption akuzat**, **në 3 apo 14%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se gjykata nuk e ka pyetur të pandehurin nëse ai/ajo i kuption akuzat**, ndërsa **në 2 apo 10%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e dinë nëse gjykata e ka pyetur të pandehurin nëse ai/ajo i kuption akuzat**.

Nga 21 seanca të monitoruara, **në 6 apo 29%** të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se gjykata e ka udhëzuar të pandehurin për** të drejtat e tij/saj, **në 11 apo 52%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se gjykata e ka udhëzuar pjesërisht të pandehurin për** të drejtat e tij/saj, ndërsa **në 4 apo 9%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se gjykata nuk e ka udhëzuar të pandehurin për** të drejtat e tij/saj.

Nga 21 seanca të monitoruara, **në 21 apo 100%** të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se të akuzuarit kanë pasur avokat mbrojtës**.

Nga 21 seanca të monitoruara, **në 17 apo 80%** të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura**, ndërsa **në 4 apo 20%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura**.

Nga 21 seanca të monitoruara, në **15 apo 71%** të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se gjykatësi i ka kryer procedurat në mënyrë të qartë për tu kuptuar**, në **1 apo 5%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se gjykatësi nuk i ka kryer procedurat në mënyrë të qartë për tu kuptuar**, ndërsa në **5 apo 24%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e dinë nëse gjykatësi i ka kryer procedurat në mënyrë të qartë për tu kuptuar**.

Nga 21 seanca të monitoruara, në **19 apo 90%** të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin**, ndërsa në **2 apo 10%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e dinë nëse kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin**.

Nga 21 seanca të monitoruara, në **1 apo 4%** të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se gjykatësi është sjellë në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese** në drejtim të ndonjë pale, në **18 apo 86%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se gjykatësi nuk është sjellë në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese** në drejtim të ndonjë pale, ndërsa në **2 apo 10%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e dinë nëse gjykatësi është sjellë në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese** në drejtim të ndonjë pale.

Nga 21 seanca të monitoruara, në **18 apo 86%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se gjykatësi nuk bëri komente diskriminuese ndaj palëve**, ndërsa në **3 apo 14%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e dinë nëse gjykatësi bëri komente diskriminuese ndaj palëve**.

Nga 21 seanca të monitoruara, në **1 apo 6%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se gjykatësi ka dështuar të jetë i vëmendshëm gjatë seancës**, në **17 apo 80%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se gjykatësi nuk ka dështuar të jetë i vëmendshëm gjatë seancës**, ndërsa në **3 apo 14%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e dinë nëse gjykatësi ka dështuar të jetë i vëmendshëm gjatë seancës**.

Komentet e monitoruesit në lidhje me pyetjen se “A dështoi gjyqtari të kushtoj vëmendje gjatë seancës (përgjigja në mobil, u largua nga salla e gjyqit, fjeti etj.)?”

Gjykatesi gjatë seancës ka fjetur.

Nga 21 seanca të monitoruara, në 13 apo 62% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **performanca e avokatëve mbrojtës** ka qenë e përshtatshme, ndërsa në 8 apo 38% të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse performanca e avokatëve mbrojtës ka qenë e përshtatshme**.

Komentet e monitoruesit në lidhje me pyetjen se “Si do ta renditnit performancën e avokatit (ve) mbrojtës?”

Seanca u shtyrë për datë të pacaktuar, sepse avokatët ishin të papërgatitur.

Gjykata Themelore në Pejë										
Po	21	11	16	6	21	17	15	19	1	
Po, pjesërisht				11						
Jo	2	3	4			1		18	18	17
Nuk e di	8	2			4	5	2	2	3	3
Përshtat- shëm										13
Papër- shtat- shëm										

A mund t'i identifikoni qartë palët në procedurë : gjyqtar/ët, Prokuroria, Mbrojtja?

A i keni kuptuar qartë akuzat kundërt të akuzuarve?

A pyeti gjykata të pandehurin(t) nëse i kupton/kuptojnë aktuat?

A e udhëzoj gjyqtari të pandehurin(it) në të drejtat e tij/sai?

A ka pasur i akuzuarri avokat mbrojtës?

A e kreu gjykari procedurat në mënyrë të qartë / në një mënyrë që ju e kuptuat?

A i trajtoi kryetari i trupit gjykues në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin?

A bëri gjyqtari sjellje në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese në drejtim të ndonjë pale?

A bërti gjyqtari komente diskriminuese për ndonjë pale sa i përket racës, ngjyrës, gjimisë, gjuhës, religjionit, origjinës politike kombëtare ose shqipërore, prona, etj.

A dështoi gjyqtari të kushtoj vëmendje gjatë seancës (përgjigja në mobil, u largua nga sala e gjyqit, jeti etj.)?

Si do ta renditni performancën e avokatit(ve) mbrojtës?

Tabela 21 – Rezultatet rrreth respektimit të drejtave dhe lirive të njeriut dhe gjykimit të drejtë në Gjykatën Themelore në Pejë në seancat e monitoruara nga qytetarët.

6.3.5. Gjykimi i drejtë në Gjykatën Themelore në Prizren

Gjetjet tregojnë se **nga 41 seanca** të monitoruara në **Gjykatën Themelore në Prizren**, në **40 apo 98%** të tyre, qytetarët kanë arritur të **identifikojnë** qartë **palët në procedurë** si gjykatësin, prokurorin, avokatin mbrojtës etj, ndërsa në **1 apo 2%** të tyre, qytetarët **nuk kanë** arritur të **identifikojnë** qartë **palët në procedurë**.

Nga 41 seanca të monitoruara, **në 38 apo 93%** të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **i kanë kuptuar** qartë **akuзat** kundër të akuzuarve, ndërsa në **3 apo 7%** të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **nuk i kanë kuptuar** qartë **akuзat** kundër të akuzuarve.

Komentet e monitoruesit në lidhje me pyetjen se "A i keni kuptuar qartë akuzat kundër të akuzuarve?"

Ka qenë e pamundshme të kuptohet dhe dëgjohet për shkak të prezencës së madhe publikut dhe zhurmës.

Nga 41 seanca të monitoruara, **në 31 apo 76%** të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **gjykata e ka pyetur** të **pandehurin** **nëse ai/ajo i kupton akuzat**, në **9 apo 22%** të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **gjykata nuk e ka pyetur** të **pandehurin** **nëse ai/ajo i kupton akuzat**, ndërsa në **1 apo 2%** të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **nuk e dinë** **nëse gjykata e ka pyetur** të **pandehurin** **nëse ai/ajo i kupton akuzat**.

Nga 41 seanca të monitoruara, **në 27 apo 66%** të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **gjykata e ka udhëzuar** të **pandehurin** **për** të drejtat e **tij/saj**, në **3 apo 7%** të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **gjykata e ka udhëzuar** **pjesërisht** të **pandehurin** **për** të drejtat e **tij/saj**, ndërsa në **11 apo 27%** të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **gjykata nuk e ka udhëzuar** të **pandehurin** **për** të drejtat e **tij/saj**.

Nga 41 seanca të monitoruara, **në 36 apo 88%** të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **të akuzuarit kanë pasur avokat mbrojtës**, ndërsa në **5 apo 12%** të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **të akuzuarit nuk kanë pasur avokat mbrojtës**.

Nga 41 seanca të monitoruara, në 34 apo 83% të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura**, në 6 apo 15% të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura**, ndërsa në 1 apo 2% të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë nëse e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura**.

Nga 41 seanca të monitoruara, në 36 apo 88% të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se gjykatësi i ka kryer procedurat në mënyrë të quartë për tu kuptuar**, ndërsa në 5 apo 12% të tyre **qytetarët kanë deklaruar se gjykatësi nuk i ka kryer procedurat në mënyrë të quartë për tu kuptuar**.

Nga 41 seanca të monitoruara, në 39 apo 95% të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin**, në 1 apo 2.5% të tyre **qytetarët kanë deklaruar se kryetari i trupit gjykues nuk i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin**, ndërsa në 1 apo 2.5% të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë nëse kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin**.

Nga 41 seanca të monitoruara, në 41 apo 100% të tyre, **qytetarët kanë deklaruar se gjykatësi nuk është sjellë në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese në drejtim të ndonjë pale**.

Nga 41 seanca të monitoruara, në 41 apo 100% të tyre **qytetarët kanë deklaruar se gjykatësi nuk bëri komente diskriminuese ndaj palëve**.

Nga 41 seanca të monitoruara, në 4 apo 10% të tyre **qytetarët kanë deklaruar se gjykatësi ka dështuar të jetë i vëmendshëm gjatë seancës**, në 36 apo 88% të tyre **qytetarët kanë deklaruar se gjykatësi nuk ka dështuar të jetë i vëmendshëm gjatë seancës**, ndërsa në 1 apo 2% të tyre **qytetarët kanë deklaruar se nuk e dinë nëse gjykatësi ka dështuar të jetë i vëmendshëm gjatë seancës**.

Komentet e monitoruesit në lidhje me pyetjen se “A dështoi gjyqtari të kushtoj vëmendje gjatë seancës (përgjigja në mobil, u largua nga salla e gjyqit, fjeti etj.)?”

Gjykatësi gjatë seancës ka fjetur.

Gjykatësi ishte i nevrikosur.

Gjykatësi përgjigjej në telefonin celular gjatë zhvillimit të seancës.

Nga 41 seanca të monitoruara, në **26 apo 63%** të tyre, **qytetarët** kanë deklaruar se **performanca e avokatëve mbrojtës ka qenë e përshtatshme**, në **8 apo 20%** të tyre, **qytetarët** kanë deklaruar se **performanca e avokatëve mbrojtës ka qenë e papërshtatshme**, në **4 apo 10%** të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse performanca e avokatëve mbrojtës ka qenë e përshtatshme**, ndërsa në **3 apo 7%** të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **nuk ka pasur avokatëve mbrojtës**.

Gjykata Themelore në Prizren										
	A mund t'i identifikoni qartë palët në procedurë : gjyqar/ët, Prokuroria, Mbrotja?									
Po	40	38	31	27	36	34	36	39		4
Po, pjesër-isht				3						
Jo	1	3	9	11	5	6	5	1	41	36
Nuk e di			1			1		1		1
Përshtatshëm										26
Papërshtatshëm										8
	A i kenë kuptuar qartë akuzat kundërt të akuzuarve?									
	A pyeti gjykatë të pandehurin(it) nëse i kuption/kuptojnë akuzat?									
	A e udhëzoj gjyqtari të pandehurin(it) në të drejtat e tij/sai?									
	A ka pasur i akuzuar avokat mbrojtës?									
	A e kenë kuptuar rolin e cështimitarit në procedura?									
	A i kreu gjyqtari procedurat në mënyrë të qartë / në një mënyrë që ju e kupuan?									
	A i trajtoi kryetari i trupit gjykuas në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin?									
	A bëri gjyqtari sjellje në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese në dreitim të ndonjë pale?									
	A bëri gjyqtari komente diskriminouese për ndonjë pale sa i përket radës, ngjavës, gjimisë, gjalbës, religijonit, originisë politike kombëtare ose shqipërore, prona, etj.									
	A dështoi gjyqtari të kushtojt vëmendje gratë seancës (përgjigja në mobil, u largua nga sala e gjyqit, fjet etj.)?									
	Si do ta renditni performancën e avokatit(ve) mbrojtës?									

Tabela 22 – Rezultatet rrith respektimit të drejtave dhe lirive të njeriut dhe gjykimit të drejtë në Gjykatën Themelore në Prizren në seancat e monitoruara nga qytetarët.

6.3.6. Gjykimi i drejtë në Gjykatën Themelore në Prishtinë – Dega në Gllogovc

Gjetjet tregojnë se **nga 40 seanca** të monitoruara në **Gjykatën Themelore** në **Prishtinë – Dega** në **Gllogovc**, në **40 apo 100%** të tyre, **qytetarët kanë arritur** të **identifikojnë** qartë **palët** në **procedurë** si gjykatësin, prokurorin, avokatin mbrojtës etj.

Nga 40 seanca të monitoruara, **në 34 apo 85%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar** se **i kanë kuptuar** qartë **akuzat** kundër të akuzuarve, ndërsa **në 6 apo 15%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar** se **nuk e dinë** nëse **i kanë kuptuar** qartë **akuzat** kundër të akuzuarve.

Nga 40 seanca të monitoruara, **në 39 apo 97.5%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar** se **gjykata e ka pyetur** të **pandehurin** nëse **ai/ajo i kupton akuzat**, ndërsa **në 1 apo 2.5%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar** se **nuk e dinë** nëse **gjykata e ka pyetur** të **pandehurin** nëse **ai/ajo i kupton akuzat**.

Nga 40 seanca të monitoruara, **në 32 apo 80%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar** se **gjykata e ka udhëzuar** të **pandehurin për** të drejtat e **tij/saj**, **në 4 apo 10%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar** se **gjykata e ka udhëzuar pjesërisht** të **pandehurin për** të drejtat e **tij/saj**, ndërsa **në 4 apo 10%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar** se **nuk e dinë** nëse **gjykata e ka udhëzuar** të **pandehurin për** të drejtat e **tij/saj**.

Nga 40 seanca të monitoruara, **në 8 apo 20%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar** se **të akuzuarit kanë pasur avokat mbrojtës**, ndërsa **në 32 apo 80%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar** se **të akuzuarit nuk kanë pasur avokat mbrojtës**.

Nga 40 seanca të monitoruara, **në 1 apo 2.5%** të tyre, **qytetarët kanë deklaruar** se **e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit** në **procedura**, **në 19 apo 47.5%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar** se **nuk e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit** në **procedura**, ndërsa **në 20 apo 50%** të tyre **qytetarët kanë deklaruar** se **nuk e dinë nëse e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit** në **procedura**.

Nga 40 seanca të monitoruara, **në 31 apo 77.5%** të tyre, **qytetarët**

kanë deklaruar se **gjykatësi i ka kryer procedurat në mënyrë të qartë për tu kupuar**, ndërsa në 9 apo 22.5% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse gjykatësi i ka kryer procedurat në mënyrë të qartë për tu kupuar**.

Nga 40 seanca të monitoruara, në 27 apo 67.5% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin**, ndërsa në 13 apo 32.5% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin**.

Nga 40 seanca të monitoruara, në 39 apo 97.5% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **gjykatësi nuk është sjellë në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese** në drejtim të ndonjë pale, ndërsa në 1 apo 2.5% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse gjykatësi është sjellë në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese** në drejtim të ndonjë pale.

Nga 40 seanca të monitoruara, në 40 apo 100% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **gjykatësi nuk bëri komente diskriminuese ndaj palëve**.

Nga 40 seanca të monitoruara, në 2 apo 5% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **gjykatësi ka dështuar të jetë i vëmendshëm gjatë seancës**, në 37 apo 92.5% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **gjykatësi nuk ka dështuar të jetë i vëmendshëm gjatë seancës**, ndërsa në 1 apo 2.5% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse gjykatësi ka dështuar të jetë i vëmendshëm gjatë seancës**.

Nga 40 seanca të monitoruara, në 4 apo 10% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **performance e avokatëve mbrojtës ka qenë e përshtatshme**, në 17 apo 42.5% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **performance e avokatëve mbrojtës ka qenë e papërshtatshme**, në 4 apo 10% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse performance e avokatëve mbrojtës ka qenë e përshtatshme**, ndërsa në 15 apo 37.5% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk ka pasur avokatëve mbrojtës**.

Gjykata Themelore në Prishtinë - Dega Gllogovc											
A mund t'i identifikoni qartë palët në procedurë : gjyqtar /ët, Prokuroria, Mbrojtja?											
A i keni kuptuar qartë akuzat kundër rëe akuzuarve?											
A pyeti gjykatë të pandehurin(it) nëse i kuption/kuptojnë akuzat?											
A e udhëzoj gjyqtari të pandehurin(it) në të drejtat e tij/sai?											
A ka pasur i akuzuari avokat mbrojtës?											
A e keni kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura?											
A i kreu gjyqtari procedurat në mënyrë të qartë / në një mënyrë që ju kuptuat?											
Po,	pjesërishët			4							
Jo				32	19			39	40	37	15
Nuk e di		6	1	4		20	9	13	1	1	4
Përshtat- shëm											4
Papër- shtat- shëm											17
Jo e zbat- ueshme											
Si do ta rendimit perfomancën e avokatit(ve) mbrojtës?											

Tabela 23 – Rezultatet rrreth respektimit të drejtave dhe lirive të njeriut dhe gjykimit të drejtë në Gjykatën Themelore në Prishtinë – Dega në Gllogovc në seancat e monitoruara nga qytetarët.

6.3.7. Gjykimi i drejtë në Gjykatën Themelore në Mitrovicë – Dega në Vushtrri

Gjetjet tregojnë se **nga 21 seanca** të monitoruara në **Gjykatën Themelore në Mitrovicë – Dega** në **Vushtrri**, në **21 apo 100%** të tyre, qytetarët kanë arritur të **identifikojnë** qartë **palët** në **procedurë** si gjykatësin, prokurorin, avokatin mbrojtës etj.

Nga 21 seanca të monitoruara, në **21 apo 100%** të tyre, **qytetarët** kanë deklaruar se i **kanë kuptuar** qartë **akuzat** kundër të akuzuarve. **Nga 21 seanca** të monitoruara, në **21 apo 100%** të tyre, **qytetarët** kanë deklaruar se **gjykata e ka pyetur** të pandehurin nëse ai/ajo i **kupton akuzat**.

Nga 21 seanca të monitoruara, në **21 apo 100%** të tyre, **qytetarët** kanë deklaruar se **gjykata e ka udhëzuar** të pandehurin për të drejtat e **tij/saj**. **Nga 21 seanca** të monitoruara, në **9 apo 43%** të tyre, **qytetarët** kanë deklaruar se të **akuzuarit kanë pasur** avokat **mbrojtës**, ndërsa në **11 apo 57%** të tyre, **qytetarët** kanë deklaruar se të **akuzuarit nuk kanë pasur** avokat **mbrojtës**.

Nga 21 seanca të monitoruara, në **21 apo 100%** të tyre, **qytetarët** kanë deklaruar se **e kanë kuptuar** rolin e dëshmitarit në **procedura**.

Nga 21 seanca të monitoruara, në **21 apo 100%** të tyre, **qytetarët** kanë deklaruar se **gjykatësi i ka kryer** **procedurat** në **mënyrë** të **qartë përtu kuptuar**.

Nga 21 seanca të monitoruara, në **21 apo 100%** të tyre, **qytetarët** kanë deklaruar se **kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar** në **mënyrë** të **barabartë** **mbrojtjen** dhe prokurorin.

Nga 21 seanca të monitoruara, në **21 apo 100%** të tyre, **qytetarët** kanë deklaruar se **gjykatësi nuk** **është** **sjellë** në **mënyrë** **frikësuese** **ose mosrespektuese** në **drejtim** të **ndonjë pale**.

Nga 21 seanca të monitoruara, në **21 apo 100%** të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **gjykatësi nuk bëri** **komente diskriminuese** **ndaj** **palëve**.

Nga 21 seanca të monitoruara, në **21 apo 100%** të tyre **qytetarët** kanë deklaruar se **gjykatësi nuk ka** **dështuar** të jetë i vëmendshëm gjatë seancës.

Nga 21 seanca të monitoruara, në **21 apo 100%** të tyre, **qytetarët** kanë deklaruar se **performanca e avokatëve** **mbrojtës** **ka qenë e përshtatshme**.

Gjykata Themelore në Mitrovicë - Dega Vushtri									
Po	21	21	21	21	9	21	21	21	21
Po, pjesërisht									
Jo				12				21	21
Nuk e di									
Përshtatshëm									21
Papërshtatshëm									
Jo e zbatueshme									

A mund t'i identifikoni qartë palët në procedurë · gjyqtar /ët, Prokuroria, Mbrojtja?

A ikeni kuptuar qartë akuzat kundërt të alkuzuarve?

A pyeti gjyqtara të pandehurin(it) nëse i kupton /kuptojnë akuzat?

A e udhëzoi gjyqtari të pandehurin(it) në të drejtat e tij /saj?

A ka pasur i alkuzuar avokat mbrojtës?

A e keni kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura?

A i kreu gjyqtari procedurat në mënyrë të qartë / në një mënyrë që ju e kuptuat?

A i trajtoi kryetari i trupit gjykuves në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin?

A bëri gjyqtari sjellje në mënyrë frikësuese ose mosrëspektuese në drejtim të ndonjë pale?

A bëri gjyqtari komente diskriminuese për ndonjë palë sa i përkert racës, ngjyres, gjinisë, gjuhës, religionit, orjinisë politike kombëtare ose shoqërore, prona, etj.

A dështoi gjyqtari të kushtoi vëmendje gjatë seancës (përgjigja në mobil, u largua nga sala e gjyqtit, fjeti etj.)?

Si do ta renditni performancën e avokatit(ve) mbrojtës?

Tabela 24 – Rezultatet rrith respektimit të drejtave dhe lirive të njeriut dhe gjykimit të drejtë në Gjykatën Themelore në Mitrovicë – Dega në Vushtri në seancat e monitoruara nga qytetarët.

7. GJETJET KRYESORE

IKD në vazhdim paraqet gjetjet kryesore të monitorimit të seancave gjyqësore në fushën penale, të ndarë në dy pjesë në transparencën e sistemit të drejtësisë dhe në respektimin e të drejtave dhe lirive të njeriut dhe standardeve të gjykimit të drejtë. Gjithashtu janë listuar gjetjet kryesore në lidhje me përshtypjet e monitoruesve të dhëna në intervistat për IKD-në.

Transparenca në sistemin e drejtësisë

- Gjetjet e monitorimit tregojnë se gjykatat në fushën penale, pothuajse në tërësi janë transparente. Nga **360 seanca të monitoruara**, rezulton se **347 apo 97%** prej tyre **kanë qenë të hapura për publikun, 7 apo 2 %** e seancave **nuk kanë qenë të hapura për publikun**, ndërsa **5 apo 1%** e seancave të monitoruara, qytetarët kanë deklaruar se **nuk e kanë ditur** a janë të **hapura për publikun**.
- Nga **360 seanca të monitoruara**, rezulton se **311 apo 86%** prej tyre janë mbajtur në salla të gjykimit, ndërsa **49 apo 14%** prej tyre janë mbajtur në zyra të gjykatësve.
- Nga **360 seanca të monitoruara**, rezulton se qytetarët në **358 apo 99.5%** prej tyre **kanë pasur qasje të lehtë për hyrje në gjykatë**, ndërsa në **2 apo 0.5%** të seancave nuk kanë pasur qasje të lehtë për tu qasur në gjykatë.
- Nga **360 seanca të monitoruara**, rezulton se në **300 apo 84%** prej tyre gjykatësit kanë pasur qasje të mirë ndaj monitoruesve **dhe publikut**, në **54 apo 15.5%** prej tyre gjykatësit kanë pasur qasje miqësore ndaj monitoruesve **dhe publikut**, ndërsa në **3 apo 0.5%** prej tyre gjykatësit kanë pasur qasje jo të mirë ndaj monitoruesve **dhe publikut**.

Respektimi i të drejtave dhe lirive të njeriut dhe gjykimi i drejtë

- Gjetjet e monitorimit tregojnë se nga **360 seanca** të monitoruara, në **357 apo 99.8%** të tyre, qytetarët kanë arritur të **identifikojnë** quartë **palët** në **procedurë** si gjykatësin, prokurorin, avokatin mbrojtës etj, në **1 apo 0.1%** të tyre, qytetarët **nuk kanë** arritur të

identifikojnë qartë palët në procedurë, ndërsa **në 2 apo 0.2%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e kanë ditur a kanë arritur t'i identifikojnë qartë palët në procedurë**.

- **Nga 360 seanca** të monitoruara, **në 297 apo 82%** të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se i kanë kuptuar qartë akuzat** kundër të akuzuarve, **në 47 apo 13%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk i kanë kuptuar qartë akuzat** kundër të akuzuarve, ndërsa **në 16 apo 5%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e dinë a i kanë kuptuar qartë akuzat** kundër të akuzuarve.
- **Nga 360 seanca** të monitoruara, **në 311 apo 87%** të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se gjykata e ka pyetur të pandehurin nëse ai/ajo i kupton akuzat**, **në 30 apo 8%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se gjykata nuk e ka pyetur të pandehurin nëse ai/ajo i kupton akuzat**, ndërsa **në 19 apo 5%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e dinë nëse gjykata e ka pyetur të pandehurin nëse ai/ajo i kupton akuzat**.
- **Nga 360 seanca** të monitoruara, **në 254 apo 71%** të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se gjykata e ka udhëzuar të pandehurin për** të drejtat e tij/saj, **në 48 apo 13%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se gjykata e ka udhëzuar pjesërisht të pandehurin për** të drejtat e tij/saj, **në 32 apo 8%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se gjykata nuk e ka udhëzuar të pandehurin për** të drejtat e tij/saj, ndërsa **në 32 apo 8%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e dinë nëse gjykata e ka udhëzuar të pandehurin për** të drejtat e tij/saj.
- **Nga 360 seanca** të monitoruara, **në 265 apo 74%** të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se të akuzuarit kanë pasur avokat mbrojtës**, ndërsa **në 95 apo 26%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se të akuzuarit nuk kanë pasur avokat mbrojtës**.
- **Nga 360 seanca** të monitoruara, **në 244 apo 68%** të tyre, **qytetarët kanë dekluaruar se e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura**, **në 40 apo 11%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura**, ndërsa **në 76 apo 21%** të tyre **qytetarët kanë dekluaruar se nuk e dinë nëse e kanë kuptuar rolin e dëshmitarit në procedura**.

- Nga 360 seanca të monitoruara, në 330 apo 92% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **gjykatësi i ka kryer procedurat në mënyrë të qartë për tu kuptuar**, në 9 apo 2% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **gjykatësi nuk i ka kryer procedurat në mënyrë të qartë për tu kuptuar**, ndërsa në 21 apo 6% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse gjykatësi i ka kryer procedurat në mënyrë të qartë për tu kuptuar**.
- Nga 360 seanca të monitoruara, në 309 apo 86% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin**, në 11 apo 3% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin**, ndërsa në 40 apo 11% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse kryetari i trupit gjykues i ka trajtuar në mënyrë të barabartë mbrojtjen dhe prokurorin**.
- Nga 360 seanca të monitoruara, në 7 apo 2% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **gjykatësi është sjellë në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese** në **drejtim të ndonjë pale**, në 346 apo 96% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **gjykatësi nuk është sjellë në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese** në **drejtim të ndonjë pale**, ndërsa në 7 apo 2% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse gjykatësi është sjellë në mënyrë frikësuese ose mosrespektuese** në **drejtim të ndonjë pale**.
- Nga 360 seanca të monitoruara, në 177 apo 49% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **gjykatësi bëri komente diskriminuese ndaj palëve**, në 176 apo 49% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **gjykatësi bëri komente diskriminuese ndaj palëve**, ndërsa në 7 apo 1% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse gjykatësi bëri komente diskriminuese ndaj palëve**.
- Nga 360 seanca të monitoruara, në 7 apo 1% të tyre, qytetarët kanë deklaruar se **gjykatësi ka dështuar të jetë i vëmendshëm gjatë seancës**, në 345 apo 97% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **gjykatësi nuk ka dështuar të jetë i vëmendshëm gjatë seancës**, ndërsa në 8 apo 2% të tyre qytetarët kanë deklaruar se **nuk e dinë nëse gjykatësi ka dështuar të jetë i vëmendshëm gjatë seancës**.

- Nga **360 seanca** të monitoruara, në **234 apo 65%** të tyre, qytetarët kanë dekluaruar se **performanca e avokatëve mbrojtës ka qenë e përshtatshme**, në **49 apo 14%** të tyre qytetarët kanë dekluaruar se **performance e avokatëve mbrojtës ka qenë e papërshtatshme**, në **8 apo 3%** të tyre qytetarët kanë dekluaruar se **nuk e dinë nëse performance e avokatëve mbrojtës ka qenë e përshtatshme**, ndërsa në **32 apo 8%** të rasteve të akuzuarit nuk kanë pasur fare avokat **mbrojtës**.
- Përvoja në monitorimin e seancave gjyqësore, siç shihet nga përgjigjet e qytetarëve monitorues, në përgjithësi ka qenë shumë e mirë. Prej **18 qytetarëve** të angazhuan në monitorim, **13 apo 72%** e tyre kanë dekluaruar se **përvoja në monitorimin** e seancave gjyqësore ka qenë **shumë e mirë**, ndërsa **5 apo 28%** e tyre kanë dekluaruar se **përvoja në monitorimin** e seancave gjyqësore ka qenë **e mirë**.
- IKD dhe EULEX para nisjes së procesit të monitorimit, kanë mbajtur trajnime me këta qytetarë laik, në mënyrë që të kuptojnë bazat e funksionimit të sistemit të drejtësisë penale si dhe aspektet e monitorimit të seancave gjyqësore. Nga përgjigjet e këtyre 18 qytetarëve të angazhuan në monitorim, se sa kanë pasur njohuri për sistemin e drejtësisë në Kosovë para se të mbanin trajnimin dhe të monitoronin, rezulton se prej 13 apo 72% prej tyre kanë dekluaruar se kanë pasur pak njohuri për sistemin e drejtësisë në Kosovë, 2 apo 11% prej tyre kanë dekluaruar se aspak nuk kanë pasur njohuri për sistemin e drejtësisë në Kosovë, ndërsa 3 apo 17% prej tyre kanë dekluaruar se kanë pasur shumë njohuri për sistemin e drejtësisë në Kosovë.
- Përshtypjet e përgjithshme të këtyre qytetarëve para procesit të monitorimit në lidhje me sistemin e drejtësisë në Kosovë, në përgjithësi kanë qenë të mira. Prej **18 qytetarëve**, rezulton se prej **12 apo 67%** prej tyre kanë dekluaruar se para se të monitoronin personalisht, **kanë pasur përshtypje të mirë** për sistemin e **drejtësisë në Kosovë**, **5 apo 28%** prej tyre kanë dekluaruar se **kanë pasur përshtypje jo të mirë** për sistemin e **drejtësisë në Kosovë** para se të monitoronin personalisht, ndërsa **1 apo 5%** prej tyre ka dekluaruar se **ka pasur përshtypje shumë të mirë** për sistemin e **drejtësisë në Kosovë**, para se të monitoronte personalisht seancat gjyqësore.

- Pas trajnimeve dhe monitorimit të drejtpërdrejtë të seancave gjyqësore në fushën penale, shumica e qytetarëve të angazhuar në monitorim kanë ndryshuar përshtypjet e tyre për sistemin e drejtësisë pak për të mirë, ndërsa disa prej tyre shumë për të mirë dhe pak për të keq. Nga përgjigjet e këtyre **18 qytetarëve të angazhuar në monitorim**, rezulton se prej **11 apo 61%** prej tyre kanë deklaruar se kanë ndryshuar pak për të mirë **përshtypjen për sistemin e drejtësisë në Kosovë**, **3 apo 17%** prej tyre kanë deklaruar se **kanë ndryshuar shumë për të mirë përshtypjen për sistemin e drejtësisë në Kosovë**, ndërsa **4 apo 22%** prej tyre kanë deklaruar se **kanë ndryshuar pak për të keq përshtypjen për sistemin e drejtësisë në Kosovë**.
- Pas monitorimit të drejtpërdrejtë të seancave gjyqësore në fushën penale, gjysma e qytetarëve të angazhuar në monitorim kanë deklaruar se sistemi i drejtësisë është shumë transparentë, ndërsa gjysma tjetër kanë ndarë mendimin se sistemi i drejtësisë është pak transparent. Nga përgjigjet e këtyre **18 qytetarëve të angazhuar në monitorim**, se sa kanë pasur transparencë në gjykatë, rezulton se prej **9 apo 50%** prej tyre kanë deklaruar se **ka pasur shumë transparencë** në gjykatë, **8 apo 45%** prej tyre kanë deklaruar se **ka pasur pak transparencë** në gjykatë, ndërsa **1 apo 5%** prej tyre ka deklaruar se **nuk ka pasur transparencë** në gjykatë.

Përshtypjet e monitoruesve për transparencën dhe gjykimin e drejtë në gjykata

- Qytetarët laik të angazhuar drejtpërdrejtë në monitorim nga përvoja e tyre vlerësojnë se në shumicën e rasteve janë respektuar të drejtat dhe liritë e njeriut nga sistemi i drejtësisë. Nga përgjigjet e këtyre **18 qytetarëve të angazhuar në monitorim**, rezulton se prej **15 apo 83%** prej tyre kanë deklaruar se **janë respektuar** të drejtat dhe liritë e njeriut nga sistemi i **drejtësisë në Kosovë**, ndërsa **3 apo 17%** prej tyre kanë deklaruar se **nganjëherë janë respektuar** të drejtat dhe liritë e njeriut nga sistemi i **drejtësisë në Kosovë**.
- Në bindjen e qytetarëve ka rëndësi të madhe perceptimi se sa gjykimi i zhvilluar është i drejtë. Në përgjithësi, qytetarët e angazhuar në

monitorim, vlerësojnë se gjykimet janë të drejta. Nga përgjigjet e këtyre **18 qytetarëve të angazhuar në monitorim**, rezulton se prej **12 apo 67%** prej tyre kanë deklaruar se **gjykimet janë të drejta**, **1 apo 5%** prej tyre kanë deklaruar se **gjykimet nuk janë të drejta**, ndërsa **5 apo 28%** prej tyre kanë deklaruar se **gjykimet nganjëherë janë të drejta**.

- Një aspekt i rëndësishëm për të cilin është shfaqur interesim që të kemi përshtypjen e qytetarëve të angazhuar në monitorim është trajtimi i proceseve gjyqësore në rastet e krimeve ndër-etnike. Raste të kësaj natyre, ka shumë pak në sistemin e drejtësisë në Kosovë, prandaj edhe shumica e monitoruesve nuk kanë arritur që të monitorojnë raste të tilla. Sidoqoftë, nga përgjigjet e këtyre **18 qytetarëve të angazhuar në monitorim**, rezulton se prej **6 apo 33%** prej tyre kanë deklaruar se gjykimet e rasteve të krimeve ndër-etnike janë gjykuar drejtë, **1 apo 5%** prej tyre ka deklaruar se nuk ka pasur gjykim të drejtë në këto raste, ndërsa **11 apo 62%** prej tyre kanë deklaruar se **nuk kanë monitoruar raste të kësaj natyre**.
- Nga përvoja e drejtpërdrejtë e monitorimit të qytetarëve del se gjysma e gjykimeve me ndjeshmëri gjinore janë gjykuar në mënyrë të drejtë. Nga përgjigjet e këtyre **18 qytetarëve të angazhuar në monitorim**, rezulton se prej **9 apo 50%** prej tyre kanë deklaruar se **gjykimi i rasteve të krimeve mbi bazën e gjinisë ka qenë i drejtë**, **1 apo 5%** prej tyre kanë deklaruar se **gjykimi i rasteve të krimeve mbi bazën e gjinisë ka qenë i drejtë**, ndërsa **8 apo 45%** prej tyre kanë deklaruar se **nuk kanë monitoruar raste të kësaj natyre**.
- Trajnimet e mbajtura nga IKD dhe EULEX për qytetarët laik në fushën e drejtësisë, sipas qytetarëve kanë shërbyer shumë për ta njohur sistemin e drejtësisë dhe procesin e monitorimit të seancave gjyqësore në fushën penale. Nga përgjigjet e këtyre **18 qytetarëve të angazhuar në monitorim**, rezulton se prej **15 apo 83%** prej tyre kanë deklaruar se trajnimet **ju kanë shërbyer shumë për monitorimin e seancave gjyqësore** dhe **3 apo 17%** prej tyre kanë deklaruar se **ju kanë shërbyer pak për monitorimin e seancave gjyqësore**.

8. REKOMANDIME

IKD bazuar në gjetjet e monitorimit të qytetarëve në fushën penale në sistemin gjyqësor, nxjerrë këto rekomandime për sistemin e drejtësisë:

- Gjykatësit duhet të sigurohen që mbajtja e seancave në parim duhet të mbahet në salla të gjykimeve, për të mundësuar qasje të kënaqshme të palëve dhe publikut.
- Në fillim të secilit shqyrtim gjyqësor, palët dhe publiku në sallën e gjykimit duhet të njoftohen për çështjen penale, e cila do të procedohet në seancë në mënyrë që publiku ta kuptojë rastin.
- Gjykatësit duhet të përkujdesen në respektimin e të gjitha obligimeve ndaj të pandehurve për të kuptuar qartë akuzat që rëndojnë mbi ta.
- Gjykatësit duhet të udhëzojnë të pandehurit në detaje për të drejtat e tyre në procedurë penale.
- Shqyrtimet gjyqësore nuk duhet të procedohen ndaj të pandehurve pa pasur avokat mbrojtës.
- Gjykatësit duhet të sigurojnë mbarëvajtjen e procedurës penale në shqyrtim gjyqësor, duke mos vepruar dhe gjithashtu duke u kujdesur që të mos lihet as edhe përshtypje se janë duke anuar në procesin e gjykimit.
- Gjykatësit me sjelljet e tyre në procedurën penale duhet të sigurojnë që në asnje formë të mos krijojnë përshtypjen se janë duke i trajtuar palët me mungesë respekti.
- Performanca e avokatëve mbrojtës në shqyrtime gjyqësore, duhet të përmirësohet në drejtim të mbrojtjes së interesit së të pandehurve për realizimin e të drejtave të tyre.

Instituti i Kosovës për Drejtësi
Kosovo Law Institute
Kosovski Institut Pravde

12/2020

Pravda u očima građana

Izveštaj sa praćenja sudskih rasprava
od strane građana

Autor: Kosovski institut pravde

Nijedan deo ovog materijala se ne može štampati, kopirati, umnožavati u bilo kom elektronskom ili štampanom obliku, ili u bilo kojem drugom obliku umnožavanja, bez saglasnosti Kosovskog instituta pravde.

Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Kosovskog instituta pravde - KIP i ne odražava stavove donatora – Misije Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu (EULEKS).

O KIP-u

KIP, Kosovski institut pravde je nevladina i neprofitna organizacija javnih politika, fabrika mišljenja (think tank: analitički centar / grupa), specijalizovana u sektoru pravde.

KIP

Ul. Rrustem Statovci

Priština

E: info@kli-ks.org

Web stranica: www.kli-ks.org

Podržan od:

Maj, 2020. god.

Priština, Kosovo

PREDGOVOR

U oktobru 2019. godine, Misija Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu (EULEX), zajedno sa Kosovskim institutom pravde (KIP), pokrenula je jedinstven i inovativan projekat praćenja pravosuđa pod nazivom ***“Izgradnja poverenja u pravosudni sistem i unapređenje ostvarivanja ljudskih prava putem laičkog praćenja suđenja”***.

Novina ovog projekta je njegov fokus na podsticanju učešća ljudi sa Kosova bez ili sa ograničenom pravnom ekspertizom u praćenju sudske postupaka širom Kosova i oceni prava na pravično suđenje. Od početka projekta 18 laičkih posmatrača uključeno je u posmatranje suđenja. Posmatrači KIP-a odabrani su na osnovu skupa različitih kriterijuma, uključujući pol, nacionalnost, starost, obrazovanje i zanimanje. Oni su obučeni od strane stručnjaka KIP-a i posmatrali su 360 krivično-pravnih sudske rasprave tokom šest meseci.

U ovom izveštaju ističe se značaj učešća građana u sistemu krivičnog pravosuđa. U srži ove inicijative jeste pružanje prilike običnim građanima Kosova da ocene kako njihov sistem krivičnog pravosuđa funkcioniše, kako glavni akteri uzajamno deluju i kako nadležne institucije sprovode pravdu. Osnaživanjem običnih ljudi da ocene poštovanje važećih standarda ljudskih prava, projekat je takođe imao za cilj jačanje odgovornosti i izgradnju poverenja u pravosudni sistem Kosova.

Želim da se zahvalim Kosovskom institutu pravde i laičkim posmatračima na saradnji i angažovanju. Zahvaljujući njihovom radu, izveštaj o oceni ***„Pravda u očima građana”*** pruža jedinstven uvid u pravni sistem Kosova iz perspektive običnih građana.

Pored toga, želim da pohvalim EULEX-ovog glavnog tematskog nadgledača za zločine iz mržnje, Luis Carnasa Berga, i nadgledača pravosuđa, Ioannis Psimopoulos, za projektovanje i sprovođenje ove inicijative. Posebno sam zadovoljan ovim originalnim i produktivnim projektom, jer je kroz njega EULEX saradivao sa civilnim društvom na podsticanju pristupa odozdo prema gore, kako bi se obezbedila veća transparentnost i odgovornosti u pravosudnom sistemu Kosova.

Lars-Gunnar Wigemark
*Šef Misije Evropske unije
za vladavinu prava na Kosovu*

SADRŽAJ

1. Izvršni pregled	77
2. Uvod.....	81
3. Metodologija.....	82
4. Struktura posmatrača – sekularnih građana u oblasti pravde	83
5. Utisci posmatrača o praćenju i o pravosudnom sistemu	85
6.Nalazi iz posmatranja sekularnih građana.....	90
6.1.Krivična dela u kojima su uključeni optuženi u praćenim slučajevima.....	91
6.2.Transparentnost pravosudnog sistema	96
6.2.1.Transparentnost u Osnovnom sudu u Prištini	97
6.2.2.Transparentnost u Osnovnom sudu u Mitrovici.....	99
6.2.3.Transparentnost u Osnovnom sudu u Gnjilanu	100
6.2.4.Transparentnost u Osnovnom sudu u Peći.....	101
6.2.5.Transparentnost u Osnovnom sudu u Prizrenu.....	102
6.2.6.Transparentnost u Osnovnom sudu u Prištini – Ogranak u Glogovcu.....	103
6.2.7.Transparentnost u Osnovnom sudu u Mitrovici – Ogranak u Vučitru	104
6.3.Poštovanje ljudskih prava i pravično suđenje.....	105
6.3.1.Pravično suđenje u Osnovnom sudu u Prištini	109
6.3.2.Pravično suđenje u Osnovnom sudu u Mitrovici	113
6.3.3.Pravično suđenje u Osnovnom sudu u Gnjilanu	116
6.3.4.Pravično suđenje u Osnovnom sudu u Peći	119
6.3.5.Pravično suđenje u Osnovnom sudu u Prizrenu.....	122
6.3.6.Pravično suđenje u Osnovnom sudu u Prištini – Ogranak u Glogovcu.....	125
6.3.7.Pravično suđenje u Osnovnom sudu u Mitrovici - Ogranak u Vučitru	128
7.Ključni nalazi.....	130
8.Preporuke	135

1. IZVRŠNI PREGLED

Nakon dugogodišnjeg iskustva KIP-a u praćenju i sistematskom istraživanju pravosudnog sistema, zajedno sa predstvincima Misije za vladavinu prava na Kosovu (EULEKS) realizovali su projekat za praćenje pravosudnog sistema, direktno od strane građana, koji nisu eksperti (sekularni) u oblasti pravde i koji su različitog roda, starosti, etničke pripadnosti, zanimanja i iz različitih regiona Kosova.

Praćenje, po prvi put, krivičnog pravosudnog sistema na Kosovu od strane sekularnih građana, donelo je direktnu perspektivu građanima o tome kako oni vide transparentnost i rad pravosudnog sistema u poštovanju standarda ljudskih prava i pravičnog suđenja. Nalazi praćenja pokazuju da je 18 posmatrača nadziralo ukupno 360 sudske rasprave u pet osnovnih sudova (*Priština, Prizren, Peć, Gnjilane i Mitrovica*) i dva Ogranka osnovnih sudova (*Glogovac i Vučitrn*).

„Ideja ovog projekta je da damo glas građanima Kosova, priliku da vide i ocene kako njihov krivično-pravni sistem funkcioniše, kako je on organizovan, kako njihovi glavni akteri komuniciraju i na kraju kako nude pravdu nadležne institucije“. Realizacija ovog projekta i praktična primena ove veoma originalne ideje je obavljena jer, ljudi koji nemaju pravnu obuku ili pravno iskustvo, imali su priliku da po prvi put vide i uvide kako rade kosovske pravosudne institucije.

U ovih 360 praćenih rasprava u krivičnoj oblasti, uključeno je 878 osoba, koji su optuženi za ukupno 400 različitih krivičnih dela. Najizraženije krivično delo na ovim praćenim raspravama bilo je krivično delo korupcije „Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja“, koje vodi sa 64 slučaja. Sledi krivično delo „Ubistvo u pokušaju“ u 24 slučaja, zatim krivično delo „Kupovina, držanje ili distribucija narkotika“ u 22 slučaja, krivično delo „Lake telesne povrede“ u 19 slučajeva, zatim krivična dela „Teška krađa“ i „Krađa struje“ sa po 18 slučajeva, itd.

Jedan od najvažnijih principa u sprovođenju pravde je princip transparentnosti, preko kojeg se otvaranjem sudske postupaka za javnost, omogućuje potrebeni publicitet da se stranke u postupku i javnost, ubede u pravdu koja se deli na sudu. Iz tog razloga, jedno

od pitanja kojima se bavi pripremljena anketa za ovaj eksperiment praćenja od strane građana, je posvećeno važnosti transparentnosti pravosudnog sistema i pristupa građana sudskim raspravama.

Nalazi praćenja pokazuju da su sudovi u krivičnoj oblasti gotovo u potpunosti transparentni. **Od 360** praćenih **sednica**, rezultira da su **347. ili 97% bile otvorene za javnost**, dok je **311. ili 86%** sednica održano u sudnicama, dok **49. ili 14%** je bilo održano u kancelarijama sudija. U **358. ili 99,5%** ovih sednica, **građani su imali lak pristup sudu**, dok su u **300. ili 84%** praćenih sednica, **sudije su imale dobar pristup posmatračima i javnosti**. U **54. ili 15,5%** praćenih sednica, **sudije su imale prijateljski pristup posmatračima i javnosti**, dok su u **3 ili 0,5%** njih, **sudije imale loš pristup posmatračima i javnosti**.

Poštovanje osnovnih prava i sloboda u krivičnom postupku je preduslov za pravično, nepristrasno i profesionalno suđenje, zasnovano na najnaprednjim standardima krivične pravde. U tom pogledu, percepcija građana o tome kako se vode krivični postupci, od presudnog je značaja za izgradnju poverenja građana u pravosudni sistem.

Nalazi praćenja u ovom pogledu pokazuju da su **od 360** praćenih sednica, **u 357 ili 99,8%, građani** uspeli da jasno **identifikuju strane u postupku** kao što su sudija, tužilac, branilac itd.

Od 360. praćenih **sednica**, **u 297. ili 82%** njih, **građani** su izjavili da su jasno **razumeli optužbe** protiv optuženih, u **47. ili 13%** njih, **građani** su izjavili da nisu jasno razumeli optužbe protiv optuženih, a u **16. ili 5%** njih, **građani** su izjavili da **ne znaju** da li su jasno razumeli optužbe protiv optuženih.

Od 360. praćenih **sednica**, **u 311. ili 87%** njih, **građani** su izjavili da **je sud pitao okrivljenog/-u da li razume optužbe**, u **30. ili 8%** njih, **građani** su izjavili da **sud nije pitao okrivljenog/-u da li razume optužbe**, a u **19. ili 5%** njih, **građani** su izjavili da **ne znaju** da li je **sud pitao okrivljenog/-u da li razume optužbe**.

Od 360. praćenih **sednica**, **u 254. ili 71%** njih, **građani** su izjavili da **je sud upoznao okrivljenog o njegovim pravima**, u **48 ili 13%** njih,

građani su izjavili da je sud delimično upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima, u 32. ili 8% njih, građani su izjavili da sud nije upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima, a u 32. ili 8% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sud upoznao okrivljenog o njegovim pravima.

Od 360. praćenih sednica, u 265. ili 74% njih, građani su izjavili da su optuženi imali branioca, a u 9.5 ili 26% njih, građani su izjavili da optuženi nisu imali branioca.

Od 360. praćenih sednica, u 244. ili 68% njih, građani su izjavili da su razumeli ulogu svedoka u postupcima, u 40. ili 11% njih, građani su izjavili da nisu razumeli ulogu svedoka u postupcima, a u 7.6. ili 21% njih, građani su izjavili da ne znaju da li su razumeli ulogu svedoka u postupcima.

Od 360. praćenih sednica, u 330. ili 92% njih, građani su izjavili da je sudija vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli, u 9. ili 2% njih, građani su izjavili da sudija nije vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli, a u 21. ili 6% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli.

Od 360. praćenih sednica, u 309. ili 86% njih, građani su izjavili da je predsednik Sudskog veća tretirao na jednaki način odbranu i tužioca, u 11 ili 3% njih, građani su izjavili da predsednik Sudskog veća nije tretirao ne jednaki način odbranu i tužioca, a u 40. ili 11% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je predsednik Sudskog veća tretirao ne jednaki način odbranu i tužioca.

Od 360. praćenih sednica, u 7. ili 2% njih, građani su izjavili da se sudija ponašao na zastrašujući ili na nepoštjujući način prema nekoj stranci, u 346. ili 96% njih, građani su izjavili da se sudija nije ponašao na zastrašujući ili nepoštjujući način prema nekoj stranci, a u 7. ili 2% njih, građani su izjavili da ne znaju da li se sudija ponašao na zastrašujući ili nepoštjujući način prema nekoj stranci.

Od 360. praćenih sednica, u 177. ili 49% njih, građani su izjavili da je sudija dao diskriminatorske komentare strankama, u 176. ili 49% njih, da sudija nije dao diskriminatorske komentare

strankama, a u 7. ili 1% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija dao diskriminatorske komentare strankama.

Od 360. praćenih sednica, u 7. ili 1% njih, građani su izjavili da sudija nije uspeo da bude pažljiv tokom rasprave, u 345. ili 97% njih, građani su izjavili da je sudija uspeo da bude pažljiv tokom rasprave, a u 8. ili 2% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija uspeo da bude pažljiv tokom rasprave.

Od 360. praćenih sednica, u 234. ili 65% njih, građani su izjavili da je nastup branioca bio prikladan, u 49. ili 14% njih, građani su izjavili da je nastup branioca bio neprikladan, u 8. ili 3% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je nastup branioca bio prikladan, a u 32. ili 8% slučajeva, optuženi nisu imali uopšte branioca.

2. UVOD

Kosovski institut pravde (KIP) je stupio u svoju osmu (8.) godinu praćenja pravosudnog sistema, koji se obavlja kroz profesionalne posmatrače, uključujući obučene pravnike za praćenje svih pravosudnih oblasti, kao što su krivična, građanska, upravna i ekonomska oblast.

Nakon dugogodišnjeg iskustva KIP-a u praćenju i sistematskom istraživanju pravosudnog sistema, zajedno sa predstavnicima Misije za vladavinu prava na Kosovu (EULEKS) osmislili smo projekat, koji je podržao EULEKS i sproveo KIP, za praćenje pravosudnog sistema, direktno od strane građana, koji su sekularni u oblasti pravde (nemaju znanja) i koji su različitog roda, starosti, etničke pripadnosti, zanimanja i iz različitih regiona Kosova.

Kroz ovaj projekat, cilj je da građani sami svojim očima vide razvoj sudske postupaka u krivičnoj oblasti kako bi shvatili kako funkcioniše pravosudni sistem po njihovim ubeđenjima, a da ih drugi ne tumače.

U tu svrhu, KIP i EULEKS su izabrali 18 posmatrača na čitavoj teritoriji Kosova, koje su obučili o metodologiji praćenja. Nakon toga je pripremljen upitnik i građani, u ulozi posmatrača, odabrali su krivične slučajeve sa različitim optužbama, vrsta koje su pratili i o kojima su izveštavali u bazi podataka u KIP-u.

Nakon rezultata nalaza praćenja od strane posmatrača – sekularnih građana, u oblasti pravde, KIP je obavio intervjuje sa građanima – posmatračima, koji su odgovarali o saznanjima koja su imali pre praćenja, o njihovom iskustvu tokom praćenja, kao i o utiscima o pravosudnom sistemu na Kosovu, o transparentnosti pravosudnog sistema, o pravičnom suđenju, itd.

3. METODOLOGIJA

KIP je stupio u osmu (8.) godinu praćenja pravosudnog sistema, odnosno SSK-a, TSK-a i svih nivoa sudova i tužilaštva.

Nalazi praćenja u ovom izveštaju su kao rezultat praćenja koji je po prvi put obavljen od strane građana, koji su sekularni (nemaju znanja) u oblasti pravosuđa. Kako bi direktno otkrili kako građani vide funkcionisanje krivične pravde na Kosovu, KIP i EULEKS, su odlučili da praćenje obave preko građana, odnosno sekularnih posmatrača. Izbor sekularnih građana je učinjen uključujući sve rodove, starosnu dob, etničku pripadnost i regije Kosova.

Nakon odabira, građani su obučeni od KIP-a i EULEKS-a o metodologiji praćenja u pravosudnom sistemu. Nakon toga, pripremljen je upitnik i građani su u ulozi posmatrača izabrali krivične slučajeve sa različitim optužbama, koje su pratili i o kojima su izveštavali u bazi podataka KIP-a.

Praćenje je obavljeno tokom četiri (4) meseca, uključujući novembar, decembar 2019. god. i januar i februar 2020. godine, gde je praćeno 360. sudskih rasprava u pet (5) Osnovnih sudova, odnosno u Prištini, Prizrenu, Gnjilanu i Mitrovici, i u dva (2) ogranka, odnosno u Glogovcu i Vučitrnu.

Nakon rezultata nalaza praćenja od sekularnih posmatrača, KIP je razvio intervjuje sa građanima posmatračima, koji su odgovarali o znanjima koja su imali pre praćenja, njihova iskustva tokom praćenja i njihovim utiscima o pravosudnom sistemu na Kosovu, o transparentnosti pravosudnog sistema, o pravičnom suđenju, itd.

Svi nalazi praćenja od strane sekularnih građana i intervju KIP-a sa tim građanima, skupljeni su u bazi podataka u KIP-u. Nalazi su podeljeni na one kvantitativne i kvalitativne, koji su analizirani i predstavljeni u izveštaju.

4. STRUKTURA POSMATRAČA – SEKULARNIH GRAĐANA U OBLASTI PRAVDE

KIP i EULEKS su izabrali 18 sekularnih građana za praćenje sudske rasprave u krivičnoj oblasti. Kako je navedeno u metodologiji istraživanja ovog izveštaja, građani su izabrani na osnovu nekoliko kriterijuma kako bi se postigla raznolikost rodova, starosnih doba, etničkih pripadnosti i zastupljenosti regiona Kosova.

Od 18 angažovanih posmatrača za praćenje, trinaest (13) su bile žene, dok su sedam (7) bili muškarci.

Muškarci	Žene
7. ili 32 %	13. ili 68 %

Tabela 1. – Rodna zastupljenost.

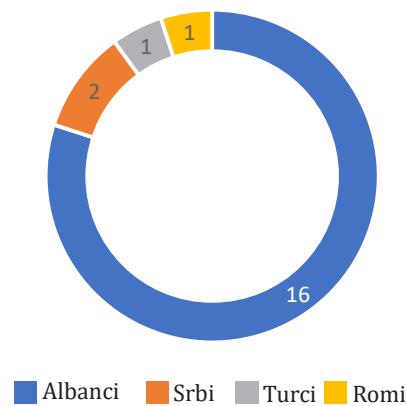
Njihova starost obuhvata: jedan (1) 19-godišnjak; jedan (1) 20-godišnjak; jedan (1) 24-godišnjak, jedan (1) 25-godišnjak; dva (2) 26-godišnjaka, dva (2) 27-godišnjaka; jedan (1) 34-godišnjak, jedan (1) 35-godišnjak; dva (2) 54-godišnjaka; dva (2) 68-godišnjaka; jedan (1) 70-godišnjak i jedan (1) 71-godišnjak.

Starost 19. godina	Starost 20. godina	Starost 24. godine	Starost 25. godina	Starost 26. godina	Starost 27. godina	Starost 34. godine	Starost 35. godina	Starost 54. godine	Starost 68. godina	Starost 70. godina	Starost 71. godina
1.	1.	1.	1.	2.	2.	1.	1.	2.	2.	1.	1.

Tabela 2 – Starost sekularnih posmatrača

Što se tiče njihovog obrazovanja, nijedan od njih nije iz pravne oblasti. Jedan (1) je imao niže obrazovanje, četvoro (4.) njih je imalo srednje obrazovanje i trinaestoro (13.) njih su imali više obrazovanje.

Što se tiče etničke strukture, jedan (1) je bio iz romske zajednice, jedan (1) iz turske zajednice, (2) su bila iz srpske zajednice i šesnaest (16) iz albanske zajednice.

Etnička struktura posmatrača*Grafikon 1. – Etnička struktura sekularnih posmatrača uključenih u praćenju sudova*

Praćenje je obavljeno u pet Osnovnih sudova, odnosno u Prištini, Prizrenu, Peći, Gnjilanu i Mitrovici, kao i u dva Ogranka, odnosno u Glogovcu i Vučitru.

5. UTISCI POSMATRAČA O PRAĆENJU I PRAVOSUDNOM SISTEMU

U mnogim izveštajima različitih organizacija o percepciji građana pravosudnog sistema, građani su izrazili nezadovoljstvo i nisko poverenje u pravosudni sistem.¹ KIP je nakon završetka procesa praćenja od strane sekularnih građana obavio intervjuje sa istima, kako bi razumeli kako oni vide pravosudni sistem nakon njihovih ličnih iskustava.

- Iskustvo u praćenju sudske rasprave, kako se može videti iz odgovora građana posmatrača, celokupno je bilo veoma dobro. Od **18 građana**, angažovanih u praćenju, **13. ili 72%** njih, izjavili su da je **iskustvo sa praćenja sudske rasprave bilo vrlo dobro**, dok je **5. ili 28 %** njih, izjavilo da je **iskustvo sa praćenja sudske rasprave bilo dobro**.

Kakvo je bilo iskustvo praćenja sudske rasprave za vas?			
Dobro	Loše	Vrlo dobro	Veoma loše
5	0	13	0

- Kako je objašnjeno u uvodu i metodologiji istraživanja ovog izveštaja, angažovani posmatrači su sekularni građani, koji su generalno imali vrlo malo znanja **o pravosudnom** sistemu, o tome kako funkcionišu tužilaštva, sudovi i zastupanje. Ipak, KIP i EULEKS su pre početka procesa praćenja održali obuke sa ovim sekularnim građanima, kako bi razumeli osnove funkcionisanja krivično-pravnog sistema i aspekte praćenja sudske rasprave.²
- Iz odgovora ovih **18. angažovanih građana u praćenju**, o tome koliko su znanja imali **o pravosudnom** sistemu na Kosovu pre održavanja obuke i praćenja, rezultira da je **13. ili 72%** njih, izjavilo da su **imali malo znanja o pravosudnom** sistemu na

1 „Zadovoljstvo građana pravosuđem rezultira veoma niskim. Zadovoljstvo u sudovima, u maju 2019. godine rezultira 18.7%, a u tužilaštvo 16.4%“. Javni Puls XVI, Avgust 2019. godine, strana 4. (Pregledano po poslednji put 4. maja 2020. godine, na linku https://www.ks.undp.org/content/kosovo/en/home/library/democratic_governance/public-pulse-xvi.html)

2 Kosovski institut pravde i EULEKS, organizovali su seminar o praćenju suđenja za 20. sekularnih posmatrača, 6. novembar 2019. godine (Poslednji pristup je bio 30.04.2020. godine, na linku <https://kli-ks.org/instituti-i-kosoves-per-drejesi-dhe-euleks-i-organizuan-nje-seminar-per-monitorimin-e-gjykimeve-per-20-monitorues-laike/>)

Kosovu, 2. ili 11% njih, su izjavili da uopšte nisu imali znanja o pravosudnom sistemu na Kosovu, dok je 3. ili 17% njih izjavilo da su imali puno znanja o pravosudnom sistemu na Kosovu.

Koliko ste znanja imali o pravosudnom sistemu na Kosovu (o tužilaštima, sudovima i zastupanju)?		
Malo	Mnogo	Uopšte
13	3	2

- Pre angažovanja u praćenju sudske rasprave u pravno-krivičnoj oblasti, sekularni posmatrači nisu imali ličnih iskustva pristupa pravno-krivičnom sistemu na Kosovu. Ipak, opšti utisci ovih građana pre procesa praćenja u vezi pravosudnog sistema na Kosovu generalno su bili dobri. Od **18 građana**, rezultira da **12. ili 67%** njih, su izjavili da pre nego što su lično pratili, **imali su dobar utisak o pravosudnom sistemu na Kosovu, 5 ili 28%** njih, izjavili su da su **imali loš utisak o pravosudnom sistemu na Kosovu** pre nego što su lično pratili, dok je **1. ili 5%** njih, izjavio da je imao vrlo dobar utisak **o pravosudnom sistemu na Kosovu**, pre nego što je lično pratilo sudske rasprave.

Koji je bio vaš utisak o pravosudnom sistemu pre praćenja?			
Dobro	Loše	Vrlo dobro	Veoma loše
12	5	1	0

- Nakon obuke i direktnog praćenja sudske rasprave u krivično-pravnoj oblasti, većina angažovanih građana u praćenju su promenili svoje utiske **o pravosudnom** sistemu, nekoliko njih za malo bolje, a nekoliko njih za mnogo bolje i malo njih za loše. Iz odgovora ovih **18 angažovanih građana u praćenju**, rezultira da **11. ili 61%** njih, su izjavili da su **promenili malo na bolje utisak o pravosudnom** sistemu na Kosovu, **3. ili 17%** njih, su izjavili da su **promenili na mnogo bolje utisak o pravosudnom** sistemu na Kosovu, a **4. ili 22%** njih, su izjavili da su **promenili malo na loše utisak o pravosudnom** sistemu na Kosovu.

Da li se promenio vaš utisak o pravosudnom sistemu, nakon praćenja?				
Malo na bolje	Mnogo na bolje	Nimalo	Malo na lošije	Mnogo na lošije
11	3	0	4	0

- Jedan od važnih načela u pravdi je transparentnost. Nakon direktnog praćenja sudske rasprave u krivično-pravnoj oblasti, pola angažovanih građana u praćenju izjavili su da je pravosudni sistem veoma transparentan, a druga polovina su podelili mišljenje da je pravosudni sistem malo transparentan. Iz odgovora ovih **18. angažovanih građana u praćenju**, o tome koliko je imalo transparentnosti u sudnici, rezultira da **9. ili 50%** njih, izjavili su **da je imalo mnogo transparentnosti** u sudnici, **8. ili 45%** njih, izjavili su **da je imalo malo transparentnosti u sudnici**, a **1 ili 5%** od njih, izjavio je **da nije imalo transparentnosti** u sudnici.

Koji je Vaš utisak nakon praćenja, da li je imalo transparentnosti u sudnici?		
Malo	Mnogo	Nimalo
8	9	1

- Sekularni građani, direktno angažovani u praćenju, iz svojeg iskustva ocenjuju da su u većini slučajeva ispoštovana ljudska prava i slobode **da su ispoštovana ljudska prava i slobode** sistema. Iz odgovora ovih **18. angažovanih građana u praćenju**, rezultira da **15. ili 83%** njih, izjavili su **da su ispoštovana ljudska prava i slobode da su ispoštovana ljudska prava i slobode sistema na Kosovu**, a **3. ili 17%** njih, izjavili su **da su ponekad ispoštovana ljudska prava i slobode od strane pravosudnog sistema na Kosovu**.

Koji je Vaš utisak, da li su ispoštovana ljudska prava i slobode?		
Da	Ne	Ponekad
15	0	3

- Za ubeđenje građana, veliku važnost ima percepcija koliko je održano suđenje pravično. Uopšteno, angažovani građani u praćenju ocenjuju da su presude pravedne. Iz odgovora ovih **18. angažovanih građana u praćenju**, rezultira da **12. ili 67%** njih,

izjavili su **da su presude pravedne**, **1. ili 5%** od njih, izjavio je **da presude nisu pravedne**, a **5. ili 28%** njih, izjavili su **da su presude ponekad pravedne**.

Prema vašem mišljenju, da li su presude bile pravedne?		
Da	Ne	Ponekad
12	1	5

- Važan aspekt za koji je pokazana zainteresovanost, da imamo utisak angažovanih građana u praćenju, je tretiranje sudske rasprava u slučajevima među-etničkih zločina. Slučajeva takve prirode ima malo u pravosudnom sistemu **na Kosovu**, zbog toga većina posmatrača nisu uspeli da prate takve slučajeve. Ipak, iz odgovora ovih **18. angažovanih građana u praćenju**, rezultira da **6. ili 33%** njih, su izjavili da su suđenja među-etničkih slučajeva pravedno presuđena, **1. ili 5%** od njih, izjavio je da nije imalo pravedne presude u tim slučajevima, a **11. ili 62%** njih, su izjavili da **nisu pratili slučajeve takve prirode**.

Prema vama, kako su suđeni slučajevi među-etničkog zločina?		
Pravedno	Nepravedno	Nisam pratio takve slučajeve
6	1	11

- Iz direktnog iskustva građana posmatrača proizilazi da je u polovini slučajeva suđenja u predemtima rodno zasnovanih krivičnih dela suđeno pravedno. Iz odgovora ovih **18. angažovanih građana u praćenju**, rezultira da **9. ili 50%** njih, izjavili su da je **suđenje slučaja rodno zasnovanih zločina suđeno pravedno**, **1. ili 5%** od njih, izjavio je da je **suđenje slučaja rodno zasnovanih zločina suđeno pravedno**, a **8. ili 45%** njih, su izjavili da **nisu pratili slučajeve takve prirode**.

Prema vama, kako su suđeni rodno zasnovani slučajevi zločina?		
Pravedno	Nepravedno	Nisam posmatrao takve slučajeve
9	1	8

- Održane obuke od KIP-a i EULEKS-a za sekularne građane u oblasti pravosuđa, prema rečima građana, bile su vrlo korisne da se upoznaju sa pravosudnim sistemom i procesom praćenja sudske rasprave u pravno-krivičnoj oblasti. Iz odgovora ovih **18. angažovanih građana u praćenju**, rezultira da **15.** ili **83%** njih, izjavili su da su obuke **bile vrlo korisne za praćenje sudske rasprave** i **3.** ili **17%** njih, izjavili su da su obuke **bile malo korisne za praćenje sudske rasprave**.

Koliko su vam obuke KIP-a i EULEKS-a bile korisne u praćenju sudske rasprave?		
Mnogo	Malo	Nimalo
15	3	0

6. NALAZI IZ PRAĆENJA SEKULARNIH GRAĐANA

Praćenje pravno-krivičnog sistema na Kosovu po prvi put od strane sekularnih građana, donelo je direktnu perspektivu građana o tome kako oni vide transparentnost i **nastup** pravosudnog sistema u poštovanju ljudskih prava i pravednog suđenja. Nalazi iz **praćenja** pokazuju da je 18. posmatrača pratilo 360. sudskih rasprava u pet Osnovnih sudova (*Priština, Prizren, Peć, Gnjilane i Mitrovica*) i dva Ogranka Osnovnih sudova (*Glogovac, Vučitrn*).

Praćene sednica od posmatrača - sekularnih građana						
Osnovni sud u Prištini	Osnovni sud u Prizrenu	Osnovni sud u Peći	Osnovni sud u Gnjilanu	Osnovni sud u Mitrovici	Osnovni sud u Priština - Ogranak u Glogovcu	Osnovni sud u Mitrovici - Ogranak u Vučitrnu
176. sednica	41. sednica	21. sednica	41. sednica	20. sednica	40. sednica	21. sednica
360. praćenih sednica						

Tabela 3. – Broj sudskih rasprava praćenih od strane sekularnih građana u oblasti pravosuđa

U ovih 360. praćenih sednica u krivično-pravnoj oblasti, obuhvaćeno je 878. lica, koji su ukupno optuženi za 400. različitih krivično-pravnih dela.

Sud/ Ogranak	Praćenih sednica	Broj lica	Broj dela
Priština	176	581	216
Mitrovica	20	44	22
Gnjilane	41	62	43
Peć	21	43	21
Prizren	41	69	43
Glogovac	40	53	36
Vučitrn	21	26	19
Ukupno:	360	878	400

Tabela 4. – Broj praćenih sudskih rasprava, broj optuženih lica i krivičnih dela za koja su osuđeni

6.1. Krivična dela u kojima su uključeni optuženi u praćenim slučajevima

Posmatrači su pratili 360. sudskih rasprava u krivično-pravnoj oblasti, gde je obuhvaćeno 878. lica, koji su u celosti optuženi za 400. različitih krivičnih dela. Najizraženije krivično delo na ovim praćenim sednicama je bilo koruptivno delo „Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja“, koja vodi sa 64. slučajeva. Zatim sledi krivično delo „pokušaj ubistva“ u 24. slučajeva, nakon toga krivično delo: „Kupovina, posed ili stavljanje u promet narkotika“ u 22. slučajeva, krivično delo „Lakše telesne povrede“ u 19. slučajeva, nakon toga, krivična dela „Teška krađa“ i „Krađa struje“ u 18. slučajeva, itd. zbog velikog broja praćenih krivičnih dela na sudskim raspravama, u nastavku su predstavljene sve statistike za svako delo u svakom praćenom sudu ili ogranku od strane građana.

Sud / Ogranak	Neovlašćeno posedovanje oružja	Bekstvo lica lišenog slobode	Ometanje dokaznog ili službenog postupka	Zastrušivanje u toku službenog postupka	Učešće u kriminalnoj grupi	Olažavanje bekstva lica lišenih slobode	Pružanje pomoći počinocima krivičnog dela	Protivpravno puštanje lica lišenih slobode	Uništenje ili ošteteњe imovine	Kupovina, posedovanje, stavljanje u promet i prodaja opojnih droga	Zabranjena trgovina	Otmica	Kupovina ili prijem stvari stecenih krivičnim delom	Povreda imovinskih prava	Nasilje u porodici	Silovanje	Pokušaj ubistva
Priština	2	4										1					
Prizren											4						3
Peć											2						1
Mitrovica	1										7						2
Gnjilane	3										2		1	1	1		9
Glogovac	4								2	1			1				
Vučitrn											1						
Ukupno	10	4	2	2	2	2	2	2	2	22	1	1	2	1	7	2	24

Tabela 5. – Broj krivičnih dela za svaki sud/ ogrank praćenih od strane građana

Sud / Ogranak	Trgovina ljudskim organima	Zelenaštvo	Prinuda	Falsifikovanje novca	Kradja	Skidanje ili oštećenje službenih pečata ili oznaka	Osveta	Protiv ustavnog poretku	Prenjia	Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja	Neprijavljivanje krivičnog dela	Proizvodnja i stavljanje u promet medicinskih proizvoda	Prevara	Korišćenje penzijskih šemata veterana	Sukob interesa	
Priština	1		2	1		1	3		1	2	3	41		1	16	1
Prizren			2	2		1			1	13						
Peć		1			1	1				1				1		1
Mitrovica					2	1				5						
Gnjilane					1	1	1			2	3	1				
Glogovac										2	1					
Vučitrn							1		3							
Ukupno	1	1	4	3	1	5	7	1	1	2	11	64	1	1	17	1

Tabela 6 – Broj krivičnih dela za svaki sud/ ogrank praćenih od strane građana

Sud / Ogranak	Krijumčarenjem robe	Organizovani kriminal	Pranje novca	Donošenje nezakonitih sudskeh odluka	Krijumčarenje migrantima	Ratni zločini protiv civilnog stanovništva	Lažno prijavljivanje ili potkazivanje	Lake telesne povrede	Uzimanje mita	Sklapanje štetnog ugovora	Neovašćeno vezivanje na uslugama	Obmana pri glasaju	Izbegavanje poreza	Organizacija i učešće u terorističkim grupama	Organizovanje piramidalnih šema	Nepružanje pomoći	Podvodjenje ili prisiljavanje na prostituciju
Priština	6	6	1	1	4			9	2	1		1	7	12		1	
Prizren				1		2										1	
Peć																	
Mitrovica	1																
Gnjilane	1							3	1					1			
Glogovac						1	4								1		
Vučitrn								1									
Ukupno	1	7	6	1	1	5	1	19	3	1	1	1	8	12	1	1	1

Tabela 7. – Broj krivičnih dela za svaki sud/ ogrank praćenih od strane građana

Sud / Ogranak	Napad	Zahemarivanje suda	Vožnja u pijanom stanju	Izmena električnog brojila	Prisvajanje u toku dužnosti	Sprečavanje službenog lica	Da kušaj krađe	Ubistvo	Teško ubistvo	Krada šume	Krada stруje	Kradta	Teska krada	Neni 320 Nezakonita uzurpacija nepokretne imovine	Samo-presudivanje	Krišnje jednakog statusa stanovnika	Rizikovanje javnog saobraćaja	Prouzrokovanje opšte opasnosti	Zloupotreba tude imovine
Priština		1	1	3	1	1	1	5	5		5	6	11	2					
Prizren				1				11			1					2			
Peć								11					1						
Mitrovica								1		1		1							
Gnjilane					1					1	1	2	3				3		
Glogovac	3									10		2		1			1	1	1
Vučitrn	2									3	1	3	1	1			1	1	
Ukupno	5	1	1	3	2	2	1	17	16	5	18	12	18	3	1	2	9	3	1

Tabela 8 – Broj krivičnog dela za svaki sud/ ogrank praćenih od građana

6.2. *Transparentnost pravosudnog sistema*

Jedno od najvažnijih načela u donošenju pravde je načelo transparentnosti preko kojeg se, otvarajući sudske postupke za javnost, omogućuje potreban publicitet kako bi se stranke u postupku i javnost ubedile o pravdi koja se deli u sudu. Zbog tog razloga, jednom od odraženih pitanja kroz pripremljenu ankete o procesu praćenja građana, data je važnost transparentnosti pravosudnog sistema i pristupa građana sudskim sednicama. U tom pravcu, pripremljena su četiri zatvorena pitanja za sekularnog građanina, koji je u procesu praćenja imao mogućnost da direktno dobije lični utisak o praćenim slučajevima, o tome da li je pravosudni sistem transparentan u krivično-pravnoj oblasti. Pitanja za posmatrača su postavljena o pristupu u sudu, pristupu sudija javnosti i posmatračima, da li je sednica bila javna i da li je održana u sudnici ili po kancelarijama sudija. Iz odgovora građana posmatrača, izvučeni su rezultati koji se predstavljaju u celosti i pojedinačno, za svaki praćeni sud ili ogrank.

Nalazi pokazuju da je pravosudni sistem u krivično-pravnoj oblasti skoro u celosti transparentan. Od **360. praćenih sednica**, rezultira da su **347. ili 97% njih bile otvorene za javnost**, **7. ili 2% sednica nisu bile otvorene za javnost**, a za **5. ili 1%** praćenih sednica, građani su izjavili da **nisu znali** da li su **bile otvorene za javnost**.

Od **360. praćenih sednica**, rezultira da su **311. ili 86%** njih održane u sudnicama, a **49. ili 14%** njih su održane u kancelarijama sudija.

Od **360. praćenih sednica**, rezultira da su na **358. ili 99.5%** njih, **imali lak pristup суду, а у 2. ili 0.5%** sednice nisu imali lak pristup sudu.

Od **360. praćenih sednica**, rezultira da su na **300. ili 84%** njih, **sudije imale dobar stav prema posmatračima i javnosti, у 54. ili 15.5% njih, sudije su imale prijateljski stav prema posmatračima i javnosti, а у 3. ili 0.5% njih, sudije su imale loš stav prema posmatračima i javnosti.**

Svi praćeni sudovi	Da li je sednica bila otvorena za javnost?	Gde je održana sednica?	Da li ste imali lak pristup sudu?	Kakav je bio pristup sudije / sudske veće u vezi posmatrača / javnosti sudske sednice?
Da	347		358	
Ne	8		2	
Ne znam	5			
U sali		311		
U kancelariji		49		
Dobro				300
Prijateljski				54
Loše				3

Tabela 9. – Rezultati o transparentnosti sudova na sednicama praćenih od strane građana

6.2.1. Transparentnost u Osnovnom sudu u Prištini

Najveći broj sednica praćenih od građana pripadaju Osnovnom sudu u Prištini, sa ukupno 169. sudske rasprave.

Nalazi pokazuju da Osnovni sud u Prištini, u krivično-pravnoj oblasti, skoro je u celosti transparentan. Od **176. praćenih sednica**, rezultira da su **169. ili 96%** njih **bile otvorene za javnost**, **7 ili 4 %** sednica **nisu bile otvorene za javnost**.

Od **176. praćenih sednica**, rezultira da su **148 ili 84%** njih održane u sudnicama, a **28 ili 16%** njih su održane u kancelarijama sudija.

Od **176. praćenih sednica**, rezultira da su **u 174. ili 99.8%** njih, **građani imali lak pristup sudu, a u 2 ili 0.2% sednica nisu imali lak pristup sudu.**

Od **176.** praćenih sednica, rezultira da su u **170 ili 97%** njih, **sudije imale dobar stav prema posmatračima i javnosti, a u 6 ili 3% njih, sudije su imale prijateljski pristup posmatračima i javnosti.**

Komentari posmatrača o pitanju „Kakav je bio pristup sudije/ sudskog veća u vezi posmatrača/ javnosti sudskeh sednica?“	
Ne čuje se dobro, fokus sudskog veća je neprestano bio na zapisnik.	1
Sudija je pitao posmatrača u kom svojstvu učestvuje na sednici. Informisao ga je i bilo je u redu.	1
Imalo je mnogo kontrola i imalo je mnogo javnosti i medija, nije imalo mesta da se sedne.	2

Osnovni sud u Prištini	Da li je sednica bila otvorena za javnost?	Gde je održana sednica?	Da li ste imali laki pristup суду?	Kakav je bio pristup sudije/ sudskog veća u vezi posmatrača/ javnosti sudskeh sednica?
Da	169		174	
Ne	7		2	
Ne znam				
U sali		148		
U kancelariji		28		
Dobro				170
Prijateljski				6
Loše				

Tabela 10. – Rezultati o transparentnosti u Osnovnom sudu u Prištini na sednicama praćenih od strane građana

6.2.2. *Transparentnost u Osnovnom sudu u Mitrovici*

Nalazi pokazuju da Osnovni sud u Mitrovici u krivično-pravnoj oblasti, skoro je u celosti transparentan. Od **20. praćenih sednica**, rezultira da su **sve bile otvorene za javnost**.

Od **20. praćenih sednica**, rezultira da su **18 ili 90%** njih održane u sudnicama, a **2 ili 10%** njih su održane u kancelarijama sudija.

Od **20. praćenih sednica**, rezultira da su građani **na svim sednicama imali lak pristup sudu**.

Od **20. praćenih sednica**, rezultira da su u **15. ili 75%** njih, **sudije imale dobar stav prema posmatračima i javnosti**, a u **5. ili 25%** njih, **sudije su imale prijateljski pristup posmatračima i javnosti**.

Osnovni sud u Mitrovici	Da li je sednica bila otvorena za javnost?	Gde je održana sednica?	Da li ste imali lak pristup sudu?	Kakav je bio pristup sudije/ sudske veća u vezi posmatrača/ javnosti sudske sednica?
Da	20		20	
Ne				
Ne znam				
U sali		18		
U kancelariji		2		
Dobro				15
Prijateljski				5
Loše				

Tabela 11 – Rezultati o transparentnosti u Osnovnom sudu u Mitrovici na sednicama praćenih od strane građana

6.2.3. Transparentnost u Osnovnom sudu u Gnjilanu

Nalazi pokazuju da Osnovni sud u Gnjilanu krivično-pravnoj oblasti, skoro je u celosti transparentan. Od **41. praćenih sednica**, rezultira da su **40.** ili **99.8%** njih, **bile otvorene za javnost**, **1.** ili **0.2%**, sednica **nije bila otvorena za javnost**.

Od **41. praćenih sednica**, rezultira da su **sve sednice održane u sudnicama**.

Od **41. praćenih sednica**, rezultira da su građani **na svim sednicama imali lak pristup sudu**.

Od **41. praćenih sednica**, rezultira da su **u 30.** ili **74%** njih, **sudije imale dobar stav prema posmatračima i javnosti**, **u 10 ili 25%** njih, **sudije su imale prijateljski stav prema posmatračima i javnosti**, a **sudije na 1 ili 1% sednica, imale su loš pristup posmatračima i javnosti**.

Osnovni sud u Gnjilanu	Da li je sednica bila otvorena za javnost?	Gde je održana sednica?	Da li ste imali lak pristup sudu?	Kakav je bio pristup sudije/ sudskog veća u vezi posmatrača/ javnosti sudskeh sednica?
Da	40		41	
Ne	1			
Ne znam				
U sali		41		
U kancelariji				
Dobro				30
Prijateljski				10
Loše				1

Tabela 12. – Rezultati o transparentnosti u Osnovnom sudu u Gnjilanu na sednicama praćenih od strane građana

6.2.4. Transparentnost u Osnovnom sudu u Peći

Nalazi pokazuju da Osnovni sud u Peći krivično-pravnoj oblasti, skoro je u celosti transparentan. Od **21. sednica**, rezultira da su **sve bile otvorene za javnost**.

Od **21. praćenih sednica**, rezultira da su **sve sednice održane u sudnicama**.

Od **21. praćenih sednica**, rezultira da su građani **na svim sednicama imali lak pristup sudu**.

Od **21. praćenih sednica**, rezultira da su **u 19. ili 90% njih, sudije imale dobar stav prema posmatračima i javnosti, a u 10. ili 10% njih, sudije su imale prijateljski pristup posmatračima i javnosti**.

Osnovni sud u Peći	Da li je sednica bila otvorena za javnost?	Gde je održana sednica?	Da li ste imali lak pristup sudu?	Kakav je bio pristup sudije/sudskog veća u vezi posmatrača/ javnosti sudske sednica?
Da	21		21	
Ne				
Ne znam				
U sali		21		
U kancelariji				
Dobro				19
Prijateljski				2
Loše				

Tabela 13 – Rezultati o transparentnosti u Osnovnom sudu u Peći na sednicama praćenih od strane građana

6.2.5. Transparentnost u Osnovnom sudu u Prizrenu

Nalazi pokazuju da Osnovni sud u Prizrenu u krivično-pravnoj oblasti, skoro je u celosti transparentan. Od **41. praćenih sednica**, rezultira da su **sve bile otvorene za javnost**.

Od **41. praćenih sednica**, rezultira da su **34 ili 83%** njih održane u sudnicama, a **7 ili 17%** njih su održane u kancelarijama sudija.

Od **41. praćenih sednica**, rezultira da su **građani na svim sednicama imali lak pristup sudu**.

Od **41. praćenih sednica**, rezultira da su **u 33 ili 80% njih, sudije imale dobar stav prema posmatračima i javnosti, u 6 ili 15% njih, sudije su imale prijateljski stav prema posmatračima i javnosti, a na 2 ili 5% sednica, sudije su imale loš pristup posmatračima i javnosti**.

Osnovni sud u Prizrenu	Da li je sednica bila otvorena za javnost?	Gde je održana sednica?	Da li ste imali lak pristup sudu?	Kakav je bio pristup sudije/ sudske veće u vezi posmatrača/ javnosti sudskih sednica?
Da	41		41	
Ne				
Ne znam				
U sali		34		
U kancelariji		7		
Dobro				33
Prijateljski				6
Loše				2

Tabela 14 – Rezultati o transparentnosti u Osnovnom sudu u Prizrenu na sednicama praćenih od strane građana

6.2.6. *Transparentnost u Osnovnom sudu u Prištini – Ogranak u Glogovcu*

Nalazi pokazuju da Osnovni sud u Prištini – Ogranak u Glogovcu u krivično-pravnoj oblasti, skoro je u celosti transparentan. Od **40. praćenih sednica**, rezultira da su **35. ili 87% njih, bile otvorene za javnost**, a na **5. ili 13% njih**, građani su izjavili da **ne znaju da li su sednice bile otvorene za javnost**.

Od **40. praćenih sednica**, rezultira da su **29 ili 72% njih održane u sudnicama**, a **11 ili 28% njih su održane u kancelarijama sudija**.

Od **40. praćenih sednica**, rezultira da su **građani na svim sednicama imali lak pristup sudu**.

Od **40. praćenih sednica**, rezultira da su **u 35 ili 87% njih, sudije imale dobar stav prema posmatračima i javnosti, a u 5 ili 13% njih, sudije imale prijateljski pristup posmatračima i javnosti**.

Osnovni sud u Prištini - Ogranak Glogovac	Da li je sednica bila otvorena za javnost?	Gde je održana sednica?	Da li ste imali lak pristup sudu?	Kakav je bio pristup sudske/ sudske veća u vezi posmatrača/ javnosti sudske sednica?
Da	35		40	
Ne				
Ne znam	5			
U sali		29		
U kancelariji		11		
Dobro				35
Prijateljski				5
Loše				

Tabela 15 – Rezultati o transparentnosti u Osnovnom sudu u Prištini – Ogranak u Glogovcu na sednicama praćenih od strane građana

6.2.7. Transparentnost u Osnovnom sudu u Mitrovici – Ogranak u Vučitrnu

Nalazi pokazuju da Osnovni sud u Mitrovici – Ogranak u Vučitrnu u krivično-pravnoj oblasti, skoro je u celosti transparentan. Od **21. praćenih sednica**, rezultira da su **sve bile otvorene za javnost**.

Od **21. praćenih sednica**, rezultira da su **20. ili 99.8%** njih održane u sudnicama, a **1. ili 0.2%** njih su održane u kancelarijama sudske posmatračice.

Od **21. praćenih sednica**, rezultira da su građani **na svim sednicama imali lak pristup sudu**.

Od **21. praćenih sednica**, rezultira da su **u 1. ili 0.2% njih, sudske posmatračice imale dobar stav prema posmatračima i javnosti, a u 20. ili 99.8% njih, sudske posmatračice su imale prijateljski pristup posmatračima i javnosti**.

Osnovni sud u Mitrovici - Ogranak u Vučitrnu	Da li je sednica bila otvorena za javnost?	Gde je održana sednica?	Da li ste imali lak pristup sudu?	Kakav je bio pristup sudske posmatračice/ sudske veće u vezi posmatrača/ javnosti sudske posmatračice?
Da	21		21	
Ne				
Ne znam				
U sali		20		
U kancelariji		1		
Dobro				1
Prijateljski				20
Loše				

Tabela 16 – Rezultati o transparentnosti u Osnovnom sudu u Mitrovici – Ogranak u Vučitrnu na sednicama praćenih od strane građana

6.3. Poštovanje ljudskih prava i pravično suđenje

Poštovanje ljudskih prava u krivičnom procesu je jedan od osnovnih načela krivične pravde, o kome moraju voditi računa sve strane u postupku. Poštovanje ljudskih prava i osnovnih sloboda u krivičnom postupku, preduslov je za pravično, nepristrasno i profesionalno suđenje, zasnovano na najnaprednijim standardima krivične pravde. U tom pravcu, percepcija građana o načinu kako se vode krivični postupci, od presudnog je značaja za izgradnju poverenja građana u pravosudni sistem. Stoga, u nastavku će se elaborirati nalazi praćenja sekularnih građana u oblasti pravosuđa, kako su oni ocenili proces krivičnog postupka, koliko su poštovana ljudska prava i slobode i koji je njihov utisak o načinu suđenja od strane sudija ili sudske veće.

Nalazi pokazuju da **od 360.** praćenih **sednica**, u **357.** ili **99.8%** njih, **građani su uspeli** da jasno **identifikuju stranke u postupku**, kao što su sudija, tužilac, branilac, itd., u **1.** ili **0.1%** njih, **građani nisu uspeli** da jasno **identifikuju stranke u postupku**, a u **2.** ili **0.2%** njih, **građani** su izjavili da **ne znaju** da li su uspeli da jasno **identifikuju stranke u postupku**.

Od 360. praćenih sednica, u 297. ili **82%** njih **građani** su izjavili **da su jasno razumeli optužbe** protiv optuženih, **u 47.** ili **13%** njih, **građani** su izjavili **da nisu jasno razumeli optužbe** protiv optuženih, a u **16.** ili **5%** njih, **građani** su izjavili da **ne znaju** da li su jasno **razumeli optužbe** protiv optuženih.

Od 360. praćenih sednica, u 311. ili **87%** njih **građani** su izjavili **da je sud pitao okrivljenog/-u da li razume optužbe**, **u 30.** ili **8%** njih, **građani** su izjavili **da sud nije pitao okrivljenog/-u da li razume optužbe**, a u **19.** ili **5%** njih, **građani** su izjavili **da ne znaju** da li je **sud pitao okrivljenog/-u da li razume optužbe**.

Od 360. praćenih sednica, u 254.. ili **71%** njih **građani** su izjavili **da je Sud upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima**, **u 48.** ili **13%** njih, **građani** su izjavili **da je sud delimično upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima**, u **32.** ili **8%**

njih, građani su izjavili da sud nije upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima, a u 32. ili 8% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sud upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima.

Od 360. praćenih sednica, u 265. ili 74% njih građani su izjavili da su optuženi imali branioca, a u 95. ili 26% njih, građani su izjavili da optuženi nisu imali branioca.

Od 360. praćenih sednica, u 244. ili 68% njih građani su izjavili da su razumeli ulogu svedoka u postupcima, u 40. ili 11% njih, građani su izjavili da nisu razumeli ulogu svedoka u postupcima, a u 76. ili 21% njih, građani su izjavili da ne znaju da li su razumeli ulogu svedoka u postupcima.

Od 360. praćenih sednica, u 330. ili 92% njih građani su izjavili da je sudija vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli, u 9. ili 2% njih, građani su izjavili da sudija nije vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli, a u 21. ili 6% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli.

Od 360. praćenih sednica, u 309. ili 86% njih građani su izjavili da je predsednik Sudskog veća tretirao na jednaki način odbranu i tužioca, u 11. ili 3% njih, građani su izjavili da predsednik Sudskog veća nije tretirao ne jednaki način odbranu i tužioca, a u 40. ili 11% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je predsednik Sudskog veća tretirao ne jednaki način odbranu i tužioca.

Od 360. praćenih sednica, u 7. ili 2% njih građani su izjavili da se sudija ponašao na zastrašujući ili nepoštjujući način prema nekoj stranci, u 346. ili 96% njih, građani su izjavili da se sudija nije ponašao na zastrašujući ili nepoštjujući način prema nekoj stranci, a u 7. ili 2% njih, građani su izjavili da ne znaju da li se sudija ponašao na zastrašujući ili nepoštjujući način prema nekoj stranci,

Od 360. praćenih sednica, u 177. ili 49% njih građani su izjavili da je sudija dao diskriminatorske komentare strankama, u 176. ili 49% njih, da sudija nije dao diskriminatorske komentare

strankama, a u 7. ili 1% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija dao diskriminatorske komentare strankama.

Od 360. praćenih sednica, u 7. ili 1% njih građani su izjavili da sudija nije uspeo da bude pažljiv tokom rasprave, u 345. ili 97% njih, građani su izjavili da je sudija uspeo da bude pažljiv tokom rasprave, a u 8. ili 2% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija uspeo da bude pažljiv tokom rasprave.

Od 360. praćenih sednica, u 234. ili 65% njih građani su izjavili da je nastup branioca bio prikladan, u 49. ili 14% njih, građani su izjavili da je nastup branioca bio neprikladan, u 8. ili 3% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je nastup branioca bio prikladan, a u 32. ili 8% slučajeva, optuženi nisu imali uopšte branioca.

Osnovni sud u Prištini											
Da li možete da identifikujete jasno stranke u postupku: sudiju/e, tužilaštvo, odbranu?											
Da	357	297	311.	254	265	244	330	309	7	177	7
Da, delimično				48							
Ne	1	47	30	32	95	40	9	11	346	176	345
Ne znam	2	16	19	26		76	21	40	7	7	8
Pogodno											45
Nepogodno											234
											49
Da li ste jasno razumeli optužbe protiv optuženih?											
Da li je sud pitalo okrivljenog(e) da li razume / razumeju optužbe?											
Da li je sudija upoznao okrivljenog(e) o njegovim/njenim pravima?											
Da li je optuženi imao branjioča?											
Da li ste razumeli ulogu svedoka u postupcima?											
Da li je sudija jasno obavio postupke/ na način da ste ga vi razumeli?											
Da li je predsednik Sudskega veća tretirao na jednak način odbranu i tužioca?											
Da li je sudija imao zastrašujuće ili nepoštovajuće ponašanje naspram neke strane?											
Da li je sudija davao diskriminatorske komentare za neku stranu, što se tiče rase, boje kože, roda, jezika, veroispovesti, političkog, nacionalnog ili društvenog porekla, svojine, itd.											
Da li je sudija propustio da obrati pažnju tokom sednice (odgovaranjem na telefonski poziv, napisanjem sednice, spavanjem, itd.)?											
Kako bi ste ocenili nastup branjioča?											

Tabela 17. – Rezultati o poštovanju ljudskih prava i sloboda i pravičnog suđenja u sudovima, na sednicama praćenih od strane građana

6.3.1. Pravično suđenje u Osnovnom sudu u Prištini

Nalazi pokazuju da od **176.** praćenih **sednica** u **Osnovnom sudu u Prištini**, u **174.** ili **99.8%** njih, **građani su uspeli** da jasno **identifikuju stranke u postupku**, kao što su sudija, tužilac, branilac, itd., a u **2.** ili **0.2%** njih, **građani su izjavili da ne znaju** da li su uspeli da jasno **identifikuju stranke u postupku**.

Od 176. praćenih **sednica**, u **137.** ili **78%** njih **građani su izjavili da su jasno razumeli optužbe** protiv optuženih, u **37.** ili **21%** njih, **građani su izjavili da nisu jasno razumeli optužbe** protiv optuženih, a u **2.** ili **1%** njih, **građani su izjavili da ne znaju da li su jasno razumeli optužbe** protiv optuženih.

Komentari posmatrača o pitanju „Da li ste jasno razumeli optužbe protiv optuženih?“
Optužnica tužioca je bila nejasna.
Optužnica nije pročitana.
Zbog buke nisam uspeo da razumem.

Od 176. praćenih **sednica**, u **150.** ili **86%** njih **građani su izjavili da je sud pitao okrivljenog/-u da li razume optužbe**, u **14.** ili **8%** njih, **građani su izjavili da sud nije pitao okrivljenog/-u da li razume optužbe**, a u **12.** ili **6%** njih, **građani su izjavili da ne znaju da li je sud pitao okrivljenog/-u da li razume optužbe**.

Od 176. praćenih **sednica**, u **132.** ili **75%** njih **građani su izjavili da je sud upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima**, u **10.** ili **6%** njih, **građani su izjavili da je sud delimično upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima**, u **13.** ili **7%** njih, **građani su izjavili da sud nije upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima**, a u **21.** ili **12%** njih, **građani su izjavili da ne znaju da li je sud upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima**.

Od 176. praćenih **sednica**, u **139.** ili **79%** njih **građani su izjavili da su optuženi imali branioca**, a u **37.** ili **21%** njih, **građani su izjavili da optuženi nisu imali branioca**.

Od 176. praćenih sednica, u 121. ili 69% njih građani su izjavili da su razumeli ulogu svedoka u postupcima, u 7. ili 4% njih, građani su izjavili da nisu razumeli ulogu svedoka u postupcima, a u 48. ili 27% njih, građani su izjavili da ne znaju da li su razumeli ulogu svedoka u postupcima.

Od 176. praćenih sednica, u 170. ili 97% njih građani su izjavili da je sudija vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli, u 1. ili 0.5% njih, građani su izjavili da sudija nije vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli, a u 5. ili 2.5% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli.

Od 176. praćenih sednica, u 151. ili 86% njih građani su izjavili da je predsednik sudskog veća tretirao na jednaki način odbranu i tužioca, u 5. ili 3% njih, građani su izjavili da predsednik sudskog veća nije tretirao ne jednaki način odbranu i tužioca, a u 20. ili 11% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je predsednik sudskog veća tretirao ne jednaki način odbranu i tužioca.

Komentari posmatrača o pitanju „Da li je predsednik sudskog veća tretirao na jednak način odbranu i tužioca?”

Tužiocu nije data reč kao ostalima.

Sud je bio vrlo blag sa optuženima, a tužiocu je prekidao reč.

Od 176. praćenih sednica, u 1. ili 1% od njih građani su izjavili da se sudija ponašao na zastrašujući ili nepoštjujući način prema nekoj stranci, u 174. ili 99% njih, građani su izjavili da se sudija nije ponašao na zastrašujući ili nepoštjujući način prema nekoj stranci, a u 1. ili 1% njih, građani su izjavili da ne znaju da li se sudija ponašao na zastrašujući ili nepoštjujući način prema nekoj stranci,

Komentari posmatrača o pitanju „Da li je sudija imao zastrašujuće ili nepoštjujuće ponašanje naspram neke strane?”

Sudska veća nije poštovalo optuženog, bilo je grubo.

Od 176. praćenih sednica, u 175. ili 99.5% njih građani su izjavili da je sudija dao diskriminatorske komentare strankama, a u 1. ili 0.5% od njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija dao diskriminatorske komentare strankama.

Od 176. praćenih sednica, u 175. ili 99.5% njih, građani su izjavili da je sudija uspeo da bude pažljiv tokom rasprave, a u 1. ili 0.5% od njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija uspeo da bude pažljiv tokom rasprave.

Od 176. praćenih sednica, u 130. ili 74% njih građani su izjavili da je nastup branioca bio prikladan, u 18. ili 10% njih, građani su izjavili da je nastup branioca bio neprikladan, u 26. ili 15% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je nastup branioca bio prikladan, a u 2. ili 1% slučajeva, optuženi nisu imali uopšte branioca.

1. Komentari posmatrača o pitanju „Kako bi ste ocenili nastup branioca?”

Advokat je koristio uvredljive reči prema tužiocu.

Advokat se ponašao poput tužioca.

Tužiocu nije dao prostora.

Nije bilo razumljivo jer je rasprava bila na srpskom jeziku.

Osnovni sud u Prištini											
Da	174	137	150	132	139	121	170	151	1	175	
Da, delimično				10							
Ne		37	14	13	37	7	1	5	174		175
Ne znam	2	2	12	21		48	5	20	1	1	2
Pogodno											130
Nepogodno											18

Da li možete da identificujete jasno stranke u postupku: sudiju/e, tužilaštvu, odbranu?
Da li ste jasno razumeli optužbe protiv optuženih?
Da li je sud pitaо okrivljenog(ne) da li razume/ju optužbe?
Da li je sudija upoznao okrivljenog(e) o njegovim/njenim pravima?
Da li je optuženi imao branjoca?
Da li ste razumeli ulogu svedoka u postupcima?
Da li je sudija jasno obavio postupke/ na način da ste ga vi razumeli?
Da li je predsednik sudskega veća tretirao na jednak način odbranu i tužioca?
Da li je sudija imao zastrašujuće ili nepoštujuće ponašanje naspram neke strane?
Da li je sudija davao diskriminatorske komentare za neku stranu, što se tiče rase, boje kože, roda, jezika, verouispovesti, političkog, nacionalnog ili društvenog porekla, svojine, itd.
Da li je sudija propustio da obrati pažnju tokom sednice (odgovaranjem na telefonski poziv, napuštanjem sudnice, spavanjem, itd.)?
Kako bi ste ocenili nastup branjoca?

Tabela 18 – Rezultati o poštovanju ljudskih prava i sloboda i pravičnog suđenja u Osnovnom суду u Prištini na sednicama praćenih od strane građana

6.3.2. Pravično suđenje u Osnovnom sudu u Mitrovici

Nalazi pokazuju da od **20.** praćenih **sednica u Osnovnom sudu u Mitrovici**, u **20.** ili **100%** njih, **građani su uspeli** da jasno **identifikuju stranke u postupku**, kao što su sudija, tužilac, branilac, itd.

Od 20. praćenih **sednica, u 19. ili 99%** njih **građani su izjavili da su jasno razumeli optužbe** protiv optuženih, a u **1. ili 1%** od njih, **građani su izjavili da nisu jasno razumeli optužbe** protiv optuženih.

Komentari posmatrača o pitanju "Da li ste jasno razumeli optužbe protiv optuženih?"

Zbog buke nisam uspeo da razumem.

Od 20. praćenih **sednica, u 20. ili 100%** njih **građani su izjavili da je sud pitao okrivljenog/-u da li razume optužbe.** **Od 20.** praćenih **sednica, u 11. ili 55%** njih, **građani su izjavili da je sud upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima,** a u **9. ili 45%** njih, **građani su izjavili da je sud delimično upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima.**

Od 20. praćenih **sednica, u 19. ili 99%** njih, **građani su izjavili da su optuženi imali branioca,** a u **1. ili 1%** od njih, **građani su izjavili da optuženi nisu imali branioca.**

Od 20. praćenih **sednica, u 18. ili 98%** njih, **građani su izjavili da su razumeli ulogu svedoka u postupcima,** a u **2. ili 2%** njih, **građani su izjavili da nisu razumeli ulogu svedoka u postupcima.**

Od 20. praćenih **sednica, u 19. ili 99%** njih, **građani su izjavili da je sudija vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli,** a u **1. ili 1%** njih, **građani su izjavili da sudija nije vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli.**

Od 20. praćenih **sednica, u 20. ili 100%** njih, **građani su izjavili da je predsednik sudske veće tretirao na jednaki način odbranu i tužioca.**

Od 20. praćenih sednica, u 4. ili 20% njih, građani su izjavili da se sudija ponašao na zastrašujući ili na nepoštajući način prema nekoj stranci, a u 16. ili 80% njih, građani su izjavili da se sudija nije ponašao na zastrašujući ili na nepoštajući način prema nekoj stranci.

Komentari posmatrača o pitanju „Da li je sudija imao zastrašujuće ili nepoštajuće ponašanje naspram neke strane?“

Loše ponašanje prema tužiocu, zastrašujuće i nepoštajuće.

Loše ponašanje prema tužiocu.

Loše ponašanje prema optuženom.

Od 20. praćenih sednica, u 20. ili 100% njih, građani su izjavili da sudija nije davao diskriminatorske komentare strankama.

Od 20. praćenih sednica, u 20. ili 100% njih, građani su izjavili da sudija nije bio nepažljiv tokom sednice.

Od 20. praćenih sednica, u 14. ili 70% njih građani su izjavili da je nastup branioca bio prikladan, u 2. ili 10% njih, građani su izjavili da je nastup branioca bio neprikladan, u 1. ili 5% od njih, građani su izjavili da ne znaju da li je nastup branioca bio prikladan, a u 3. ili 15% slučajeva, optuženi nisu imali uopšte branioca.

Komentari posmatrača o pitanju „Kako bi ste ocenili nastup branioca?“

Primećeno je da advokat nije bio dovoljno pripremljen.

Osnovni sud u Mitrovici											
	Da li možete da identifikujete jasno stranke u postupku: sudiju/e, tužilaštvo, odbranu?										
	Da li ste jasno razumeli optužbe protiv optuženih?										
	Da li je sud pital okrivljenog(e) da li razume/ razumeju optužbe?										
	Da li je sudija upoznao okrivljenog(e) o njegovim/njenim pravima?										
	Da li je optuženi imao branjoca?										
	Da li ste razumeli ulogu svetdaka u postupcima?										
	Da li je sudija jasno obavio postupke/ na način da ste ga vi razumeli?										
	Da li je predsednik sudskega veća tretirao na jednak način odbranu i tužiloca?										
	Da li je sudija imao zastrašujuće ili nepoštjujuće ponašanje naspram neke strane?										
	Da li je sudija davao diskriminatorske komentare za neku stranu, što se tiče rase, boje kože, roda, jezika, veroispovesti, političkog, nacionalnog ili državnog porekla, svojine, itd.										
	Da li je sudija propustio da obrati pažnju tokom sednice (odgovaranjem na telefonski poziv, napuštanjem sudnice, spavanjem, itd.)?										
	Kako bi ste ocenili nastup branjoca?										
Da	20	19	20	11	19	18	19	20	4		
Da, de-limično				9							
Ne		1			1	2	1		16	20	20
Ne znam											1
Pogodno											14
Nepo-godno											2

Tabela 19 – Rezultati o poštovanju ljudskih prava i sloboda i pravičnog suđenja u Osnovnom суду u Mitrovici na sednicama praćenih od strane građana

6.3.3. Pravično suđenje u Osnovnom sudu u Gnjilanu

Nalazi pokazuju da od **41.** praćenih **sednica u Osnovnom sudu u Gnjilanu**, u **41.** ili **100%** njih, **građani** su uspeli dajasno **identifikuju stranke u postupku**, kao što su sudija, tužilac, branilac, itd.

Od 41. praćenih **sednica**, u **37.** ili **90%** njih, **građani** su izjavili **da su jasno razumeli optužbe** protiv optuženih, a u **4.** ili **10%** njih, **građani** su izjavili **da nisu jasno razumeli optužbe** protiv optuženih.

Komentari posmatrača o pitanju "Da li ste jasno razumeli optužbe protiv optuženih?"

Optužnica je bila nerazumljiva.

Od 41. praćenih **sednica**, u **34.** ili **83%** njih, **građani** su izjavili da **je sud pitao okriviljenog/-u da li razume optužbe**, u **4.** ili **10%** njih, **građani** su izjavili da **sud nije pitao okriviljenog/-u da li razume optužbe**, a u **3.** ili **7%** njih, **građani** su izjavili da **ne znaju** da li **je sud pitao okriviljenog da li razume optužbe**.

Od 41. praćenih **sednica**, u **25.** ili **61%** njih, **građani** su izjavili da **je sud upoznao okriviljenog/-u o njegovim/-nim pravima**, u **11.** ili **27%** njih, **građani** su izjavili da **je sud delimično upoznao okriviljenog/-u o njegovim/-nim pravima**, u **4.** ili **10%** njih, **građani** su izjavili da **sud nije upoznao okriviljenog/-u o njegovim/-nim pravima**, a u **1.** ili **2%** njih, **građani** su izjavili da **ne znaju** da li **je sud upoznao okriviljenog/-u o njegovim/-nim pravima**.

Od 41. praćenih **sednica**, u **33.** ili **80%** njih, **građani** su izjavili da **su optuženi imali branioca**, a u **8.** ili **20%** njih, **građani** su izjavili da **optuženi nisu imali branioca**.

Od 41. praćenih **sednica**, u **32.** ili **78%** njih **građani** su izjavili da **su razumeli ulogu svedoka u postupcima**, u **6.** ili **15%** njih, **građani** su izjavili da **nisu razumeli ulogu svedoka u postupcima**, a u **3.** ili **7%** njih, **građani** su izjavili da **ne znaju da li su razumeli ulogu svedoka u postupcima**.

Od 41. praćenih sednica, u 38. ili 93% njih, građani su izjavili da je sudija vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli, u 1. ili 2% od njih, građani su izjavili da sudija nije vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli, a u 2. ili 5% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli.

Od 41. praćenih sednica, u 32. ili 78% njih građani su izjavili da je predsednik sudske veće tretirao na jednaki način odbranu i tužioca, u 5. ili 12% njih, građani su izjavili da predsednik sudske veće nije tretirao ne jednaki način odbranu i tužioca, a u 4. ili 10% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je predsednik sudske veće tretirao ne jednaki način odbranu i tužioca.

Komentari posmatrača o pitanju „Da li je predsednik sudske veće tretirao na jednak način odbranu i tužioca?“

Sudija je dozvolio mnoge upade tokom rasprave.

Od 41. praćenih sednica, u 1. ili 1% njih, građani su izjavili da se sudija ponašao na zastrašujući ili nepoštujući način prema nekoj stranci, u 37. ili 91% njih, građani su izjavili da se sudija nije ponašao na zastrašujući ili nepoštujući način prema nekoj stranci, a u 3. ili 8% njih, građani su izjavili da ne znaju da li se sudija ponašao na zastrašujući ili nepoštujući način prema nekoj stranci,

Od 41. praćenih sednica, u 2. ili 5% njih, građani su izjavili da je sudija dao diskriminatorske komentare strankama, u 36. ili 88% njih, građani su izjavili da sudija nije davao diskriminatorske komentare strankama, a u 3. ili 7% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija dao diskriminatorske komentare strankama.

Komentari posmatrača o pitanju „da li je sudija davao diskriminatorske komentare u pogledu rase, boje kože, roda, jezika, veroispovesti, političkog, nacionalnog ili društvenog porekla, svojine, itd.“

Sudija je imao predrasude prema optuženom.

Od 41. praćenih sednica, u 39. ili 95% njih, građani su izjavili da je sudija uspeo da bude pažljiv tokom rasprave, a u 2. ili 5% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija uspeo da bude pažljiv tokom rasprave.

Od 41. praćenih sednica, u 26. ili 63% njih, građani su izjavili da je nastup branioca bio prikladan, u 4. ili 10% njih, građani su izjavili da je nastup branioca bio neprikladan, u 2. ili 5% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je nastup branioca bio prikladan, a u 9. ili 22% slučajeva, optuženi nisu imali uopšte branioca.

Osnovni sud u Gnjilanu										
		Da li možete jasno da identifikujete stranku u postupku: sudije, tužilstvo, odbranu?								
Da	41	37	34	25	33	32	38	32	1	2
Da, delimično				11						
Ne		4	4	4	8	6	1	5	37	36
Ne znam			3	1		3	2	4	3	3
Pogodno										26
Nepogodno										4
		Da li ste jasno razumeli optužbe protiv optuženih?								
		Da li je sud pitao okrivljenog(e) da li razume / razumeju optužbe?								
		Dalje sudija upoznao okrivljenog(e) o njegovim/njenim pravima?								
		Da li je optuženi imao branioca?								
		Da li ste razumeli i ulogu svedoka u postupcima?								
		Dalje sudija jasno obavio postupke / na način da ste ga vi razumeli?								
		Da li je predsednik sudskega veta tretirao na jednak način odbranu i tužiloca?								
		Da li je sudija imao zastrašujuće ili nepoštujuće ponašanje naspram neke strane?								
		Dalje sudija davao diskriminatorske komentare za neku stranu, što se tiče rase, boje kože, roda, jezika, verospovesti, političkog, nacionalnog ili društvenog porekla, svojine, itd.								
		Dalje sudija propustio da obrati pažnju tokom sednice (odgovaranjem na telefonski poziv, napuštanjem sudnice, spavanjem, itd.)?								
		Kako bi ste ocenili nastup branioca?								

Tabela 20 – Rezultati o poštovanju ljudskih prava i sloboda i pravičnog sudjenja u Osnovnom суду u Gnjilanu na sednicama praćenih od strane građana

6.3.4. Pravično suđenje u Osnovnom sudu u Peći

Nalazi pokazuju da od **21.** praćenih **sednica u Osnovnom sudu u Peći, u 21. ili 100% njih, građani su uspeli** da jasno **identifikuju stranke u postupku**, kao što su sudija, tužilac, branilac, itd.

Od 21. praćenih **sednica, u 11. ili 52%** njih, **građani su izjavili da su jasno razumeli optužbe protiv optuženih, u 2. ili 10%** njih, **građani su izjavili da nisu jasno razumeli optužbe protiv optuženih, a u 8. ili 38%** njih, **građani su izjavili da ne znaju da li su jasno razumeli optužbe protiv optuženih.**

Komentari posmatrača o pitanju „Da li ste jasno razumeli optužbe protiv optuženih?“

Tužilac nije pročitao optužnicu i nije se razumelo.

Od 21. praćenih **sednica, u 16. ili 76%** njih, **građani su izjavili da je sud pitao okrivljenog/-u da li razume optužbe, u 3. ili 14%** njih, **građani su izjavili da sud nije pitao okrivljenog/-u da li razume optužbe, a u 2. ili 10%** njih, **građani su izjavili da ne znaju da li je Sud pitao okrivljenog/-u da li razume optužbe.**

Od 21. praćenih **sednica, u 6. ili 29%** njih, **građani su izjavili da je sud upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima, u 11. ili 52%** njih, **građani su izjavili da je sud delimično upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima, a u 4. ili 9%** njih, **građani su izjavili da sud nije upoznao okrivljenog o njegovim pravima.**

Od 21. praćenih **sednica, u 21. ili 100%** njih, **građani su izjavili da su optuženi imali branioca.**

Od 21. praćenih **sednica, u 17. ili 80%** njih, **građani su izjavili da su razumeli ulogu svedoka u postupcima, a u 4. ili 20%** njih, **građani su izjavili da nisu razumeli ulogu svedoka u postupcima.**

Od 21. praćenih **sednica, u 15. ili 71%** njih **građani su izjavili da je sudija vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli, u 1. ili 5%** njih, **građani su izjavili da sudija nije vodio postupak na**

jasan način kako bi ga razumeli, a u 5. ili 24% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli.

Od 21. praćenih sednica, u 19. ili 90% njih, građani su izjavili da je predsednik sudskega veća tretirao na jednaki način odbranu i tužioca, a u 2. ili 10% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je predsednik sudskega veća tretirao ne jednaki način odbranu i tužioca.

Od 21. praćenih sednica, u 1. ili 4% njih, građani su izjavili da se sudija ponašao na zastrašujući ili nepoštjujući način prema nekoj stranci, u 18. ili 86% njih, građani su izjavili da se sudija nije ponašao na zastrašujući ili nepoštjujući način prema nekoj stranci, a u 2. ili 10% njih, građani su izjavili da ne znaju da li se sudija ponašao na zastrašujući ili nepoštjujući način prema nekoj stranci

Od 21. praćenih sednica, u 18. ili 86% njih, građani su izjavili da sudija nije davao diskriminatorske komentare strankama, a u 3. ili 14% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija dao diskriminatorske komentare strankama.

Od 21. praćenih sednica, u 1. ili 6% od njih, građani su izjavili da sudija nije uspeo da bude pažljiv tokom rasprave, u 17. ili 80% njih, građani su izjavili da je sudija uspeo da bude pažljiv tokom rasprave, a u 3. ili 14% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija uspeo da bude pažljiv tokom rasprave.

Komentari posmatrača o pitanju „Da li je sudija propustio da obrati pažnju tokom sednice (odgovaranjem na telefonski poziv, napuštanjem sudnice, spavanjem, itd.)?“

Sudija je tokom sednice spavao.

Od 21. praćenih sednica, u 13. ili 62% njih, građani su izjavili da je nastup branioca bio prikidan, a u 8. ili 38% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je nastup branioca bio prilkladan.

Komentari posmatrača o pitanju „Kako bi ste ocenili nastup branioca?“

Rasprava je odložena na neodređeno jer su advokati bili nepripremljeni.

Osnovni sud u Peći										
	Da li možete jasno da identifikujete stranke u postupku: sudije, tužilaštvo, odbranu?									
	Da li ste jasno razumeli optužbe protiv optuženih?									
	Dali je sud pitalo okrivljenog(e) da li razume/r razumeju optužbe?									
	Dali je sudija upoznao okrivljenog(e) o njegovim/njenim pravima?									
	Dali je optuženi imao branioča?									
	Dali ste razumeli ulogu svedoka u postupcima?									
	Dali je sudija jasno obavio postupke/ na način da ste ga vi razumeli?									
	Dali je predsednik sudskega veća tretirao na jednak način odbranu i tužiloca?									
	Dali je sudija lmao zastrašujuće ili nepoštjujuće ponašanje naspram neke strane?									
	Dali je sudija davao diskriminatorske komentare za neku stranu, što se tiče rase, bojkrože, roda, jezika, veroispovesti, političkog, nacionalnog ili društvenog porekla, svojine, itd.									
	Dali je sudija propustio da obrati pažnju tokom sednice (odgovaranjem na telefonski poziv napuštanjem sudnice, spavanjem, itd.)?									
	Kako bi ste ocenili nastup branionca?									
Da	21	11	16	6	21	17	15	19	1	1
Da, delimično				11						
Ne		2	3	4			1		18	18
Ne znam		8	2			4	5	2	2	3
Pogodno										13
Nepogodno										8

Tabela 21 – Rezultati o poštovanju ljudskih prava i sloboda i pravičnog suđenja u Osnovnom sudu u Peći na sednicama praćenih od strane građana

6.3.5. Pravično suđenje u Osnovnom sudu u Prizrenu

Nalazi pokazuju da od **41.** praćenih **sednica u Osnovnom sudu u Prizrenu**, u **40.** ili **98%** njih, **građani** su uspeli da jasno **identifikuju stranke u postupku**, kao što su sudija, tužilac, branilac, itd., a u **1.** ili **2%** od njih, **građani nisu uspeli** da jasno **identifikuju stranke u postupku**.

Od 41. praćenih **sednica**, u **38.** ili **93%** njih, **građani** su izjavili da su jasno **razumeli optužbe** protiv optuženih, a u **3.** ili **7%** njih, **građani** su izjavili da **nisu jasno razumeli optužbe** protiv optuženih.

Komentari posmatrača o pitanju „Da li ste jasno razumeli optužbe protiv optuženih?“

Bilo je nemoguće da se razume i čuje zbog velikog prisustva javnosti i buke.

Od 41. praćenih **sednica**, u **31.** ili **76%** njih, **građani** su izjavili da **je sud pitao okrivljenog/-u da li razume optužbe**, u **9.** ili **22%** njih, **građani** su izjavili da **sud nije pitao okrivljenog/-u da li razume optužbe**, a u **1.** ili **2%** od njih, **građani** su izjavili da **ne znaju da li je Sud pitao okrivljenog/-u da li razume optužbe**.

Od 41. praćenih **sednica**, u **27.** ili **66%** njih **građani** su izjavili da **je sud upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima**, u **3.** ili **7%** njih, **građani** su izjavili da **je sud delimično upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima**, a u **11.** ili **27%** njih, **građani** su izjavili da **sud nije upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima**.

Od 41. praćenih **sednica**, u **36.** ili **88%** njih, **građani** su izjavili da **su optuženi imali branioca**, a u **5.** ili **12%** njih, **građani** su izjavili da **optuženi nisu imali branioca**.

Od 41. praćenih **sednica**, u **34.** ili **83%** njih, **građani** su izjavili da **su razumeli ulogu svedoka u postupcima**, u **6.** ili **15%** njih, **građani** su izjavili da **nisu razumeli ulogu svedoka u postupcima**, a u **1.** ili **2%** njih, **građani** su izjavili da **ne znaju da li su razumeli ulogu svedoka u postupcima**.

Od 41. praćenih sednica, u 36. ili 88% njih, građani su izjavili da je sudija vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli, a u 5. ili 12% njih, građani su izjavili da sudija nije vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli.

Od 41. praćenih sednica, u 39. ili 95% njih, građani su izjavili da je predsednik sudske veće tretirao na jednaki način odbranu i tužioca, u 1. ili 2.5% od njih, građani su izjavili da predsednik sudske veće nije tretirao na jednaki način branioca i tužioca, a u 1. ili 2.5% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je predsednik sudske veće tretirao ne jednaki način odbranu i tužioca.

Od 41. praćenih sednica, u 41. ili 100% njih, građani su izjavili da sudija se nije ponašao na zastrašujući i nepoštujući način prema nekoj strani.

Od 41. praćenih sednica, u 41. ili 100% njih, građani su izjavili da sudija nije davao diskriminatorske komentare strankama.

Od 41. praćenih sednica, u 4. ili 10% njih, građani su izjavili da sudija nije uspeo da bude pažljiv tokom rasprave, u 36. ili 88% njih, građani su izjavili da je sudija uspeo da bude pažljiv tokom rasprave, a u 1. ili 2% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija uspeo da bude pažljiv tokom rasprave.

Komentari posmatrača o pitanju „Da li je sudija propustio da obrati pažnju tokom sednice (odgovaranjem na telefonski poziv, napuštanjem sudnice, spavanjem, itd.)?“

Sudija je tokom sednice spavao.

Sudija je bio nervozan.

Sudija se javljaо na telefon tokom rasprave.

Od 41. praćenih sednica, u 26. ili 63% njih, građani su izjavili da je nastup branioca bio prikladan, u 8. ili 20% njih, građani su izjavili da je nastup branioca bio neprikladan, u 4. ili 10% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je nastup branioca bio prikladan, a u 3. ili 7% njih, građani su izjavili da optuženi nisu imali branioca.

		Osnovni sud u Prizrenu									
		Da li možete jasno da identifikujete stranke u postupku: sudije, tužilaštvo, odbranu?									
		Da li ste jasno razumeli optužbe protiv optuženih?									
		Da li je sudija upoznao okrivljenog(e) da li razume/ razumeju optužbe?									
		Da li je sudija upoznao okrivljenog(ne) o njegovim/njenim pravima?									
		Da li je optuženi imao branjoca?									
		Da li ste razumeli ulogu svedoka u postupcima?									
		Da li je sudija jasno obavio postupke/ na način da ste ga vi razumeli?									
		Da li je predsednik sudskega veća tretirao na jednak način Odbranu i tužioca?									
		Da li je sudija imao zastrašujuće ili nepoštujuće ponašanje naspram neke strane?									
		Da li je sudija davao diskriminatorske komentare za neku stranu, što se tiče rase, boje kože, roda, jezika, verospovesti, političkog, nacionalnog ili društvenog porekla, svojine, itd.									
		Da li je sudija propustio da obrati pažnju tokom sednice (odgovaranjem na telefonski poziv, napuštanjem sudnice, spavanjem, itd.)?									
		Kako bi ste ocenili nastup branjoca?									
Da	40	38	31	27	36	34	36	39			
Da, delimično				3							
Ne	1	3	9	11	5	6	5	1	41	41	36
Ne znam			1			1		1			1
Pogodno											26
Nepogodno											8

Tabela 22 – Rezultati o poštovanju ljudskih prava i sloboda i pravičnog suđenja u Osnovnom sudu u Prizrenu na sednicama praćenih od strane građana

6.3.6. Pravično suđenje u Osnovnom sudu u Prištini – Ogranak u Glogovcu

Nalazi pokazuju da od **40.** praćenih **sednica u Osnovnom sudu u Prištini – Ogranak u Glogovcu**, u **40.** ili **100%** njih, **građani su uspeli da jasno identifikuju stranke u postupku**, kao što su sudija, tužilac, branilac, itd.

Od 40. praćenih **sednica**, u **34.** ili **85%** njih, **građani su izjavili da su jasno razumeli optužbe** protiv optuženih, a u **6.** ili **15%** njih, **građani su izjavili da ne znaju da li su jasno razumeli optužbe** protiv optuženih.

Od 40. praćenih **sednica**, u **39.** ili **97.5%** njih, **građani su izjavili da je sud pitao okrivljenog/-u da li razume optužbe**, a u **1.** ili **2.5%** od njih, **građani su izjavili da ne znaju da li je sud pitao okrivljenog/-u da li razume optužbe**.

Od 40. praćenih **sednica**, u **32.** ili **80%** njih, **građani su izjavili da je sud upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima**, u **4.** ili **10%** njih, **građani su izjavili da je Sud delimično upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima**, a u **4.** ili **10%** njih, **građani su izjavili da ne znaju da li je sud upoznao okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima**.

Od 40. praćenih **sednica**, u **8.** ili **20%** njih, **građani su izjavili da su optuženi imali branioca**, a u **32.** ili **80%** njih **građani su izjavili da optuženi nisu imali branioca**.

Od 40. praćenih **sednica**, u **1.** ili **2.5%** njih, **građani su izjavili da su razumeli ulogu svedoka u postupcima**, u **19.** ili **47.5%** njih, **građani su izjavili da nisu razumeli ulogu svedoka u postupcima**, a u **20.** ili **50%** njih, **građani su izjavili da ne znaju da li su razumeli ulogu svedoka u postupcima**.

Od 40. praćenih **sednica**, u **31.** ili **77.5%** njih, **građani su izjavili da je sudija vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli**, a u **9.** ili **22.5%** njih, **građani su izjavili da ne znaju da li je sudija vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli**.

Od 40. praćenih sednica, u 27. ili 67.5% njih, građani su izjavili da je predsednik sudskog veća tretirao na jednaki način odbranu i tužioca, a u 13. ili 32.5% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je predsednik sudskog veća tretirao ne jednaki način odbranu i tužioca.

Od 40. praćenih sednica, u 39 ili 97.5% njih, građani su izjavili da se sudija nije ponašao na zastrašujući ili nepoštjujući način prema nekoj strani, a u 1. ili 2.5% njih, građani su izjavili da ne znaju da li se sudija ponašao na zastrašujući ili nepoštjujući način prema nekoj stranci.

Od 40. praćenih sednica, u 40. ili 100% njih, građani su izjavili da sudija nije davao diskriminatorske komentare strankama.

Od 40. praćenih sednica, u 2. ili 5% njih, građani su izjavili da sudija nije uspeo da bude pažljiv tokom rasprave, u 37. ili 92.5% njih, građani su izjavili da je sudija uspeo da bude pažljiv tokom rasprave, a u 1. ili 2.5% od njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija uspeo da bude pažljiv tokom rasprave.

Od 40. praćenih sednica, u 4. ili 10% njih, građani su izjavili da je nastup branioca bio prikladan, u 17. ili 42.5% njih, građani su izjavili da je nastup branioca bio neprikladan, u 4. ili 10% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je nastup branioca bio prikladan, a u 15. ili 37.5% njih, građani su izjavili da optuženi nisu imali branioca.

Osnovni sud u Prištini - Ogranak u Glogovcu										
Da	40	34	39	32	3	1	31	27		
Da, delimično				4						
Ne				32	19			39	40	37
Ne znam	6	1	4		20	9	13	1		15
Pogodno										4
Nepogodno										17
Nesprovodljivo										

Da li možete jasno da identifikujete stranke u postupku: sudije, tužilašto, odbranu?

Da li ste jasno razumeli optužbe protiv optuženih?

Da li je sud pitaо okrivljenog(e) da li razume/ razumeju optužbe?

Da li je sudija upoznao okrivljenog(ne) o njegovim/njenim pravima?

Da li je optuženi imao branjoca?

Da li ste razumeli ulogu svedoka u postupcima?

Da li je sudija jasno obavio postupke/ na način da steg vi razumeli?

Da li je predsednik sudskega veća tretirao na jednak način odbranu i tužioca?

Da li je sudija imao zastrašujuće ili nepoštujće ponašanje naspram neke strane?

Da li je sudija davao diskriminatorske komentare za neku stranu, što se tiče rase, boje kože, roda, jezika, veroispovesti, političkog, nacionalnog ili društvenog porekla, svojine, itd.

Da li je sudija propustio da obrati pažnju tokom sednice (odgovaranjem na telefonski poziv, napuštanjem sudnice, spavanjem, itd.)?

Kako bi ste ocenili nastup branjoca?

Tabela 23 – Rezultati o poštovanju ljudskih prava i sloboda i pravičnog suđenja u Osnovnom суду u Prištini – Ogranak u Glogovcu na sednicama praćenih od strane građana

6.3.7. Pravično suđenje u Osnovnom sudu u Mitrovici - Ogranak u Vučitrnu

Nalazi pokazuju da od **21.** praćenih **sednica u Osnovnom sudu u Mitrovici – Ogranak u Vučitrnu**, u **21.** ili **100%** njih, **građani** su uspeli da jasno **identikuju stranke u postupku**, kao što su sudija, tužilac, branilac, itd.

Od 21. praćenih **sednica, u 21. ili 100%** njih, **građani** su izjavili da su jasno **razumeli optužbe** protiv optuženih. **Od 21.** praćenih **sednica, u 21. ili 100%** njih, **građani** su izjavili da je **sud pitao** okrivljenog/-u da li razume optužbe.

Od 21. praćenih **sednica, u 21. ili 100%** njih, **građani** su izjavili da je **sud upoznao** okrivljenog/-u o njegovim/-nim pravima. **Od 21.** praćenih **sednica, u 9. ili 43%** njih, **građani** su izjavili da su optuženi imali branioca, a u **11 ili 57%** njih, **građani** su izjavili da optuženi nisu imali branioca.

Od 21. praćenih **sednica, u 21. ili 100%** njih, **građani** su izjavili da su razumeli ulogu svedoka u postupcima.

Od 21. praćenih **sednica, u 21. ili 100%** njih, **građani** su izjavili da je sudija vodio postupak na jasan način.

Od 21. praćenih **sednica, u 21. ili 100%** njih, **građani** su izjavili da je predsednik sudskega veća tretirao na jednaki način odbranu i tužioca.

Od 21. praćenih **sednica, u 21. ili 100%** njih, **građani** su izjavili da se sudija nije ponašao na zastrašujući ili nepoštujući način prema nekoj strani.

Od 21. praćenih **sednica, u 21. ili 100%** njih, **građani** su izjavili da sudija nije davao diskriminatorske komentare strankama.

Od 21. praćenih **sednica, u 21. ili 100%** njih, **građani** su izjavili da sudija nije bio nepažljiv tokom sednice.

Od 21. praćenih **sednica, u 21. ili 100%** njih, **građani** su izjavili da je nastup branioca bio prikidan.

Osnovni sud u Mitrovici - Ogranak u Vučitrnu								
Da	21	21	21	21	9	21	21	21
Da, delimično								
Ne				12			21	21
Ne znam								
Pogodno								21
Nepogodno								
Nesprovodljivo								

Da li možete jasno da identifikujete stranke u postupku: sudije, tužilaštvo, odbranu?

Da li ste jasno razumeli optužbe protiv optuženih?

Dali je sud pitalo okrivljenog(ne) da li razume / razumeju optužbe?

Da li je sudija upoznao okrivljenog(ne) o njegovim/njenim pravima?

Da li je optuženi imao branjoca?

Da li ste razumeli ulogu svedoka u postupcima?

Dali je sudija jasno obavio postupke/ na način da ste ga vi razumeli?

Da li je predsednik Sudskog veća tretirao na jednak način odbranu i tužioca?

Da li je sudija imao zastrašujuće ili nepoštujuće ponašanje naspram neke strane?

Da li je sudija davao diskriminatorske komentare za neku stranu, što se tiče rase, boje kože, roda, jezika, veroispovesti, političkog, nacionalnog ili društvenog porekla, svojine, itd.

Da li je sudija propustio da obrati pažnju tokom sednice (odgovaranjem na telefonski poziv, napuštanjem sudnice, spavanjem, itd.)?

Kako bi ste ocenili nastup branjoca?

Tabela 24 – Rezultati o poštovanju ljudskih prava i sloboda i pravičnog suđenja u Osnovnom суду u Mitrovici – Ogranak u Vučitrnu na sednicama praćenih od strane građana

7. KLJUČNI NALAZI

KIP u nastavku predstavlja ključne nalaze praćenja sudske rasprave, u krivično pravnoj oblasti, podeljene u dva dela: transparentnost u pravosudnom sistemu i poštovanje standarda ljudskih prava i sloboda i pravičnog suđenja. Takođe su navedeni ključni nalazi o utiscima posmatrača, datih u izjavama za KIP.

Transparentnost u pravosudnom sistemu

- Nalazi posmatranja pokazuju da su sudovi u krivično-pravnoj oblasti, skoro u celosti transparentni. Od **360. praćenih sednica**, rezultira da su **347. ili 97%** njih, **bile otvorene za javnost**, **7. ili 2%** sednica **nisu bile otvorene za javnost**, a **5. ili 1%** posmatranih sednica, **građani** su izjavili da li su **bile otvorene za javnost**.
- Od **360. praćenih sednica**, rezultira da su **311. ili 86%** njih održane u sudnicama, a **49. ili 14%** njih su održane u kancelarijama sudija.
- Od **360. praćenih sednica**, rezultira da su **građani** u **358. ili 99.5%** njih, **imali lak pristup sudu**, a u **2. ili 0.5%** sednica nisu imali lak pristup sudu.
- Od **360. praćenih sednica**, rezultira da su u **300. ili 84%** njih, **sudije imale dobar stav prema posmatračima i javnosti**, u **54. ili 15.5%** njih, **sudije su imale prijateljski stav prema posmatračima i javnosti**, a u **3. ili 0.5%** njih, **sudije su imale loš stav prema posmatračima i javnosti**.

Poštovanje ljudskih prava i sloboda i pravično suđenje

- Nalazi praćenja pokazuju da od **360. praćenih sednica**, u **357. ili 99.8%** njih, **građani** su uspeli da jasno **identifikuju stranke u postupku**, kao što su sudija, tužilac, branilac, itd., u **1. ili 0.1%** od njih, **građani** nisu uspeli da jasno **identifikuju stranke u postupku**, a u **2. ili 0.2%** njih, **građani** su izjavili da ne znaju da li su uspeli da jasno **identifikuju stranke u postupku u postupku**.
- **Od 360. praćenih sednica, u 297. ili 82% njih građani** su izjavili **da su jasno razumeli optužbe protiv optuženih**, u **47. ili 13%**

njih, **građani** su izjavili **da nisu jasno razumeli optužbe** protiv optuženih, a u **16.** ili **5%** njih, **građani** su izjavili da **ne znaju da li su jasno razumeli optužbe** protiv optuženih.

- Od 360. praćenih sednica, u 311. ili 87% njih, **građani** su izjavili da je sud pitao okriviljenog/-u da li razume optužbe, u 30. ili 8% njih, **građani** su izjavili da sud nije pitao okriviljenog/-u da li razume optužbe, a u 19. ili 5% njih, **građani** su izjavili da ne znaju da li je Sud pitao okriviljenog/-u da li razume optužbe.
- Od 360. praćenih sednica, u 254. ili 71% njih, **građani** su izjavili da je sud upoznao okriviljenog/-u o njegovim/-nim pravima, u 48. ili 13% njih, **građani** su izjavili da je sud delimično upoznao okriviljenog/-u o njegovim/-nim pravima, u 32. ili 8% njih, **građani** su izjavili da sud nije upoznao okriviljenog/-u o njegovim/-nim pravima, a u 32. ili 8% njih, **građani** su izjavili da ne znaju da li je sud upoznao okriviljenog/-u o njegovim/-nim pravima.
- Od 360. praćenih sednica, u 265. ili 74% njih, **građani** su izjavili da su optuženi imali branioca, a u 9.5. ili 26% njih, **građani** su izjavili da optuženi nisu imali branioca.
- Od 360. praćenih sednica, u 244. ili 68% njih, **građani** su izjavili da su razumeli ulogu svedoka u postupcima, u 40. ili 11% njih, **građani** su izjavili da nisu razumeli ulogu svedoka u postupcima, a u 76. ili 21% njih, **građani** su izjavili da ne znaju da li su razumeli ulogu svedoka u postupcima.
- Od 360. praćenih sednica, u 330. ili 92% njih, **građani** su izjavili da je sudijski vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli, u 9. ili 2% njih, **građani** su izjavili da sudijski nije vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli, a u 21. ili 6% njih, **građani** su izjavili da ne znaju da li je sudijski vodio postupak na jasan način kako bi ga razumeli.
- Od 360. praćenih sednica, u 309. ili 86% njih, **građani** su izjavili da je predsednik sudske veće tretirao na jednaki način odbranu i tužioca, u 11. ili 3% njih, **građani** su izjavili da predsednik sudske veće nije tretirao ne jednaki način odbranu i tužioca, a u 40. ili 11% njih, **građani** su izjavili da ne znaju da li je predsednik sudske veće tretirao ne jednaki način odbranu i tužioca.

- Od 360. praćenih sednica, u 7. ili 2% njih, građani su izjavili da se sudija ponašao na zastrašujući ili nepoštjujući način prema nekoj stranci, u 346. ili 96% njih, građani su izjavili da se sudija nije ponašao na zastrašujući ili nepoštjujući način prema nekoj stranci, a u 7. ili 2% njih, građani su izjavili da ne znaju da li se sudija ponašao na zastrašujući ili nepoštjujući način prema nekoj stranci.
- Od 360. praćenih sednica, u 177. ili 49% njih, građani su izjavili da je sudija dao diskriminatorske komentare strankama, u 176. ili 49% njih, da sudija nije dao diskriminatorske komentare strankama, a u 7. ili 1% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija dao diskriminatorske komentare strankama.
- Od 360. praćenih sednica, u 7. ili 1% njih, građani su izjavili da sudija nije uspeo da bude pažljiv tokom rasprave, u 345. ili 97% njih, građani su izjavili da je sudija uspeo da bude pažljiv tokom rasprave, a u 8. ili 2% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je sudija uspeo da bude pažljiv tokom rasprave.
- Od 360. praćenih sednica, u 234. ili 65% njih, građani su izjavili da je nastup branioca bio prikladan, u 49. ili 14% njih, građani su izjavili da je nastup branioca bio neprikladan, u 8. ili 3% njih, građani su izjavili da ne znaju da li je nastup branioca bio prikladan, a u 32. ili 8% slučajeva, optuženi nisu imali uopšte branioca.
- Iskustvo sa praćenja sudske rasprave, kako se može videti iz odgovora građana koji su pratili, u celosti je bilo veoma dobro. Od 18. angažovanih građana u praćenju, 13. ili 72% njih, izjavili su da je iskustvo u praćenju sudske rasprave bilo veoma dobro, a 5. ili 28% njih, izjavili su da je iskustvo u praćenju sudske rasprave bilo dobro.
- KIP i EULEKS, pre početka procesa praćenja, održali su obuke sa ovim sekularnim građanima, na način kako bi naučili osnove funkcionisanja sistema krivične pravde i aspekte posmatranja sudske rasprave. Iz odgovora ovih 18. angažovanih građana u praćenju, o tome koliko su imali znanja o pravosudnom sistemu na Kosovu, pre nego što su održali obuku i pre praćenja, rezultira da 13. ili 72% njih, su izjavili da su imali malo znanja o pravosudnom sistemu na Kosovu, 2. ili 11% njih su izjavili da nimalo nisu imali znanja o pravosudnom sistemu

na Kosovu, a 3. ili 17% njih, izjavili su da su imali puno znanja o pravosudnom sistemu na Kosovu.

- Opšti utisci ovih građana pre procesa praćenja pravosudnog sistema na Kosovu, generalno su bili dobri. Od **18. građana**, rezultira da **12. ili 67%** njih, su izjavili da pre nego što su lično pratili, **imali su dobar utisak o pravosudnom sistemu na Kosovu**, **5. ili 28%** njih, izjavili su da su **imali loš utisak o pravosudnom sistemu na Kosovu** pre nego što su lično pratili, a **1. ili 5%** od njih, je izjavio da je imao vrlo dobar utisak **o pravosudnom sistemu na Kosovu**, pre nego što je lično pratio sudske rasprave.
- Nakon obuke i direktnog praćenja sudske rasprave u krivično-pravnoj oblasti, većina angažovanih građana u praćenju su promenili svoje utiske **o pravosudnom sistemu**, malo za bolje, a većina njih za mnogo bolje i malo njih za lošije. Iz odgovora ovih **18. angažovanih građana u praćenju**, rezultira da **11. ili 61%** njih, su izjavili da su promenili u malo bolji utisak **o pravosudnom sistemu na Kosovu**, **3. ili 17%** njih, su izjavili da su **promenili u mnogo bolji utisak o pravosudnom sistemu na Kosovu**, a **4. ili 22%** njih, su izjavili da su promenili u malo lošiji utisak **o pravosudnom sistemu na Kosovu**.
- Nakon direktnog praćenja sudske rasprave u krivično-pravnoj oblasti, pola angažovanih građana u praćenju izjavili su da je pravosudni sistem veoma transparentan, a druga polovina su podelili mišljenje da je pravosudni sistem malo transparentan. Iz odgovora ovih **18. angažovanih građana u praćenju**, o tome koliko je imalo transparentnosti u sudnici, rezultira da **9. ili 50%** njih, izjavili su **da je imalo mnogo transparentnosti u sudnici**, **8. ili 45%** njih, izjavili su **da je imalo malo transparentnosti u sudnici**, a **1. ili 5%** od njih, izjavio je **da nije imalo transparentnosti u sudnici**.

Utisci posmatrača o transparentnosti i pravičnom suđenju u sudovima

- Sekularni građani, direktno angažovani u praćenju, iz svojeg iskustva ocenjuju da su u većini slučajeva ispoštovana ljudska prava i slobode u pravosudnom sistemu. Iz odgovora ovih **18. angažovanih**

građana u praćenju, rezultira da **15. ili 83%** njih, izjavili su **da su ispoštovana ljudska prava i slobode** od pravosudnog sistema **na Kosovu**, a **3. ili 17%** njih, izjavili su **da su ponekad ispoštovana ljudska prava i slobode** od pravosudnog sistema **na Kosovu**.

- U uбеђenju građana, veliku važnost ima percepcija koliko je održano suđenje pravično. Uopšteno, angažovani građani u praćenju ocenjuju da su presude pravedne. Iz odgovora ovih **18. angažovanih građana u praćenju**, rezultira da **12. ili 67%** njih, izjavili su **da su presude pravedne**, **1. ili 5%** od njih, izjavio je **da presude nisu pravedne**, a **5. ili 28%** njih, izjavili su **da su presude ponekad pravedne**.
- Važan aspekt za koji je pokazano interesovanje da imamo utisak angažovanih građana u praćenju je tretiranje sudske rasprave u slučajevima među-etničkih zločina. Slučajeva takve prirode ima malo u pravosudnom sistemu na Kosovu, zbog toga većina posmatrača nisu uspeli da prate takve slučajeve. Ipak, iz odgovora ovih **18. angažovanih građana u praćenju**, rezultira da **6. ili 33%** njih, su izjavili da su suđenja među-etničkih slučajeva pravedno presuđena, **1. ili 5%** od njih, izjavio je da nije imalo pravedne presude u tim slučajevima, a **11 ili 62%** njih, su izjavili da nisu pratili slučajeve takve prirode.
- Iz direktnog iskustva građana sa praćenja proizilazi da polovina rođeno-osećljivih slučajeva suđenja, gde je uključen rodni osnov, suđena je pravedno. Iz odgovora ovih **18. angažovanih građana u praćenju**, rezultira da **9. ili 50%** njih, izjavili su da je **suđenje slučaja rodno zasnovanih zločina suđeno pravedno**, **1. ili 5%** njih, izjavili su da je **suđenje slučaja rodno zasnovanih zločina suđeno pravedno**, a **8. ili 45%** njih, su izjavili da **nisu pratili slučajeve takve prirode**.
- Održane obuke od KIP-a i EULEKS-a za sekularne građane u oblasti pravosuđa, prema rečju građana, bile su mnogo korisne da se upoznaju sa pravosudnim sistemom i procesom praćenja sudske rasprave u pravno-krivičnoj oblasti. Iz odgovora ovih **18. angažovanih građana u praćenju**, rezultira da **15. ili 83%** njih, izjavili su da su obuke **bile mnogo korisne za praćenje sudske rasprave** i **3. ili 17%** njih, izjavili su da su obuke **bile malo korisne za praćenje sudske rasprave**.

8. PREPORUKE

Na osnovu nalaza sa praćenja od strane građana u krivično-pravnoj oblasti u pravosudnom sistemu, KIP donosi sledeće preporuke o pravosudnom sistemu:

- Sudije se trebaju osigurati da se održavanje rasprava u principu treba održati u sudnicama, kako bi bio omogućen zadovoljavajući pristup stranaka i javnosti.
- Na početku svake sudske rasprave, stranke i javnost u sudnici trebaju biti upoznati o krivičnom predmetu koji će se obrađivati na sednici, kako bi javnost razumela slučaj.
- Sudije se trebaju postarat o poštovanju svih obaveza prema okrivljenima, kako bi jasno razumeli optužbe za koje se terete.
- Sudije trebaju da optužene detaljno upoznaju o njihovim pravima u krivičnom postupku;
- Sudske rasprave protiv optuženih se ne trebaju održavati bez branioca.
- Sudije trebaju da se postaraju o toku krivičnog postupka na sudskom razmatranju, ne delujući i takože vodeći računa da se ne ostavi utisak pristrasnosti u sudskom postupku.
- Svojim ponašanjem u krivičnom postupku, sudiye se trebaju postarati da ni na koji način ne ostave utisak da tretiraju stranke bez poštovanja.
- Nastup branioca u sudskim rasprava se treba poboljšati u pravcu odbrane interesa okrivljenih, za ostvarivanje njihovih prava.

Instituti i Kosovës për Drejtësi
Kosovo Law Institute
Kosovski Institut Pravde

12/2020

Justice in the Eyes of Citizens

Report on Monitoring of Court Hearings
by Citizens

Author: Kosovo Law Institute

No part of this material may be printed, copied, duplicated in electronic or printed form, or in any other form of duplication, without the consent of the Kosovo Law Institute.

The content of this publication is the sole responsibility of the Kosovo Law Institute - KLI and it does not reflect the views of the donor - the European Union Rule of Law Mission in Kosovo (EULEX).

ABOUT KLI

KLI – Kosovo Law Institute is a non-governmental and non-profit organization of public policy, a factory of specialized ideas in the justice sector.

KLI
Rrustem Statovci Str.
Pristina
E: info@kli-ks.org
Webpage: www.kli-ks.org

Supported by:

May 2020
Pristina, Kosovo

FOREWORD

In October 2019, the European Union Rule of Law Mission in Kosovo (EULEX), together with the Kosovo Law Institute (KLI), launched a unique and innovative justice monitoring project titled ***“Building trust in the judicial system and enhancing realization of human rights through lay trial monitoring”***.

The novelty of the project is its focus on stimulating the participation of people from Kosovo with no or limited legal expertise in monitoring court proceedings Kosovo-wide and in assessing the right to a fair trial. Since the inception of the project, 18 lay monitors have been involved in trial monitoring. The KLI monitors were selected based on a diverse set of criteria, including gender, ethnicity, age, education and profession. They were trained by KLI experts and monitored 360 criminal court hearings over the course of six months.

This Report highlights the importance of citizens' participation in the criminal justice system. Giving ordinary people in Kosovo the opportunity to evaluate how their criminal justice system works, how the main actors interact, and how competent institutions deliver justice stands at the very core of this initiative. By empowering ordinary people to assess adherence to applicable human rights standards, the project also aimed at strengthening accountability and building trust in the justice system of Kosovo.

I would like to thank the Kosovo Law Institute and the lay monitors for their cooperation and engagement. Thanks to their work, the assessment report ***“Justice in the Eyes of Citizens”*** provides a unique insight in Kosovo's legal system from the perspective of ordinary citizens. In addition, I want to commend EULEX Thematic Lead Monitor on Hate Crimes, Luis Carnasa Berga, and Justice Monitor, Ioannis Psimopoulos, for designing and implementing this initiative. I am particularly pleased with this original and productive project, as it saw EULEX cooperating with civil society to foster a bottom-up approach to provide more transparency and accountability in the Kosovo justice system.

Lars-Gunnar Wigemark
*Head of the European Union Rule
of Law Mission in Kosovo*

CONTENTS

1.Executive summary	143
2.Introduction.....	147
3.Methodology	148
4.Monitoring structure: citizens in the field of justice.....	149
5.Impressions of monitoring the justice system	151
6.Monitoring findings by lay citizens	156
6.1.Criminal offenses in which the accused in the monitored cases are involved	157
6.2.Transparency of the justice system	162
6.2.1.Transparency in Basic Court Pristina.....	163
6.2.2.Transparency in Basic Court Mitrovica	165
6.2.3.Transparency in Basic Court Gjilan/Gnjilane	166
6.2.4.Transparency in Basic Court Pejë/Peć.....	167
6.2.5.Transparency in Basic Court Prizren.....	168
6.2.6.Transparency in Basic Court Pristina – Branch in Gllogovc/Glogovac.....	169
6.2.7.Transparency in Basic Court Mitrovica – Branch in Vushtrri/Vučitrn.....	170
6.3.Respect for human rights and fair trial.....	171
6.3.1.Fair trial in Basic Court Pristina	175
6.3.2.Fair trial in Basic Court Mitrovica.....	178
6.3.3.Fair trial in Basic Court Gjilan/Gnjilane	181
6.3.4.Fair trial in Basic Court Pejë/Peć	185
6.3.5.Fair trial in Basic Court Prizren	189
6.3.6.Fair trial in Basic Court Pristina – Branch in Gllogovc/Glogovac.....	193
6.3.7.Fair trial in Basic Court Mitrovica – Branch in Vushtrri/Vučitrn.....	196
7.Key findings	198
8.Recommendations	204

1. EXECUTIVE SUMMARY

Continuing the long experience of the Kosovo Law Institute (KLI) in monitoring and systematic research of the justice system, along with the European Union Rule of Law Mission in Kosovo (EULEX Kosovo), we have implemented the project on monitoring the justice system directly by citizens who are non-experts (lay) in the field of justice and originate from a diverse background of gender, age, ethnicity, profession, and Kosovo regions.

For the first time, the monitoring of the criminal justice system in Kosovo by lay citizens has brought a direct perspective on how they see the transparency and performance of the justice system in respecting human rights and fair trial standards. Monitoring findings show that 18 monitors monitored a total of 360 court hearings in five Basic Courts (*Pristina, Prizren, Pejë/Peć, Gjilan/Gnjilane and Mitrovica*) and two Branches of the Basic Courts (*Glllogovc/Glogovac, Vushtrri/Vučitrn*).

The idea of this project is to give Kosovo's people a voice, the opportunity to see and evaluate how their criminal justice system works, how it is organized, how their main actors interact and how in the end competent institutions deliver justice. The implementation of this project is a practical implementation of a very original idea, because people who do not have legal training or legal experience had the opportunity to see and perceive for the first time how Kosovo justice institutions function.

In these 360 hearings of criminal trials monitored, 878 people were involved, who have been charged with a total of 400 different criminal offenses. The most noticeable criminal offense in the monitored hearings was the crime of corruption "Abusing official position or authority", in 64 cases. It was followed by the criminal offense "Attempted murder" in 24 cases, then the offense "Purchase, possession or distribution of narcotics" in 22 cases, the criminal offense "Light bodily injury" in 19 cases, then the criminal offense "Theft" and "Aggravated murder", and "Theft of electricity" with 18 cases, etc.

One of the most important principles in the administration of justice is the principle of transparency. By opening the court proceedings to the public, the necessary publicity is achieved so as to convince the parties to the proceedings and the general public about justice that is delivered in court. For this reason, one of the issues addressed through the survey prepared for this monitoring experiment by the citizens, the transparency of the justice system and the access of citizens to the court hearings were of particular importance.

The monitoring findings show that the courts in the criminal field are almost entirely transparent. Out of **360 monitored hearings**, it results that **347 or 97% were open to the public**: 311 or 86% of the hearings were held in courtrooms, whereas **49 or 14%** of them were held in the offices of judges. In **358 or 99.5%** of these hearings the citizens **had easy access to the court**, whereas in **300 or 84%** monitored hearings, **judges had a good approach to the monitors and the public**. In **54 or 15.5%** of the cases **judges had a friendly approach**, whereas in **3 or 0.5%** of them, the **judges did not have a good approach to the monitors and the public**.

Respect for fundamental rights and freedoms in a criminal procedure is a prerequisite for a fair, impartial, and professional trial, based on the most advanced standards of criminal justice. In this regard, citizens' perception of how criminal proceedings are conducted is vital towards building citizens' trust in the judicial system.

The monitoring findings in this regard show that **out of 360 monitored hearings**, in **357 or 99.8%** of them **the citizens** managed to clearly **identify the parties to the proceedings** such as the judge, prosecutor, defense counsel etc.

Out of 360 monitored hearings, in 297 or 82% of them, citizens declared that they have understood clearly **the charges** against the accused, **in 47 or 13% of them, citizens** declared that they **have not** understood clearly **the charges** against the accused; while **in 16 or 5% of them, citizens** declared that **they did not know whether they have clearly understood the charges** against the accused.

Out of 360 monitored hearings, in 311 or 87% of them, citizens declared that **the court asked the defendant if he/she understands**

the charges, in 30 or 8% of them citizens declared that the court did not ask the defendant if he/she understands the charges, whereas in 19 or 5% of them citizens declared that they do not know whether the court asked the defendant if he/she understands the charges.

Out of 360 monitored hearings, in 254 or 71% of them, the citizens declared that the court instructed the defendant on his/her rights, in 48 or 13% of them, the citizens declared that the court has partially instructed the defendant on his/her rights, in 32 or 8% of them, the citizens declared that the court did not instruct the defendant on his/her rights, whereas in 32 or 8% of them, the citizens declared that they do not know whether the court has instructed the defendant on the rights.

Out of 360 monitored hearings, in 265 or 74% of them, the citizens declared that the defendants had a defense counsel while in 95 or 26% of them, the citizens declared that the defendants had no defense counsel.

Out of 360 monitored hearings, in 244 or 68% of them, the citizens declared that they have understood the role of the witness in the proceedings, in 40 or 11% of them, the citizens declared that they did not understand the role of the witness in the proceedings, while in 76 or 21% of them, the citizens declared that they do not know whether they have understood the role of the witness in the proceedings.

Out of 360 monitored hearings, in 330 or 92% of them, the citizens declared that the judge has conducted the proceedings clearly to be understood, in 9 or 2% of them, the citizens declared that the judge did not conduct the proceedings clearly to be understood, whereas in 21 or 6% of them, the citizens declared that they do not know whether the judge has conducted the proceedings clearly in order to be understood.

Out of 360 monitored hearings, in 309 or 86% of them, the citizens declared that the presiding judge treated the defense and the prosecutor equally, in 11 or 3% of them, the citizens declared that the presiding judge did not treat the defense and the prosecutor equally, whereas 40 or 11% of them, the citizens declared that they

do not know whether the presiding judge treated the defense and the prosecutor equally.

Out of 360 monitored hearings, in 7 or 2% of them, the citizens declared that the judge has not behaved in an intimidating or disrespectful manner towards a party, in 346 or 96% of them, the citizens declared that the judge has behaved in an intimidating or disrespectful manner towards a party, whereas in 7 or 2% of them, the citizens declared that they do not know whether judge has behaved in an intimidating or disrespectful manner towards a party.

Out of 360 monitored hearings, in 177 or 49% of them, the citizens declared that the judge made discriminatory comments against the parties, in 176 or 49% of them, the citizens declared that the judge did not make discriminatory comments against the parties, whereas in 7 or 1% of them the citizens declared that the they do not know whether the judge made discriminatory comments against the parties.

Out of 360 monitored hearings, in 7 or 1% of them, the citizens declared that the judge failed to be attentive during the hearing, in 345 or 97% of them, the citizens declared that the judge has not failed to be attentive during the hearing, whereas in 8 or 2% of them, the citizens declared that they do not know whether the judge failed to be attentive during the hearing.

Out of 360 monitored hearings, in 234 or 65% of them, the citizens declared that the performance of defense counsels has been appropriate, in 49 or 14% of them, the citizens declared that the performance of defense counsels has been inappropriate, in 8 or 3% of them the citizens declared that they do not know whether the performance of defense counsels has been appropriate, whereas in 32 or 8% of cases of the accused had no defense counsel at all.

2. INTRODUCTION

Kosovo Law Institute (KLI) has entered its eighth (8th) year of monitoring the justice system, carried out through professional monitors including trained jurists to monitor all fields such as criminal, civil, administrative, and commercial cases.

Following a long experience of the KLI in systematic monitoring and research of the justice system, together with the representatives of the European Union Rule of Law Mission in Kosovo (EULEX), we have designed a project, supported by EULEX and implemented by KLI, for monitoring the justice system directly by citizens who are lay (without knowledge) in the field of justice, selected from a diverse group of age, gender, ethnicity, and regions.

The aim of this project is to allow the citizens to see with their own eyes court proceedings in the criminal field and to understand how the justice system functions based on their convictions, without interpretation from others.

For this purpose, KLI and EULEX have selected 18 monitors throughout Kosovo, whom they have trained on the monitoring methodology. Thereafter, a questionnaire was prepared. The citizens in the role of monitors, have selected criminal cases of different charges, which they have monitored and reported into the database of KLI.

Following the findings of the monitoring results by lay citizens in the field of justice, KLI conducted interviews with citizen monitors, who responded about the knowledge they had before the monitoring, their experience in monitoring and their impressions of the justice system in Kosovo, the transparency of the justice system, fair trial standards, etc.

3. METHODOLOGY

KLI has entered the eighth (8) year of monitoring the justice system, namely the Kosovo Judicial Council (KJC), Kosovo Prosecutorial Council (KPC), all levels of courts and prosecution offices.

The findings of the monitoring in this report are a result of the monitoring conducted for the first time by the citizens who are lay (without knowledge) in the field of justice. KLI and EULEX, to detect directly how the citizens themselves see the functioning of criminal justice in Kosovo, decided to conduct the monitoring through citizens, meaning lay monitors. The selection of the lay monitors was based on diversity of age, gender, ethnicity, and Kosovo regions.

Following the selection, the citizens were trained by KLI and EULEX on the judicial system monitoring methodology. Thereafter, a questionnaire was prepared and the citizens in the role of observers, have selected criminal cases of different charges, which they have monitored and reported into the database of KLI.

The monitoring was conducted during four (4) months including November and December 2019, as well as January and February 2020, where 360 court hearings were monitored in five (5) Basic Courts, namely in Pristina, Prizren, Pejë/Peć, Gjilan/Gnjilane and Mitrovica, as well as two (2) branches, namely in Gllogovc/Glogovac and Vushtrri/Vučitrn.

Following the findings of the monitoring results by lay monitors, KLI conducted interviews with citizen observers, who responded about the knowledge they had before the monitoring, about their experience in monitoring and their impressions for the justice system in Kosovo, for the transparency of the justice system, for fair trial, etc.

All the findings of the monitoring by the lay monitors and KLI interviews with the monitors were entered into the KLI database. The findings were divided into quantitative and qualitative, which have been analyzed and presented in this Report.

4. STRUCTURE OF THE MONITORS

- LAY MONITORS

KLI and EULEX selected 18 lay monitoring citizens to monitor criminal court hearings. As highlighted in the research methodology of this Report, citizens were selected based on several criteria to achieve diversity of age, gender, ethnic background, and regional representation of Kosovo.

Out of 18 monitors engaged in monitoring, thirteen (13) were women, while seven (7) were men.

Men	Women
7 or 32 %	13 or 68 %

Table 1 – Share by gender

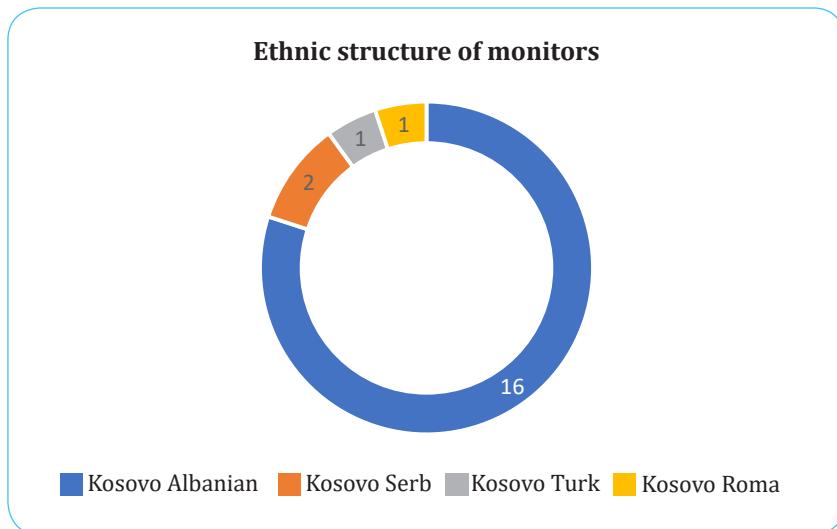
Their age includes: one (1) 19 years old; one (1) 20 years old; one (1) 24 years old, one (1) 25 years old; two (2) 26 years old, two (2) 27 years old; one (1) 34 years old, one (1) 35 years old; two (2) 54 years old; two (2) 68 years old; one (1) 70 years old and one (1) 71 years old.

Age: 19 years old	Age: 20 years old	Age: 24 years old	Age: 25 years old	Age: 26 years old	Age: 27 years old	Age: 34 years old	Age: 35 years old	Age: 54 years old	Age: 68 years old	Age: 70 years old	Age: 71 years old
1	1	1	1	2	2	1	1	2	2	1	1

Table 2 - Age of lay monitors

As for their education, none of the monitors had legal background. One (1) of the monitors had lower education, four (4) of the monitors had secondary education and 13 higher education.

As for the structure of ethnicity, one (1) of the monitors was from the Roma community, one (1) from the Turkish community, (2) two from the Serbian community and sixteen (16) from the Albanian community.

*Graph 1 - Ethnic structure of lay monitors involved
in court monitoring.*

The monitoring was conducted in five Basic Courts, namely in Pristina, Prizren, Pejë/Peć, Gjilan/Gnjilane and Mitrovica, and in two branches, namely in Glogovac/Glogovac and Vushtrri/Vučitrn.

5. IMPRESSIONS OF MONITORING THE JUSTICE SYSTEM

In numerous reports of various organizations regarding the perception of citizens about the justice system, citizens have expressed dissatisfaction and low confidence in the justice system.

¹ KLI, after completing the monitoring process by lay citizens, conducted interviews with them to understand how they view the justice system following their personal experiences.

- The experience in monitoring court hearings, as seen from the responses of monitoring citizens, has generally been very good. Out of **18 citizens** engaged in monitoring, **13 or 72%** declared that **the experience in monitoring** court hearings was **very good**, while **5 or 28%** declared **the experience in monitoring** court hearings was **good**.

What experience was the monitoring of court hearings for you?			
Good	Not good	Very good	Very bad
5	0	13	0

- As explained in the introduction and in the research methodology of this Report, the monitors involved are lay citizens, who in general have had very little knowledge about the justice system – how the prosecution offices, courts and lawyers function. However, prior to the start of the monitoring process, KLI and EULEX conducted trainings for these lay citizens so that they understand the basics of the functioning of the criminal justice system as well as the aspects of monitoring court hearings.²
- From the answers of these **18 citizens engaged in monitoring**, as to how much knowledge they have about the justice system

---

¹ “Satisfaction of the citizens with the judiciary turns out to be low. Satisfaction with the courts in May 2019 was 18.7%, while with the prosecution 16.4%”. Public Pulse XVI. August 2019 Page 4. (Last viewed on 4 May 2020, link https://www.ks.undp.org/content/kosovo/en/home/library/democratic_governance/public-pulse-xvi.html)

² The Kosovo Law Institute and EULEX organized a trial monitoring workshop for 20 lay monitors, 6 November 2019 (Last accessed on 30.04.2020 at the link <https://kli-ks.org/instituti-i-kosoves-per-drejesi-dhe-eulex-i-organizuan-nje-seminar-per-monitorimin-e-gjykimeve-per-20-monitorues-laike/>)

in Kosovo before they held the training and monitoring, **13 or 72%** of them declared that **they had little knowledge about the justice system in Kosovo**, **2 or 11%** of them declared that **they had no knowledge about the justice system in Kosovo**, while **3 or 17%** declared that **they had a lot of knowledge about the justice system in Kosovo**.

How much knowledge did you have about the justice system in Kosovo (prosecution offices, courts and lawyers)?		
Little	A lot	None
13	3	2

- Prior to the engagement in the monitoring of criminal court hearings, lay monitors did not have any personal experience of access to the criminal justice system in Kosovo. However, general impressions of these citizens before the monitoring process regarding the justice system in Kosovo were good. Out of **18 citizens**, it turns out that **12 or 67%** declared that before their personal monitoring, **they had a good impression of the justice system in Kosovo**, **5 or 28%** declared that **they had a bad impression of the justice system in Kosovo** before their personal monitoring, while **1 or 5%** declared that **they had a very good impression of the justice system in Kosovo**, before personally monitoring the court hearings.

What was your impression about the justice system before the monitoring?			
Good	Not good	Very good	Very bad
12	5	1	0

- After the training and direct monitoring of court hearings in the criminal field, most of the citizens engaged in monitoring have changed their impressions about the justice system – some of them a little for the better, while some of them a lot for the better and a few of them for the worse. Based on the answers of these **18 citizens engaged in monitoring**, it turns out that **11 or 61%** of them declared that **they have changed their impression a little for the better about the justice system in Kosovo**, **3 or 17%** of them declared that **they have changed their impression a lot**

for the better about the justice system in Kosovo, while **4 or 22%** declared that **they have changed their impression a little for the worse about the justice system in Kosovo**.

Has your impression about the justice system changed after the monitoring?				
A little for the better	A lot for the better	Not at all	A little for the worse	A lot for the worse
11	3	0	4	0

- One of the most important principles in doing justice is transparency. After the direct monitoring of the court hearings in the criminal field, half of the citizens engaged in monitoring declared that the justice system is very transparent, while the other half shared the opinion that the justice system is a little transparent. From the answers of these **18 citizens engaged in monitoring** (how much transparency there has been in court), it follows that **9 or 50%** of them declared that **there has been a lot of transparency** in the court, **8 or 45%** of them declared that **there has been a little transparency** in the court, whereas **1 or 5%** of them declared that **there was no transparency** in the court.

What is your impression after the monitoring? Was there transparency in court?		
A little	Very	Not at all
8	9	1

- Lay citizens directly engaged in monitoring from their experience note that in the majority of cases human rights and freedoms have been respected by the justice system. From the answers of these **18 citizens engaged in monitoring**, it follows that **15 or 83%** of them declared that **human rights and freedoms have been respected** by the system of **justice in Kosovo**, whereas **3 or 17%** of them declared that **sometimes human rights and freedoms have been respected** by the system of **justice in Kosovo**.

Were human rights and freedoms respected?		
Yes	No	Sometimes
15	0	3

- The impression of the citizens on how fairly the trial was conducted is of great importance. In general, the citizens engaged in monitoring, assess that the trials are fair. From the answers of these **18 citizens engaged in monitoring**, it turns out that **12 or 67%** of them declared that the **trials are fair**, **1 or 5%** of them declared that the **trials are unfair**, whereas **5 or 28%** of them declared that the **trials are sometimes fair**.

According to you, were the trials fair?		
Yes	No	Sometimes
12	1	5

- An important aspect of interest to have the impression of the citizens engaged in monitoring is the handling of trials in cases of inter-ethnic crimes. There are very few cases of this nature in the justice system in Kosovo, therefore the majority of monitors have not managed to monitor such cases. However, from the answers of these **18 citizens engaged in monitoring**, it turns out that **6 or 33%** of them declared that the trials of inter-ethnic crimes were fairly tried, **1 or 5%** of them declared that there has been no fair trial in these cases, whereas **11 or 62%** of them declared that they **have not monitored the cases of this nature**.

According to you, how were cases of inter-ethnic crimes tried?		
Fair	Unfair	I have not monitored such cases
6	1	11

- From the direct experience of the citizens monitoring, it follows that half of the cases of trials involving gender-based crimes have been fairly tried. From the answers of these **18 citizens engaged in monitoring**, it turns out that **9 or 50%** of them declared that the **trial of gender-based crimes has been fair**, **1 or 5%** of them declared that the **trial of gender-based crimes has been unfair**, whereas **8 or 45%** of them declared that **have not monitored cases of this nature**.

According to you, how were cases of gender-based crimes tried?		
Fair	Unfair	I have not monitored such cases
9	1	8

- The trainings held by the KLI and EULEX for lay monitors, according to the citizens, have served a lot to them so as to be acquainted with the justice system and the process of monitoring the court hearings in the criminal field. From the answers of these **18 citizens engaged in monitoring**, it follows that **15 or 83%** of them declared that the trainings **have served a lot for monitoring the court hearings** and **3 or 17%** of them declared that they **served a little for monitoring of the court hearings**.

How much the KLI and EULEX trainings served you for monitoring the court hearings?		
A lot	A little	Not at all
15	3	0

6. FINDINGS OF MONITORING BY LAY CITIZENS

The monitoring of the criminal justice system in Kosovo for the first time by lay citizens has brought a direct perspective of the citizen on how they see the transparency and performance of the justice system in respecting human rights and fair trial. The findings of monitoring show that 18 monitors monitored a total of 360 court hearings in five Basic Courts (*Pristina, Prizren, Pejë/Peć, Gjilan/Gnjilane and Mitrovica*) and two Branches of the Basic Courts (*Glllogovc/Glogovac, Vushtrri/Vučitrn*).

Hearings monitored by monitors – lay citizens						
Basic Court in Pristina	Basic Court in Prizren	Basic Court in Pejë/Peć	Basic Court in Gjilan/Gnjilane	Basic Court in Mitrovica	Basic Court in Pristina – Branch Court Glllogovc/Glogovac	Basic Court in Mitrovica – Branch Court Vushtrri/Vučitrn
176	41	21	41	20	40	21
360 monitored hearings						

Table 3 – Number of court hearings monitored by lay citizens in the field of justice.

In these 360 monitored hearings in the criminal field, 878 persons are included, who have been accused of 400 different criminal offenses.

Court/Branch	Monitored hearings	Number of persons	Number of offences
Pristina	176	581	216
Mitrovica	20	44	22
Gjilan/Gnjilane	41	62	43
Pejë/Peć	21	43	21
Prizren	41	69	43
Glllogovc/Glogovac	40	53	36
Vushtrri/Vučitrn	21	26	19
Total:	360	878	400

Table 4 – Number of monitored court hearings, number of the accused persons and the number of criminal offenses for which they were tried.

6.1. Criminal offenses in which the accused were involved in the monitored cases

The monitors have monitored 360 court hearings in the criminal field, where 878 persons are included, charged with 400 various criminal offenses in total. The most pronounced criminal offense in these monitored hearings was the crime of corruption "Abusing official position or authority", which leads in 64 cases. It is followed by the criminal offense "Attempted murder" in 24 cases, then the criminal offense "Purchase, possession or distribution of narcotics" in 22 cases, the criminal offense "Light bodily injury" in 19 cases, then the criminal offenses "Aggravated murder" and "Theft of electricity" with 18 cases, etc. Due to the large number of criminal offenses monitored in the court hearings, all the statistics for each offense in each court or branch monitored by citizens are presented below.

Courts/Branches																	
	Unauthorized possession of weapons	Escape of persons deprived of liberty	Obstruction of official testimony or procedure	Intimidation during official proceedings	Participation in a criminal group	Facilitate the escape of persons deprived of their liberty	Providing assistance to perpetrators of criminal offenses	Unlawful release of persons deprived of their liberty	Destruction or damage to property	Purchase, possession or distribution of narcotics	Prohibited trade	Kidnapping	Purchase, receipt or concealment of goods obtained through the commission of a criminal offense	Damaging another person's property rights	Domestic Violence	Rape	Attempted murder
Pristina	2	4	2	2	2	2	2	2		6		1			6	2	9
Prizren										4							3
Pejë/Peć										2							1
Mitrovica	1									7							2
Gjilan/ Gnjilane	3									2			1	1	1		9
Glogovc/ Glogovac	4							2	1			1					
Vushtrri/ Vučitrn										1							
Total	10	4	2	2	2	2	2	2	2	22	1	1	2	1	7	2	24

Table 5 – Number of criminal offenses for each court/branch monitored by lay monitors.

Courts/Branches	Organ trafficking	Trafficking in persons	Usury	Extortion	Counterfeit money	Falsifying documents	Robbery	Removing or damaging official stamps or marks	Retaliation	Against constitutional order	Threat	Abusing official position or authority	Failure to report criminal offense	Production and distribution of tainted medical	Fraud	Benefit from veterans' pension schemes	Conflict of interest
Pristina	1	2	1		1	3		1	2		3	41		1	16	1	
Prizren		2	2			1					1	13					
Pejë/Peć	1				1	1						1		1		1	
Mitrovica						2	1					5					
Gjilan/Gnjilane					1	1	1				2	3	1				
Glogovc/ Glogovac											2	1					
Vushtrri/ Vučitrn								1			3						
Total	1	1	4	3	1	5	7	1	1	2	11	64	1	1	17	1	1

Table 6 – Number of criminal offenses for each court / branch monitored by lay monitors.

	Courts/Branches																																			
			Smuggling of goods		Organized crime		Money laundering		Issuing unlawful judicial decisions		Smuggling of migrants		War crimes against the civilian population		False report or charge		Light bodily injury		Accepting bribes		Entering into harmful contracts		Unauthorized connection to services		Deception in voting		Tax evasion		Organization and participation in a terrorist group		Organizing pyramid schemes		Refraining from providing help		Facilitating or compelling prostitution	
Pristina		6	6	1	1	4			9	2	1	1	1	1	7	12													1							
Prizren						1			2																			1								
Pejë/Peć																																				
Mitrovica		1																																		
Gjilan/Gnjilane	1								3	1						1																				
Glogovc/ Glogovac									1	4																		1								
Vushtrri/ Vučitrn										1																										
Total	1	7	6	1	1	5	1	19	3	1	1	1	1	8	12	1	1	1									1									

Table 7 – Number of criminal offenses for each court / branch monitored by lay monitors.

Courts/Branches	Assault	Contempt of court	Driving while impaired or intoxicated	Alteration of any utilities meter	Misappropriation in office	Obstructing official persons	Attempted theft	Murder	Aggravated murder	Forest theft	Electricity theft	Theft	Aggravated theft	Article 320 Unlawful occupation of real property	Self justice	Violating Equal Status of Residents	Endangering public traffic	Causing general danger	Misappropriation of another's property
Pristina		1	1	3	1	1	1	5	5		5	6	11	2					
Prizren					1			11			1					2	4	1	
Pejë									11				1						
Mitrovica								1		1		1							
Gjilan/ Gnjilane						1				1	1	2	3					3	
Glogovc/ Glogovac	3									10		2		1		1	1	1	
Vushtrri/ Vučitrn	2									3	1	3	1	1		1	1		
Total	5	1	1	3	2	2	1	17	16	5	18	12	18	3	1	2	9	3	1

Table 8 - Number of criminal offenses for each court / branch monitored by lay monitors.

6.2. Transparency of the justice system

One of the most important principles in the administration of justice is the principle of transparency. By opening the court proceedings for the public, the necessary publicity is provided to convince the parties to the proceedings and the public about justice that is delivered in court. For this reason, two of the issues addressed on the survey prepared for the monitoring exercise by the citizens were the transparency of the justice system and the access of citizens to court hearings. In this regard, four closed questions have been prepared for the lay monitors, who in the process of monitoring, had the opportunity to directly formulate personal impressions from the monitored cases about how transparent the criminal justice system is. Questions such as access to the court, the judges' approach to the public and the monitors, whether the hearing was public and whether the hearing was held in the courtroom or in the judges' offices were added. From the answers of the citizens, the results have been extracted, which are reflected in general and separately for each monitored court or branches.

The findings show that the justice system in the criminal field is almost entirely transparent. Out of **360 monitored hearings**, it turns out that **347 or 97%** of them **were open to public**, **7 or 2 %** hearings **were not open to public**, whereas **5 or 1%** of the monitored hearings, citizens declared that **did not know** whether they were **open to the public**.

Out of **360 monitored hearings**, it follows that **311 or 86%** of them were held in the courtroom while **49 or 14%** of them were held in the offices of judges.

Out of **360 monitored cases**, it turns out that the citizens in **358 or 99.5%** of them **had easy access to enter the court**, whereas in **2 or 0.5%** of hearings did not have easy access to enter the court.

Out of **360 monitored cases**, it turns out that in **300 or 84%** of them **judges had a good approach to the lay monitors and the public**, in **54 or 15.5%** of them, **judges had a friendly approach**

to the lay monitors and the public, whereas in 3 or 0.5% of them, judges did not have a good approach to the lay monitors and the public.

All monitored courts	Was the hearing open to the public?	Where the hearing was held?	Did you have easy access to enter the court?	What was the approach of the judge/panel of judges regarding the lay monitors/public of the court hearings?
Yes	347		358	
No	8		2	
I do not know	5			
In the courtroom		311		
In the office		49		
Good				300
Friendly				54
Not good				3

Table 9 - Results on the transparency of the courts in the hearings monitored by lay monitors.

6.2.1. Transparency in Basic Court Pristina

The largest number of the monitored hearings by citizens was at the Basic Court in Pristina, with a total of 169 court hearings.

The findings show that the Basic Court in Pristina in the criminal field is almost entirely transparent. Out of **176 monitored hearings**, it turns out that **169 or 96% of them were open to public, 7 or 4 % of hearings were not open to public.**

Out of **176 monitored hearings**, it turns out that **148 or 84% of them were held in the courtrooms, whereas 28 or 16% of them were held in the offices of judges.**

Out of **176 monitored hearings**, it results that the citizens in **174 or 99.8% of them had easy access to enter the court**, whereas in **2 or 0.2% of the hearings, they did not have easy access to enter the court.**

Out of **176 monitored hearings**, it follows that in **170 or 97%** of them **judges had good approach towards monitors and public**, while in **6 or 3%** of them **judges had friendly approach towards monitors and public**.

Monitor's comments regarding the question as to "What was the approach of the judge/panel of judges regarding the monitors/public of the court hearings?"	
It was not well heard, the focus of the trial panel has been constantly on the minutes.	1
The judge asked the monitor in what capacity he/she was attending the session. He/she informed him/her and it was fine.	1
There was a lot of control and there were many members of the public and media, there was no place to sit.	2

Basic Court Pristina	Was the hearing open to the public?	Where the hearing was held?	Did you have easy access to enter the court?	What was the approach of the judge/panel of judges regarding the monitors/public of the court hearings?
Yes	169		174	
No	7		2	
I do not know				
In the courtroom		148		
In the office		28		
Good				170
Friendly				6
Not good				

Table 10 - Results on transparency in the Basic Court in Pristina in the hearings monitored by lay monitors.

6.2.2. Transparency in Basic Court Mitrovica

The findings show that the Basic Court in Mitrovica in the criminal field is almost entirely transparent. Out of **20 monitored hearings**, it results that **all were open to public**.

Out of **20 monitored hearings**, it turns out that **18 or 90%** of them were held in the courtrooms while **2 or 10%** of them were held in the offices of judges.

Out of **20 monitored hearings**, it results that the lay monitors in **all hearings had easy access to enter the court**.

Out of **20 monitored hearings**, it results that in **15 or 75%** of them **judges had a good approach towards the monitors and the public**, whereas in **5 or 25%** of them **judges had a friendly approach towards the monitors and the public**.

Basic Court Mitrovica	Was the hearing open to the public?	Where the hearing was held?	Did you have easy access to enter the court?	What was the approach of the judge/panel of judges regarding the monitors/public of the court hearings?
Yes	20		20	
No				
I do not know				
In the courtroom		18		
In the office		2		
Good				15
Friendly				5
Not good				

Table 11 - Results on transparency in the Basic Court in Mitrovica in the hearings monitored by lay monitors.

6.2.3. Transparency in the Basic Court Gjilan/Gnjilane

The findings indicate that the Basic Court in Gjilan/Gnjilane in the criminal field is almost entirely transparent. Out of **41 monitored hearings**, it turns out that **40 or 99.8%** of them **were open to the public**, **1 or 0.2%** of hearings **were not open to the public**.

Out of **41 monitored hearings**, it turns out that **all the hearings were held in the courtrooms**. Out of **41 monitored hearings**, it results that the citizens in all hearings had **easy access to enter the court**.

Out of **41 monitored hearings**, it results that in **30 or 74%** of them **judges had a good approach towards the monitors and public**, in **10 or 25%** of them, **judges had a friendly approach towards the monitors and the public**, while **the judges in 1 or 1%** of the hearings **did not have a good approach towards the monitors and public**.

Basic Court i Gjilan/Gnjilane	Was the hearing open to the public?	Where the hearing was held?	Did you have easy access to enter the court?	What was the approach of the judge/panel of judges regarding the monitors/ public of the court hearings?
Yes	40		41	
No	1			
I do not know				
In the courtroom		41		
In the office				
Good				30
Friendly				10
Not good				1

*Table 12 - Results on transparency in the Basic Court in Gjilan/
Gnjilane in the hearings monitored by citizens.*

6.2.4. Transparency in the Basic Court in Pejë/Peć

The findings show that the Basic Court in Pejë/Peć in the criminal field is almost entirely transparent. Out of **21 monitored hearings**, it results that **all were open to public**.

Out of **21 monitored hearings**, it results that **all hearings were held in the courtrooms**.

Out of **21 monitored hearings**, it results that the citizens in **all hearings had easy access to enter the court**.

Out of **21 monitored hearings**, it results that in **19 or 90%** of them **judges had a good approach towards the monitors and the public**, while in **10 or 10%** of them **judges had a friendly approach towards the monitors and the public**.

Basic Court in Pejë/Peć	Was the hearing open to the public?	Where the hearing was held?	Did you have easy access to enter the court?	What was the approach of the judge/panel of judges regarding the monitors/public of the court hearings?
Yes	21		21	
No				
I do not know				
In the courtroom		21		
In the office				
Good				19
Friendly				2
Not good				

*Table 13 - Results on transparency
in Basic Court Pejë/Peć in the hearings monitored by lay monitors.*

6.2.5. Transparency in the Basic Court Prizren

The findings show that the Basic Court in Prizren in the criminal field is almost entirely transparent. Out of **41 monitored hearings**, it turns out that **all were open to the public**.

Out of **41 monitored hearings**, it turns out that **34 or 83%** of them were held in the courtrooms, while **7 or 17%** of them were held in the judges' offices.

Out of **41 monitored hearings**, it results that the citizens in **all hearings had easy access to enter the court**.

Out of **41 monitored hearings**, it results that in **33 or 80%** of them **judges had a good approach towards the monitors and public**, in **6 or 15%** of them **judges had a friendly approach towards the monitors and the public**, whereas **the judges in 2 or 5% of hearings did not have a good approach towards the monitors and public**.

Basic Court in Prizren	Was the hearing open to the public?	Where the hearing was held?	Did you have easy access to enter the court?	What was the approach of the judge/panel of judges regarding the monitors/public of the court hearings?
Yes	41		41	
No				
I do not know				
In the courtroom		34		
In the office		7		
Good				33
Friendly				6
Not good				2

*Table 14 - Results on transparency
in the Basic Court in Prizren in the hearings monitored
by lay monitors.*

6.2.6. Transparency in the Basic Court in Pristina – Branch Court Gllogovc/Glogovac

The findings show that the Basic Court in Pristina – Gllogovc/Glogovac Branch in the criminal field, is almost entirely transparent. Out of **40 monitored hearings**, it follows that **35 or 87%** of them **were open to public**, whereas in **5 or 13%** of them the citizens declared that they **do not know if the hearings were open to public**.

Out of **40 monitored hearings**, it turns out that **29 or 72%** of them were held in the courtrooms while **11 or 28%** of them were held in the judges' offices.

Out of **40 monitored hearings**, it results that in **all hearings they had easy access to enter the court**.

Out of **40 monitored hearings**, it results that in **35 or 87%** of them **judges had a good approach towards the monitors and the public**, whereas in **5 or 13%** of them **judges had a friendly approach towards the monitors and the public**.

Basic Court in Pristina – Branch in Gllogovc/Glogovac	Was the hearing open to the public?	Where the hearing was held?	Did you have easy access to enter the court?	What was the approach of the judge/panel of judges regarding the monitors/public of the court hearings?
Yes	35		40	
No				
I do not know	5			
In the courtroom		29		
In the office		11		
Good				35
Friendly				5
Not good				

Table 15 - Results on transparency in the Basic Court in Pristina - Branch Court Gllogovc/Glogovac in the hearings monitored by lay monitors.

6.2.7. Transparency in the Basic Court Mitrovica - Branch Court Vushtrrri/Vučitrn

The findings indicate that the Basic Court in Mitrovica - Branch Court Vushtrrri/Vučitrn in the criminal field is almost entirely transparent. Out of **21 monitored hearings**, it turns out that **all were open to public**.

Out of **21 monitored hearings**, it follows that **20 or 99.8%** of them were held in the courtrooms while **1 or 0.2%** of them were held in the offices of judges.

Out of **21 monitored hearings**, it results that in **all hearings they had easy access to enter the court**.

Out of **21 monitored hearings**, it results that in **1 or 0.2%** of them **judges had a good approach towards the monitors and the public**, whereas in **20 or 99.8%** of them **judges had a friendly approach towards monitors and the public**.

Basic Court in Mitrovica-Branch in Vushtrrri/Vučitrn	Was the hearing open to the public?	Where the hearing was held?	Did you have easy access to enter the court?	What was the approach of the judge/panel of judges regarding the monitors/public of the court hearings?
Yes	21		21	
No				
I do not know				
In the courtroom		20		
In the office		1		
Good				1
Friendly				20
Not good				

Table 16 - Results on transparency in the Basic Court Mitrovica - Branch Court Vushtrrri/Vučitrn in the hearings monitored by the lay monitors.

6.3. Respect for human rights and fair trial

Respect for human rights in criminal proceedings is one of the fundamental principles of criminal justice, which must be respected by all parties to the proceedings. Respect for fundamental rights and freedoms in a criminal proceeding, is a prerequisite for a fair, impartial, and professional trial, based on the most advanced standards of criminal justice. In this regard, the citizens' perceptions of how criminal proceedings are conducted are vital to building citizens' trust in the judicial system. Therefore, the findings of the monitoring by lay monitors in the field of justice will be elaborated below, especially how they assessed the criminal proceedings, the extent that human rights and freedoms have been respected and what has been their impression throughout adjudication by the judges or trial panels.

The findings show that **out of 360 monitored hearings, in 357 or 99.8% of them, the citizens have managed to clearly identify the parties to the proceedings such as the judge, prosecutor, defense lawyer, etc., in 1 or 0.1% of them, the citizens have not managed to clearly identify the parties to the proceedings, while in 2 or 0.2% of them the citizens declared that they did not know whether they managed to clearly identify the parties to the proceedings.**

Out of 360 monitored hearings, in 297 or 82% of them, the citizens declared that they have clearly understood the charges against the accused, in 47 or 13% of them, the citizens declared that they did not clearly understand the charges against the accused, while in 16 or 5% of them citizens declared that they do not know if they have clearly understood the charges against the accused.

Out of 360 monitored hearings, in 311 or 87% of them, the citizens declared that the court asked the defendant if he/she understands the charges, in 30 or 8% of them, the citizens declared that the court did not ask the defendant if he/she understands the charges, while in 19 or 5% of them, the citizens declared that they do not know if the court has asked the defendant if he/she understands the charges.

Out of 360 monitored hearings, in 254 or 71% of them, the citizens declared that the court has instructed the defendant on the rights, in 48 or 13% of them, the citizens declared that the court has partially instructed the defendant on his/her rights, in 32 or 8% of them, the citizens declared that the court has not instructed the defendant on his/her rights, while in 32 or 8% of them, the citizens declared that they do not know if the court has instructed the defendant on the rights.

Out of 360 monitored hearings, in 265 or 74% of them, the citizens declared that the accused had a defense lawyer, while in 95 or 26% of them, the citizens declared that the accused did not have a defense lawyer.

Out of 360 monitored hearings, in 244 or 68% of them, the citizens declared that they understood the role of the witness in the proceedings, in 40 or 11% of them, the citizens declared that they did not understand the role of the witness in the proceedings, while in 76 or 21% of them, the citizens declared that they do not know if they understood the role of the witness in the proceedings.

Out of 360 monitored hearings, in 330 or 92% of them, the citizens declared that the judge has performed the proceedings clearly in order to be understood, in 9 or 2% of them, the citizens declared that the judge has not performed the proceedings clearly in order to be understood, while in 21 or 6% of them the citizens declared that they do not know if the judge has performed the proceedings clearly in order to be understood.

Out of 360 monitored hearings, in 309 or 86% of them, the citizens declared that the presiding judge treated equally the defense and the prosecutor, in 11 or 3% of them, the citizens declared that the presiding judge did not treat equally the defense and the prosecutor, while in 40 or 11% of them, the citizens declared that they do not know if the presiding judge has treated the defense and the prosecutor equally.

Out of 360 monitored hearings, in 7 or 2% of them, the

citizens declared that the judge behaved in an intimidating or disrespectful way towards any party, in 346 or 96% of them, the citizens declared that the judge did not behave in an intimidating or disrespectful way towards any party, while in 7 or 2% of them, the citizens declared that they do not know whether the judge behaved in an intimidating or disrespectful way towards any party.

Out of 360 monitored hearings, in 177 or 49% of them, the citizens declared that the judge made discriminatory comments against the parties, in 176 or 49% of them, the citizens declared that the judge made discriminatory comments against the parties, while in 7 or 1% of citizens declared that they do not know whether the judge made discriminatory comments against the parties.

Out of 360 monitored hearings, in 7 or 1% of them, the citizens declared that the judge failed to be attentive during the hearing, in 345 or 97% of them, the citizens declared that the judge did not fail to be attentive during the hearing, while in 8 or 2% of them the citizens declared that they do not know if the judge has failed to be attentive during the hearing.

Out of 360 monitored hearings, in 234 or 65% of them, the citizens declared that the performance of the defense counsels was appropriate, in 49 or 14% of them, the citizens declared that the performance of the defense counsels was inappropriate, in 8 or 3% of them citizens declared that they do not know if the performance of defense counsels was appropriate, while in 32 or 8% of cases the accused did not have a defense counsel at all.

Basic Court Pristina													
Yes	357	297	311	254	265	244	330	309	7	177	7		
Yes, partially				48									
No	1	47	30	32	95	40	9	11	346	176	345	32	
I do not know	2	16	19	26		76	21	40	7	7	8	45	
Appropriate												234	
Inappropriate												49	
How would you rate the performance of the defense counsel (s)?													
Can you clearly identify the parties to the proceedings: the judges, the Prosecution, the Defense?													
Have you clearly understood the charges against the accused?													
Did the court ask the defendant (s) if they understand the charges?													
Did the judge instruct the defendant (s) on his/her rights?													
Did the accused have a defense counsel?													
Did you understand the role of the witness in the proceedings?													
Did the judge conduct the proceedings clearly/in a way that you understood?													
Did the presiding judge treat the defense and the prosecutor equally?													
Did the judge behave in an intimidating or disrespectful way towards any party?													
Did the judge make discriminatory comments about any party regarding race, color, gender, language, religion, political, national or social origin, property, etc.													
Did the judge fail to pay attention during the hearing (mobile answering, left the courtroom, slept, etc.)?													

Table 17 - Results on respect for human rights and freedoms and fair trial in courts in the hearing monitored by lay monitors

6.3.1. Fair trial in Basic Court Pristina

The findings show that **out of 176 hearings monitored in the Basic Court in Pristina**, in **174 or 99.8%** of them, **the citizens have managed to clearly identify the parties to the proceedings** such as the judge, prosecutor, defense counsel, etc., while in **2 or 0.2%** of them, **the citizens declared that they did not know whether they had managed to clearly identify the parties to the proceedings.**

Out of 176 monitored hearings, in **137 or 78%** of them, **the citizens declared that they clearly understood the charges against the accused**, in **37 or 21%** of them, **the citizens declared that they did not clearly understand the charges against the accused**, while in **2 or 1%** of them, **the citizens declared that they do not know if they have clearly understood the charges against the accused.**

Monitor's comments on the question "Did you clearly understand the charges against the accused?"
The prosecutor's indictment was unclear.
The indictment has not been read.
Due to the noise I could not understand.

Out of 176 monitored hearings, in **150 or 86%** of them, **the citizens declared that the court asked the defendant if he/she understood the charges**, in **14 or 8%** of them, **the citizens declared that the court did not ask the defendant if he/she understood the charges**, while in **12 or 6%** of them, **the citizens declared that they do not know if the court has asked the defendant if he/she understood the charges.**

Out of 176 monitored hearings, in **132 or 75%** of them, **the citizens declared that the court instructed the defendant on his/her rights**, in **10 or 6%** of them, **the citizens declared that the court partially instructed the defendant on the rights**, in **13 or 7%** of them, **the citizens declared that the court has not instructed the defendant on his/her rights**, while in **21 or 12%** of them, **the citizens declared that they do not know if the court has instructed the defendant on his/her rights.**

Out of 176 monitored hearings, in 139 or 79% of them, the citizens declared that the accused had a defense counsel, while in 37 or 21% of them, the citizens declared that the accused did not have a defense counsel.

Out of 176 monitored hearings, in 121 or 69% of them, the citizens declared that they have understood the role of the witness in the proceedings, in 7 or 4% of them, the citizens declared that they did not understand the role of the witness in the proceedings, while in 48 or 27% of them citizens declared that they do not know if they understood the role of the witness in the proceedings.

Out of 176 monitored hearings, in 170 or 97% of them, the citizens declared that the judge conducted the proceedings clearly in order to be understood, in 1 or 0.5% of them, the citizens declared that the judge did not conduct the proceedings clearly in order to be understood, while in 5 or 2.5% of them, the citizens declared that they do not know if the judge has performed the proceedings clearly in order to be understood.

Out of 176 monitored hearings, in 151 or 86% of them, the citizens declared that the presiding judge treated the defense and the prosecutor equally, in 5 or 3% of them, the citizens declared that the presiding judge did not treat the defense and the prosecutor equally, while in 20 or 11% of them, the citizens declared that they do not know whether the presiding judge treated the defense and the prosecutor equally.

Monitor's comments regarding the question "Did the presiding judge treat the defense and the prosecutor equally?"

The prosecutor was not given the same amount of time as the others.

The court was very lenient with the defendants, while it interrupted the prosecutor.

Out of 176 monitored hearings, in 1 or 1% of them, the citizens declared that the judge behaved in an intimidating or disrespectful way towards any party, in 174 or 99% of them, the citizens declared that the judge did not behave in an intimidating or

disrespectful way towards any party, while in **1 or 1%** of them, the citizens declared that **they do not know if the judge has behaved in an intimidating or disrespectful way towards any party**.

Monitor's comments regarding the question "Did the judge behave in a intimidating or disrespectful war towards any party?"

The trial panel did not respect the accused, it was harsh.

Out of 176 monitored hearings, in 175 or 99.5% of them, the citizens declared that the judge made discriminatory comments against the parties, while in **1 or 0.5%** of them, the citizens declared that **they do not know if the judge made discriminatory comments against the parties**.

Out of 176 monitored hearings, in 175 or 99.5% of them, the citizens declared that the judge did not fail to be attentive during the hearing, while in **1 or 0.5%** of them, the citizens declared that **they do not know if the judge failed to be attentive during the hearing**.

Out of 176 monitored hearings, in 130 or 74% of them, the citizens declared that the performance of the defense counsels was appropriate, in **18 or 10%** of them, the citizens declared that **the performance of the defense counsels was inappropriate**, in **26 or 15%** of them, the citizens declared that **they do not know if the performance of defense counsels was appropriate**, while in **2 or 1%** of cases, the accused **did not have a defense counsel at all**.

1. Monitor's comments regarding the question "How would you rate the performance of the defense counsel?"

The lawyer used insulting language towards the prosecutor.

The lawyer was like a prosecutor.

He did not give space to the prosecutor.

It was not understood because the hearing was in Serbian.

Table 18 - Results on respect for human rights and freedoms and fair trial in Basic Court Pristina in the hearings monitored by lay monitors.

6.3.2. Fair trial in the Basic Court Mitrovica

The findings show that **out of 20 hearings monitored in the Basic Court in Mitrovica**, in **20 or 100%** of them, **the citizens have managed to clearly identify the parties to the proceedings** such as the judge, prosecutor, defense counsel, etc.

Out of 20 monitored **hearings**, in **19 or 99%** of them, **the citizens declared that they clearly understood the charges against the accused**, while in **1 or 1%** of them, **the citizens declared that they did not clearly understand the charges against the accused**.

Monitor's comments regarding the question "Did you clearly understand the charges against the accused?"

Due to the noise I could not understand.

Out of 20 monitored **hearings**, in **20 or 100%** of them, **the citizens declared that the court asked the defendant if he/she understands the charges**. **Out of 20** monitored hearings, in **11 or 55%** of them, **the citizens declared that the court instructed the defendant on his/her rights**, while in **9 or 45%** of them, **the citizens declared that the court has partially instructed the defendant on his/her rights**.

Out of 20 monitored **hearings**, in **19 or 99%** of them, **the citizens declared that the accused had a defense counsel**, while in **1 or 1%** of them, **the citizens declared that the accused did not have a defense counsel**.

Out of 20 monitored **hearings**, in **18 or 98%** of them, **the citizens declared that they understood the role of the witness in the proceedings**, while in **2 or 2%** of them, **the citizens declared that they did not understand the role of the witness in the proceedings**.

Out of 20 monitored **hearings**, in **19 or 99%** of them, **the citizens declared that the judge conducted the proceedings clearly in order to be understood**, while in **1 or 1%** of them, **the citizens declared that the judge did not conduct the proceedings clearly in order to be understood**.

Out of 20 monitored hearings, in 20 or 100% of them, the citizens declared that the presiding judge treated the defense and the prosecutor equally.

Out of 20 monitored hearings, in 4 or 20% of them, the citizens declared that the judge behaved in an intimidating or disrespectful way towards any party, while in 16 or 80% of them, the citizens declared that the judge did not behave in an intimidating or disrespectful way towards any party.

Monitor's comments regarding the question "Did the judge behave in an intimidating or disrespectful way towards any party?"

Bad behavior towards the prosecutor, intimidating and disrespectful.

Bad behavior towards the prosecutor.

Bad behavior towards the accused.

Out of 20 monitored hearings, in 20 or 100% of them, the citizens declared that the judge did not make discriminatory comments towards the parties. Out of 20 monitored hearings, in 20 or 100% of them, the citizens declared that the judge did not fail to be attentive during the session. Out of 20 monitored hearings, in 14 or 70% of them, the citizens declared that the performance of the defense counsels was appropriate, in 2 or 10% of them, the citizens declared that the performance of the defense counsels was inappropriate, in 1 or 5% of them, the citizens declared that they do not know if the performance of defense counsels was appropriate, while in 3 or 15% of cases, the accused did not have a defense counsel at all.

Monitor comments regarding the question "How would you rank the performance of a defense counsel(s)?"

It was noted that the lawyer is not sufficiently prepared.

Basic Court Mitrovica											
		Can you clearly identify the parties to the proceedings: the judges, the Prosecution, the Defense?									
Yes	20	19	20	11	19	18	19	20	4		
Yes, partially				9							
No		1			1	2	1		16	20	20
I do not know											1
Appropriate											14
Inappropriate											2
		Have you clearly understood the charges against the accused?									
		Did the court ask the defendant (s) if they understand the charges?									
		Did the judge instruct the defendant (s) on his/her rights?									
		Did the accused have a defense lawyer?									
		Did you understand the role of the witness in the proceedings?									
		Did the judge conduct the proceedings clearly/in a way that you understood?									
		Did the presiding judge treat the defense and the prosecutor equally?									
		Did the judge behave in an intimidating or disrespectful way towards any party?									
		Did the judge make discriminatory comments about any party regarding race, color, gender, language, religion, political, national or social origin, property, etc.									
		Did the judge fail to pay attention during the hearing (mobile answering, left the courtroom, slept, etc.)?									
		How would you rate the performance of the defense counsel (s)?									

Table 19 - Results on respect for human rights and freedoms and fair trial in Basic Court Mitrovica in the hearings monitored by lay monitors.

6.3.3. Fair trial in the Basic Court Gjilan/Gnjilane

The findings show that **out of 41 hearings monitored in the Basic Court in Gjilan/Gnjilane**, in **41 or 100%** of them, **the citizens have managed to clearly identify the parties to the proceedings** such as the judge, the prosecutor, the defense counsel, etc.

Out of 41 monitored hearings, in **37 or 90%** of them, **the citizens declared that they clearly understood the charges against the accused**, while in **4 or 10%** of them, **the citizens declared that they did not clearly understand the charges against the accused**.

Monitor's comments regarding the question "Did you clearly understand the charges against the accused?"

The indictment was incomprehensible.

Out of 41 monitored hearings, in **34 or 83%** of them, **the citizens declared that the court asked the defendant if he understand the charges**, in **4 or 10%** of them, **the citizens declared that the court did not ask the defendant if he/she understood the charges**, while in **3 or 7%** of them, **the citizens declared that they do not know if the court has asked the defendant if he/she understands the charges**.

Out of 41 monitored hearings, in **25 or 61%** of them, **the citizens declared that the court instructed the defendant on his/her rights**, in **11 or 27%** of them, **the citizens declared that the court has partially instructed the defendant on his/her rights**, in **4 or 10%** of them, **the citizens declared that the court has not instructed the defendant on his/her rights**, while in **1 or 2%** of them, **the citizens declared that they do not know if the court has instructed the defendant on his/her rights**.

Out of 41 monitored hearings, in **33 or 80%** of them, **the citizens declared that the accused had a defense counsel**, while in **8 or 20%** of them, **the citizens declared that the accused did not have a defense counsel**.

Out of 41 monitored hearings, in 32 or 78% of them, the citizens declared that they understood the role of the witness in the proceedings, in 6 or 15% of them, the citizens declared that they did not understand the role of the witness in the proceedings, while in 3 or 7% of them, the citizens declared that they do not know if they understood the role of the witness in the proceedings.

Out of 41 monitored hearings, in 38 or 93% of them, the citizens declared that the judge conducted the proceedings clearly in order to be understood, in 1 or 2% of them, the citizens declared that the judge did not conduct the proceedings clearly in order to be understood, while in 2 or 5% of them, the citizens declared that they do not know if the judge conducted the proceedings clearly in order to be understood.

Out of 41 monitored hearings, in 32 or 78% of them, the citizens declared that the presiding judge treated the defense and the prosecutor equally, in 5 or 12% of them, the citizens declared that the presiding judge did not treat the defense and the prosecutor equally, while in 4 or 10% of them, the citizens declared that they do not know if the presiding judge treated the defense and the prosecutor equally.

Monitor's comments regarding the question "Did the presiding judge treat the defense and the prosecutor equally?"

The judge allowed many interventions during the hearing.

Out of 41 monitored hearings, in 1 or 1% of them, the citizens declared that the judge behaved in an intimidating or disrespectful way towards any party, in 37 or 91% of them, the citizens declared that the judge did not behave in an intimidating or disrespectful way towards any party, while in 3 or 8% of them, the citizens declared that they do not know whether the judge behaved in an intimidating or disrespectful way towards any party.

Out of 41 monitored hearings, in 2 or 5% of them, the citizens declared that the judge made discriminatory comments against the parties, in 36 or 88% of them, the citizens declared that the judge did not make discriminatory comments against the parties, while in 3 or 7% of them, the citizens declared that they do not know whether the judge made discriminatory comments against the parties.

Monitor's comments regarding the question whether "the judge made discriminatory comments about any party in terms of race, color, gender, language, religion, political, national or social origin, property, etc."

The judge had prejudices against the accused.

Out of 41 monitored hearings, in 39 or 95% of them, the citizens declared that the judge did not fail to be attentive during the hearing, while in 2 or 5% of them, the citizens declared that they do not know if the judge failed to be attentive during the hearing.

Out of 41 monitored hearings, in 26 or 63% of them, the citizens declared that the performance of the defense counsels was appropriate, in 4 or 10% of them, the citizens declared that the performance of the defense counsels was inappropriate, in 2 or 5% of them, the citizens declared that they do not know if the performance of defense counsels was appropriate, while in 9 or 22% of cases, the accused did not have a defense counsel at all.

Basic Court Gjilan/Gnjilane											
	Can you clearly identify the parties to the proceedings: the judges, the Prosecution, the Defense?										
Yes	41	37	34	25	33	32	38	32	1	2	
Yes, partially				11							
No		4	4	4	8	6	1	5	37	36	39
I do not know			3	1		3	2	4	3	3	2
Appropriate											26
Inappropriate											4
	How would you rate the performance of the defense counsel (s)?										

Table 20- Results on respect for human rights and freedoms and fair trial in Basic Court Gjilan/Gnjilane in the hearings monitored by lay monitors.

6.3.4. Fair trial in the Basic Court Pejë/Peć

The findings show that **out of 21 hearings monitored in the Basic Court in Pejë/Peć**, in **21 or 100%** of them, **the citizens have managed to clearly identify the parties to the proceedings** such as the judge, prosecutor, defense counsel, etc.

Out of 21 monitored hearings, in **11 or 52%** of them, **the citizens declared that they clearly understood the charges against the accused**, in **2 or 10%** of them, **the citizens declared that they did not clearly understand the charges** against the accused, while in **8 or 38%** of them, **the citizens declared that they do not know if they have clearly understood the charges** against the accused.

Monitor's comments regarding the question "Did you clearly understand the charges against the accused?"

The prosecutor did not read the indictment and it was not understood.

Out of 21 monitored hearings, in **16 or 76%** of them, **the citizens declared that the court asked the defendant if he/she understands the charges**, in **3 or 14%** of them, **the citizens declared that the court did not ask the defendant if he/she understands the charges**, while in **2 or 10%** of them, **the citizens declared that they do not know if the court asked the defendant if he/she understands the charges**.

Out of 21 monitored hearings, in **6 or 29%** of them, **the citizens declared that the court instructed the defendant on his/her rights**, in **11 or 52%** of them, **the citizens declared that the court partially instructed the defendant on his/her rights**, while in **4 or 9%** of them, **the citizens declared that the court did not instruct the defendant on his/her rights**.

Out of 21 monitored hearings, in **21 or 100%** of them, **the citizens declared that the accused had a defense lawyer**.

Out of 21 monitored hearings, in **17 or 80%** of them, **the citizens declared that they understood the role of the witness in the proceedings**, while in **4 or 20%** of them, **the citizens declared**

that they did not understand the role of the witness in the proceedings.

Out of 21 monitored hearings, in 15 or 71% of them, the citizens declared that the judge conducted the proceedings clearly in order to be understood, in 1 or 5% of them, the citizens declared that the judge did not conduct the proceedings clearly in order to be understood, while in 5 or 24% of them, the citizens declared that they do not know if the judge conducted the proceedings clearly in order to be understood.

Out of 21 monitored hearings, in 19 or 90% of them, the citizens declared that the presiding judge treated the defense and the prosecutor equally, while in 2 or 10% of them, the citizens declared that they did not know if the presiding judge treated the defense and the prosecutor equally.

Out of 21 monitored hearings, in 1 or 4% of them, the citizens declared that the judge behaved in an intimidating or disrespectful way towards any party, in 18 or 86% of them, the citizens declared that the judge did not behave in an intimidating or disrespectful way towards any party, while in 2 or 10% of them, the citizens declared that they do not know if the judge behaved in an intimidating or disrespectful way towards any party.

Out of 21 monitored hearings, in 18 or 86% of them, the citizens declared that the judge did not make discriminatory comments against the parties, while in 3 or 14% of them, the citizens declared that they do not know if the judge made discriminatory comments against the parties.

Out of 21 monitored hearings, in 1 or 6% of them, the citizens declared that the judge failed to be attentive during the hearing, in 17 or 80% of them, the citizens declared that the judge did not fail to be attentive during the hearing, while in 3 or 14% of them, the citizens declared that they do not know if the judge failed to be attentive during the hearing.

Monitor's comments regarding the question "Did the judge fail to pay attention during the hearing (mobile answering, he left the courtroom, slept, etc.)?"

The judge fell asleep during the hearing.

Out of 21 monitored hearings, in 13 or 62% of them, the citizens declared that the performance of the defense counsels was appropriate, while in 8 or 38% of them the citizens declared that they did not know if the performance of the defense counsels was appropriate.

Monitor comments regarding the question "How would you rank the performance of a defense counsel (s)?"

The hearing was adjourned for an unspecified date, because the lawyers were unprepared.

Basic Court Pejë/Peć											
		Can you clearly identify the parties to the proceedings: the judges, the Prosecution, the Defense?									
		Have you clearly understood the charges against the accused?									
		Did the court ask the defendant (s) if they understand the charges?									
		Did the judge instruct the defendant (s) on his/her rights?									
		Did the accused have a defense lawyer?									
		Did you understand the role of the witness in the proceedings?									
		Did the judge conduct the proceedings clearly/in a way that you understood?									
		Did the presiding judge treat the defense and the prosecutor equally?									
		Did the judge behave in an intimidating or disrespectful way towards any party?									
		Did the judge make discriminatory comments about any party regarding race, color, gender, language, religion, political, national or social origin, property, etc.									
		Did the judge fail to pay attention during the hearing (mobile answering, left the courtroom, slept, etc.)?									
		How would you rate the performance of the defense counsel (s)?									
Yes	21	11	16	6	21	17	15	19	1	1	
Yes, partially				11							
No		2	3	4		1		18	18	17	
I do not know		8	2		4	5	2	2	3	3	8
Appropriate											13
Inappropriate											

Table 21- Results on respect for human rights and freedoms and fair trial in Basic Court Pejë/Peć in the hearings monitored by the lay monitors.

6.3.5. Fair trial in the Basic Court in Prizren

The findings show that **out of 41 hearings** monitored in the **Basic Court in Prizren**, in **40 or 98%** of them, the **citizens have** managed to clearly **identify the parties to the proceedings** such as the judge, prosecutor, defense counsel, etc., while in **1 or 2%** of them, the **citizens failed** to clearly **identify the parties to the proceedings**.

Out of 41 monitored **hearings**, in **38 or 93%** of them, the **citizens declared** that **they clearly understood** the **charges** against the accused, while in **3 or 7%** of them the **citizens declared** that **they did not clearly understand** the **charges** against the accused.

Monitor's comments regarding the question "Did you clearly understand the charges against the accused?"

It was impossible to understand and hear due to the large presence of the public and the noise.

Out of 41 monitored **hearings**, in **31 or 76%** of them, the **citizens declared** that the **court asked the defendant if he/she understood the charges**, in **9 or 22%** of them, the **citizens declared** that the **court did not ask the defendant if he/she understood the charges**, while in **1 or 2%** of them, the **citizens have declared** that **they do not know** if the **court asked the defendant if he/she understands the charges**.

Out of 41 monitored **hearings**, in **27 or 66%** of them, the **citizens declared** that the **court instructed the defendant on his/her rights**, in **3 or 7%** of them, the **citizens declared** that the **court partially instructed the defendant on his/her rights**, while in **11 or 27%** of them, the **citizens declared** that the **court has not instructed the defendant on his/her rights**.

Out of 41 monitored **hearings**, in **36 or 88%** of them, the **citizens declared** that **the accused had a defense counsel**, while in **5 or 12%** of them, the **citizens declared** that **the accused did not have a defense counsel**.

Out of 41 monitored hearings, in **34 or 83%** of them, the **citizens** declared that **they understood the role of the witness in the proceedings**, in **6 or 15%** of them the **citizens** declared that they **did not understand the role of the witness in the proceedings**, while in **1 or 2%** of them, the **citizens** have declared that **they do not know if they have understood the role of the witness in the proceedings**.

Out of 41 monitored hearings, in **36 or 88%** of them, the **citizens** declared that the **judge conducted the proceedings clearly in order to be understood**, while in **5 or 12%** of them the **citizens** declared that the **judge did not perform the proceedings clearly in order to be understood**.

Out of 41 monitored hearings, in **39 or 95%** of them, the **citizens** declared that the **presiding judge treated the defense and the prosecutor equally**, in **1 or 2.5%** of them the **citizens** declared that the **presiding judge did not treat the defense and the prosecutor equally**, while in **1 or 2.5%** of them, the **citizens** declared that **they do not know if the presiding judge treated the defense and the prosecutor equally**.

Out of 41 monitored hearings, in **41 or 100%** of them, the **citizens** declared that the **judge did not behave in an intimidating or disrespectful way towards any party**.

Out of 41 monitored hearings, in **41 or 100%** of them, the **citizens** declared that the **judge did not make discriminatory comments towards the parties**.

Out of 41 monitored hearings, in **4 or 10%** of them, the **citizens** declared that the **judge failed to be attentive during the hearing**, in **36 or 88%** of them the **citizens** declared that **the judge did not fail to be attentive during the hearing**, while in **1 or 2%** of them the **citizens** declared that **they do not know if the judge failed to be attentive during the hearing**.

Monitor's comments regarding the question "Did the judge fail to pay attention during the hearing (mobile answering, he left the courtroom, slept, etc.)?"

The judge fell asleep during the hearing.

The judge was nervous.

The judge answered the cell phone during the hearing.

Out of 41 monitored hearings, in 26 or 63% of them, the citizens declared that the performance of the defense counsels was appropriate, in 8 or 20% of them, the citizens declared that the performance of the defense counsels was inappropriate, in 4 or 10% of them, the citizens declared that they do not know if the performance of defense counsels was appropriate, while in 3 or 7% of them, the citizens declared that there did not have defense counsel.

Basic Court Prizren		Can you clearly identify the parties to the proceedings: the judges, the Prosecution, the Defense?									
		Have you clearly understood the charges against the accused?		Did the court ask the defendant(s) if they understand the charges?		Did the judge instruct the defendant(s) on his/her rights?		Did the accused have a defense lawyer?		Did you understand the role of the witness in the proceedings?	
Yes	40	38	31	27	36	34	36	39			
Yes, partially			3								
No	1	3	9	11	5	6	5	1	41	41	36
I do not know			1			1		1			1
Appropriate											26
Inappropriate											8
How would you rate the performance of the defense counsel (s)?											

Table 22 - Results on respect for human rights and freedoms and fair trial in Basic Court Prizren in hearings monitored by lay monitors.

6.3.6. Fair trial in the Basic Court in Pristina - Branch Court Gllogovc/Glogovac

The findings show that **out of 40 hearings** monitored in the **Basic Court in Pristina – Branch Court Gllogovc/Glogovac**, in **40 or 100%** of them, the **citizens** have managed to clearly **identify** the **parties to the proceedings** such as the judge, prosecutor, defense counsel, etc.

Out of 40 monitored **hearings**, in **34 or 85%** of them, the **citizens** declared that **they clearly understood the charges** against the accused, while in **6 or 15%** of them the **citizens** declared that **they did not know** if they have clearly understood the **charges** against the accused.

Out of 40 monitored **hearings**, in **39 or 97.5%** of them, the **citizens** declared that the **court asked the defendant if he/she understood the charges**, while in **1 or 2.5%** of them, the **citizens** declared that **they did not know** if the **court asked the defendant if he/she understands the charges**.

Out of 40 monitored **hearings**, in **32 or 80%** of them, the **citizens** declared that the **court instructed the defendant on his/her rights**, in **4 or 10%** of them, the **citizens** declared that the **court partially instructed the defendant on his/her rights**, while in **4 or 10%** of them, the **citizens** declared that **they do not know** if the **court has instructed the defendant on his/her rights**.

Out of 40 monitored **hearings**, in **8 or 20%** of them, the **citizens** declared that **the accused had a defense counsel**, while in **32 or 80%** of them, the **citizens** declared that **the accused did not have a defense counsel**.

Out of 40 monitored **hearings**, in **1 or 2.5%** of them, the **citizens** declared that **they understood the role of the witness in the proceedings**, in **19 or 47.5%** of them the **citizens** declared that **they did not understand the role of the witness in the proceedings**, while in **20 or 50%** of them, the **citizens** declared that **they do not know if they have understood the role of the witness in the proceedings**.

Out of 40 monitored hearings, in **31 or 77.5%** of them, the **citizens** declared that the **judge conducted the proceedings clearly in order to be understood**, while in **9 or 22.5%** of them, the **citizens** declared that **they do not know if the judge conducted the proceedings clearly in order to be understood**.

Out of 40 monitored hearings, in **27 or 67.5%** of them, the **citizens** declared that the **presiding judge treated the defense and the prosecutor equally**, while in **13 or 32.5%** of them, the **citizens** declared that **they did not know if the presiding judge treated the defense and the prosecutor equally**.

Out of 40 monitored hearings, in **39 or 97.5%** of them, the **citizens** declared that the **judge did not behave in an intimidating or disrespectful way towards any party**, while in **1 or 2.5%** of them, the **citizens** declared that **they did not know if the judge behaved in an intimidating or disrespectful manner towards any party**.

Out of 40 monitored hearings, in **40 or 100%** of them, the **citizens** declared that the **judge did not make discriminatory comments towards the parties**.

Out of 40 monitored hearings, in **2 or 5%** of them the **citizens** declared that the **judge failed to be attentive during the hearing**, in **37 or 92.5%** of them, the **citizens** declared that the **judge did not fail to be attentive during the hearing**, while in **1 or 2.5%** of them, the **citizens** declared that **they do not know if the judge failed to be attentive during the hearing**.

Out of 40 monitored hearings, in **4 or 10%** of them, the **citizens** declared that **the performance of the defense counsels was appropriate**, in **17 or 42.5%** of them, the **citizens** declared that **the performance of the defense counsels was inappropriate**, in **4 or 10%** of them, the **citizens** declared that **they do not know if the performance of the defense counsels was appropriate**, while in **15 or 37.5%** of them the **citizens** declared that **there were no defense counsels**.

Basic Court Pristina – Branch Court Glogovc/Glogovac										
	Can you clearly identify the parties to the proceedings: the judges, the Prosecution, the Defense?									
	Have you clearly understood the charges against the accused?									
	Did the court ask the defendant (s) if they understand the charges?									
	Did the judge instruct the defendant (s) on his/her rights?									
	Did the accused have a defense lawyer?									
	Did you understand the role of the witness in the proceedings?									
	Did the judge conduct the proceedings clearly/in a way that you understood?									
	Did the presiding judge treat the defense and the prosecutor equally?									
	Did the judge behave in an intimidating or disrespectful way towards any party?									
	Did the judge make discriminatory comments about any party regarding race, color, gender, language, religion, political, national or social origin, property, etc.									
	Did the judge fail to pay attention during the hearing (mobile answering, left the courtroom, slept, etc.)?									
	How would you rate the performance of the defense counsel (s)?									
Yes	40	34	39	32	3	1	31	27		2
Yes, partially				4						
No					32	19			39	40
I do not know		6	1	4		20	9	13	1	1
Appropriate										4
Inappropriate										17

Table 23 - Results on respect for human rights and freedoms and fair trial in the Basic Court in Pristina - Branch Court Glogovc/Glogovac in the hearings monitored by the lay monitors.

6.3.7. Fair trial in Basic Court Mitrovica - Branch Court Vushtrrri/Vučitrn

The findings show that **out of 21 hearings** monitored in the Basic Court in Mitrovica - Branch Court Vushtrrri/Vučitrn, in **21 or 100%** of them, the **citizens** have managed to clearly **identify the parties to the proceedings** such as the judge, prosecutor, defense lawyer, etc.

Out of 21 monitored **hearings**, in **21 or 100%** of them, the **citizens** declared that **they clearly understood the charges** against the accused. **Out of 21** monitored **hearings**, in **21 or 100%** of them, the **citizens** declared that the **court asked the defendant if he/she understood the charges**.

From 21 monitored **hearings**, to **21 or 100%** of them, the **citizens** have declared that the **court has instructed the defendant on his rights**. **Out of 21** monitored **hearings**, in **9 or 43%** of them, the **citizens** declared that **the accused had a defense counsel**, while in **11 or 57%** of them, the **citizens** declared that **the accused did not have a defense counsel**.

Out of 21 monitored **hearings**, in **21 or 100%** of them, the **citizens** declared that **they understood the role of the witness in the proceedings**.

Out of 21 monitored **hearings**, in **21 or 100%** of them, the **citizens** declared that the **judge conducted the proceedings clearly in order to be understood**.

Out of 21 monitored **hearings**, in **21 or 100%** of them, the **citizens** declared that the **presiding judge treated the defense and the prosecutor equally**.

Out of 21 monitored **hearings**, in **21 or 100%** of them, the **citizens** declared that the **judge did not behave in an intimidating or disrespectful way towards any party**.

Out of 21 monitored **hearings**, in **21 or 100%** of them, the **citizens** declared that the **judge did not make discriminatory comments towards the parties**.

Out of 21 monitored **hearings**, in **21 or 100%** of them, the **citizens** declared that the **judge did not fail to be attentive during the hearing**.

Out of 21 monitored hearings, to 21 or 100% of them, citizens declared that the performance of defense counsels was appropriate.

		Basic Court Mitrovica – Branch in Vushtrri/Vučitrn									
		Can you clearly identify the parties to the proceedings: the judges, the Prosecution, the Defense?									
		Have you clearly understood the charges against the accused?									
		Did the court ask the defendant (s) if they understand the charges?									
		Did the judge instruct the defendant (s) on his/her rights?									
		Did the accused have a defense lawyer?									
		Did you understand the role of the witness in the proceedings?									
		Did the judge conduct the proceedings clearly/in a way that you understood?									
		Did the presiding judge treat the defense and the prosecutor equally?									
		Did the judge behave in an intimidating or disrespectful way towards any party?									
		Did the judge make discriminatory comments about any party regarding race, color, gender, language, religion, political, national or social origin, property, etc.									
		Did the judge fail to pay attention during the hearing (mobile answering, left the courtroom, slept, etc.)?									
		How would you rate the performance of the defense counsel (s)?									
Yes	21	21	21	21	9	21	21	21	21		
Yes, partially											
No					12				21	21	21
I do not know											
Appropriate											21
Inappropriate											
Not applicable											

Table 24 - Results on respect for human rights and freedoms and fair trial in Basic Court Mitrovica – Branch Court Vushtrri/Vučitrn in the hearings monitored by the lay monitors.

7. KEY FINDINGS

Below KLI presents the key findings of the monitoring of court hearings in the criminal field, divided into two parts: transparency of the justice system, and respect for human rights and freedoms and fair trial standards. The key findings regarding the impressions of the monitors given in the interviews for KLI are also listed.

Transparency in the justice system

- Monitoring findings show that courts in the criminal field are almost entirely transparent. Out of **360 monitored hearings, 347 or 97%** of them **were open to the public**, **7 or 2%** of the hearings **were not open to the public**, while **5 or 1%** of the monitored hearings, **the citizens** stated that **they did not know** whether they are **open to the public**.
- Out of **360 monitored hearings, 311 or 86%** were held in the courtroom, while **49 or 14%** were held in the offices of judges.
- Out of **360 monitored hearings**, it turns out that the citizens in **358 or 99.5%** of them had **easy access to enter the court**, while in **2 or 0.5%** of the hearings they did not have easy access to enter the court.
- Out of **360 monitored hearings**, it turns out that in **300 or 84%** of them, **the judges had a good approach to the monitors and the public**, in **54 or 15.5%** of them **the judges had a friendly approach towards the monitors and the public**, while **3 or 0.5%** of them, **the judges had not a good approach towards the monitors and the public**.

Respect for human rights and freedoms and fair trial

- The findings of the monitoring show that **out of 360 monitored hearings**, in **357 or 99.8%** of them, **the citizens have** managed to clearly **identify the parties to the proceedings** such as the judge, prosecutor, defense counsel, etc., in **1 or 0.1%** of them, **the citizens have not** managed to clearly **identify the parties to the proceedings**, while in **2 or 0.2%** of them, **the citizens** declared that **they did not know** whether they managed to clearly **identify the parties to the proceedings**.

- Out of 360 monitored hearings, in 297 or 82% of them, the citizens declared that they clearly understood the charges against the accused, in 47 or 13% of them, the citizens stated that they did not clearly understand the charges against the accused, while in 16 or 5% of them, the citizens declared that they do not know if they clearly understood the charges against the accused.
- Out of 360 monitored hearings, in 311 or 87% of them, the citizens declared that the court asked the defendant if he/she understood the charges, in 30 or 8% of them the citizens stated that the court did not ask the defendant if he/she understood the charges, while in 19 or 5% of them, the citizens declared that they do not know if the court asked the defendant if he/she understands the charges.
- Out of 360 monitored hearings, in 254 or 71% of them, the citizens declared that the court has instructed the defendant on his/her rights, in 48 or 13% of them, the citizens declared that the court has partially instructed the defendant on his/her rights. In 32 or 8% of them, the citizens declared that the court did not instruct the defendant about his/her rights, while in 32 or 8% of them, the citizens declared that they do not know if the court instructed the defendant on his/her rights.
- Out of 360 monitored hearings, in 265 or 74% of them, the citizens declared that the accused had a defense counsel, while in 95 or 26% of them, the citizens declared that the accused did not have a defense counsel.
- Out of 360 monitored hearings, in 244 or 68% of them, the citizens declared that they understood the role of the witness in the proceedings, in 40 or 11% of them the citizens stated that they did not understand the role of the witness in the proceedings, while in 76 or 21% of them, the citizens stated that they do not know if they understood the role of the witness in the proceedings.
- Out of 360 monitored hearings, in 330 or 92% of them, the citizens declared that the judge conducted the proceedings clearly in order to be understood, in 9 or 2% of them, the citizens stated that the judge did not conduct the proceedings clearly in order to be understood, while in 21 or 6% of them,

the citizens stated that they do not know if the judge has conducted the proceedings clearly in order to be understood.

- Out of 360 monitored hearings, in 309 or 86% of them, the citizens declared that the presiding judge treated the defense and the prosecutor equally, in 11 or 3% of them, the citizens declared that the presiding judge treated the defense and the prosecutor equally, while in 40 or 11% of them, the citizens declared that they do not know that the presiding judge treated the defense and the prosecutor equally.
- Out of 360 monitored hearings, in 7 or 2% of them, the citizens declared that the judge behaved in an intimidating or disrespectful way towards any party, in 346 or 96% of them, the citizens stated that the judge did not behave in an intimidating or disrespectful way towards any party, while in 7 or 2% of them, the citizens stated that they do not know if the judge behaved in an intimidating or disrespectful way towards any party.
- Out of 360 monitored hearings, in 177 or 49% of them, the citizens declared that the court made discriminatory comments against the parties, in 176 or 49% of them, the citizens declared that the judge did not make discriminatory comments against the parties, while in 7 or 1% of them, the citizens declared that they did not know if the court made discriminatory comments against the parties.
- Out of 360 monitored hearings, in 7 or 1% of them, the citizens stated that the judge failed to be attentive during the hearing, in 345 or 97% of them, the citizens stated that the judge did not fail to be attentive during the hearing, while in 8 or 2% of them, the citizens stated that they do not know if the judge failed to be attentive during the hearing.
- Out of 360 monitored hearings, in 234 or 65% of them, the citizens stated that the performance of the defense counsels was appropriate, in 49 or 14% of them the citizens stated that the performance of the defense counsels was inappropriate, in 8 or 3% of them, the citizens stated that they do not know if the performance of the defense counsels was appropriate, while 32 or 8% of cases, the accused did not have a defense counsel at all.

- The experience in monitoring court hearings, as seen from the responses of monitoring citizens, has generally been very good. Out of the **18 citizens** engaged in monitoring, **13 or 72%** of them stated that **the experience in monitoring** court hearings was **very good**, while **5 or 28%** of them declared that **the experience in monitoring** the court hearings was **good**.
- KLI and EULEX, prior to the initiation of the monitoring process, conducted trainings for the lay monitors, to understand the basics of the functioning of the criminal justice system as well as the aspects of monitoring court hearings. From the answers of these 18 citizens engaged in monitoring on how much they had knowledge about the justice system in Kosovo before holding the training and monitoring, it turns out that 13 or 72% of them stated that they had little knowledge about the system of justice in Kosovo, 2 or 11% of them stated that they had no knowledge at all of the justice system in Kosovo, while 3 or 17% of them stated that they had a lot of knowledge about the justice system in Kosovo.
- The general impressions of these citizens before the monitoring exercise regarding the justice system in Kosovo, in general have been good. Out of **18 citizens**, it turns out that **12 or 67%** of them stated that before they personally monitored, **they had a good impression** of the **justice system in Kosovo**, **5 or 28%** of them stated that **they did not have a good impression** of the **justice system in Kosovo** before they personally monitored, while **1 or 5%** of them stated that **they had a very good impression** of the **justice system in Kosovo**, before personally monitoring the court hearings.
- After the training and direct monitoring of court hearings in the criminal field, most of the citizens engaged in monitoring have changed their impressions of the justice system a little for the better, while some of them a lot for the better and a little for the worse. From the responses of these **18 citizens engaged in monitoring**, it turns out that **11 or 61%** of them declared that **they have changed a little for the better their impression** of the **justice system in Kosovo**, **3 or 17%** of them stated that **they have changed a lot for the better the impression** of the **justice system in Kosovo**, while **4 or 22%** of them stated that **they changed a little for bad the impression** of the **justice system in Kosovo**.

- After direct monitoring of court hearings in the criminal field, half of the citizens engaged in monitoring stated that the justice system is very transparent, while the other half shared the opinion that the justice system is a little transparent. From the answers of these **18 citizens engaged in monitoring**, how much transparency there was in the court, it turns out that **9 or 50%** of them stated that **there was a lot of transparency** in the court, **8 or 45%** of them declared that **there was little transparency** in the court, while **1 or 5%** of them declared that **there was no transparency in the court**.

Impressions of the monitors on transparency and fair trial in the courts

- The citizens directly engaged in monitoring from their experience note that in most cases human rights and freedoms have been respected by the justice system. From the responses of these **18 citizens engaged in monitoring**, it results that **15 or 83%** of them declared that **human rights and freedoms have been respected in the justice system in Kosovo**, while **3 or 17%** of them declared that **sometimes human rights and freedoms have been respected by the justice system in Kosovo**.
- For the citizens it is very important the perception of how fairly the trial is conducted. In general, the lay monitors assess that the trials are fair. From the answers of these **18 citizens engaged in monitoring**, it turns out that out of **12 or 67%** of them, declared that **the trials are fair**, **1 or 5%** of them declared that **trials are not fair**, while **5 or 28%** of them, declared that **the trials are sometimes fair**.
- An important aspect for which there has been interest in having the impression of citizens engaged in monitoring is the handling of trials in cases of inter-ethnic crimes. There are very few cases of this nature in the justice system in Kosovo, so most of the monitors have not managed to monitor such cases. However, from the responses of these **18 citizens engaged in monitoring**, it turns out that that out of **6 or 33%** of them declared that the trials of cases of inter-ethnic crimes were tried in a fair manner, **1 or 5%** of them declared that there was no fair trial in these cases, while **11 or 62%** of them declared that **they did not monitor cases of this nature**.

- From the direct experience of the lay monitors, it appears that half of the gender-sensitive trials have been adjudicated fairly. From the responses of these **18 citizens engaged in monitoring**, it turns out that out of **9 or 50%** of them declared that **the trial of gender-based crimes was fair**, **1 or 5%** of them stated that **the trial of cases of gender-based crimes was not fair**, while **8 or 45%** of them declared that **they have not monitored cases of this nature**.
- The trainings held by KLI and EULEX for lay citizens in the field of justice, according to the citizens have served a lot to be acquainted with the justice system and the process of monitoring court hearings in the criminal field. From the answers of these **18 citizens engaged in monitoring (lay monitors)**, it results that **15 or 83%** of them declared that the trainings **have served a lot for monitoring the court hearings** and **3 or 17%** of them declared that **they have served a little for monitoring the court hearings**.

8. RECOMMENDATIONS

Based on the findings of the citizens' monitoring of criminal trials, KLI concludes in the following recommendations for the justice system:

- Judges should ensure that hearings are held in principle in the courtrooms, to enable satisfactory access to the parties and the public.
- At the beginning of each trial, the parties and the public in the courtroom should be notified about the criminal case, which will be heard at the hearing so that the public understands the case.
- Judges should ensure that all obligations towards the defendants are respected to clearly understand the charges against them.
- Judges should instruct the defendants in detail on their rights in the criminal proceedings.
- The court hearings should not be conducted against defendants without a defense counsel.
- Judges should ensure having proper criminal proceedings in the trial, by not acting in a biased manner and not to leave the impression that they are biased in the trial.
- Judges in the criminal proceedings should ensure not to give the impression that with their conduct they are treating the parties disrespectfully.
- The performance of defense counsels in the court hearings should be improved in terms of protecting the interests of defendants to exercise their rights.

Përkrahur nga:
Podržan od:
Supported by:

